

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İKTİSAT ANABİLİM DALI

İKTİSAT TEORİSİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**BİREYSEL KREDİLERİN TÜKETİCİ FİYAT ENDEKSİNE ETKİSİ:
TÜRKİYE ÖRNEĞİ (2005-2020)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tuğçe ADIMLI

AĞUSTOS-2020

TRABZON

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İKTİSAT ANABİLİM DALI

İKTİSAT TEORİSİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**BİREYSEL KREDİLERİN TÜKETİCİ FİYAT ENDEKSİNE ETKİSİ:
TÜRKİYE ÖRNEĞİ (2005-2020)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tuğçe ADIMLI

ORCID: 0000-0002-2303-5498

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Osman Murat TELATAR

AĞUSTOS-2020

TRABZON

ONAY

Tuğçe ADIMLI tarafından hazırlanan “Bireysel Kredilerin Tüketici Fiyat Endeksine Etkisi: Türkiye Örneği (2005-2020)” adlı bu Çalışma 03.09.2020 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği / oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından İktisat Anabilim Dalı İktisat Teorisi Tezli Yüksek Lisans Programı’nda **yüksek lisans tezi** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesi		Karar		İmza
Unvanı – Adı Soyadı	Görevi	Kabul	Ret	
Prof. Dr. Haydar AKYAZI	Başkan	☐	☐	
Doç. Dr. Egemen İPEK	Üye	☐	☐	
Dr. Öğr. Üyesi Osman Murat TELATAR	Üye	☐	☐	

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylarım.

Prof. Dr. Yusuf SÜRMEK
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca KTÜ -Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu'na uygun olarak hazırlanan bu Çalışmada yararlanılan kaynakların tümüne eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her tür yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

İmza

Tuğçe ADIMLI

17.08.2020

ÖNSÖZ

Ülkemizde ilk uygulaması 1988 yılında görülen bireysel kredilerin özellikle 2001 krizinin ardından bankacılık sisteminde gerçekleştirilen yeniden yapılandırma ile birlikte kazandığı ivme dikkat çekicidir. Bireysel krediler toplam talebi canlandırmak suretiyle eksik kapasitede faaliyet gösteren bir ekonomide üretimi ve istihdamı artırabilmektedir. Öte yandan bireysel kredilerin yol açacağı talep artışının yeterli arz ile desteklenemediği durumda, fiyatlarda da artışa yol açarak enflasyonist baskıya sebebiyet verebileceği belirtilmektedir. Fiyatlar genel seviyesinde meydana gelen sürekli artışlar olarak tanımlanan enflasyon, ekonomi üzerinde yol açtığı maliyetler dolayısıyla ekonomik aktivitelerin gidişatı açısından belirleyici olabilmektedir. Bu sebeple dünya genelinde neredeyse tüm ülkelerde olduğu gibi Türkiye ekonomisinde de mücadele edilmesi gereken bir olgu olan enflasyona yol açan unsurların belirlenmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda bireysel kredilerin enflasyon üzerine olan etkilerinin Türkiye ekonomisi açısından ele alınması da önem arz etmektedir.

Bankacılık sektörünün en temel ürünlerinden biri olan bireysel kredilerin enflasyon üzerindeki muhtemel etkilerinin Türkiye örneğinde ampirik olarak ele alındığı bu çalışmanın hazırlanmasında zaman, emek ve tecrübesini esirgemeyen tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Osman Murat TELATAR'a teşekkürlerimi sunarım.

Ağustos, 2020

Tuğçe ADIMLI

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	IV
İÇİNDEKİLER	V
ÖZET.....	VIII
ABSTRACT	IX
TABLolar LİSTESİ.....	X
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	XI
GRAFİKLER LİSTESİ.....	XII
KISALTMALAR İSTESİ.....	XIII
GİRİŞ	1-2

BİRİNCİ BÖLÜM

1. BİREYSEL KREDİLER VE ENFLASYON	3-63
1.1. Bireysel Krediler ile İlgili Genel Açıklamalar	3
1.1.1. Kredi Kavramı	3
1.1.2. Kredinin Unsurları	4
1.1.2.1. Zaman (Vade) Unsuru	4
1.1.2.2. Güven (İtimat) Unsuru.....	4
1.1.2.3. Risk (Teminat) Unsuru	4
1.1.2.4. Gelir (Verim) Unsuru	5
1.1.3. Kredinin Fonksiyonları	5
1.1.4. Kredilendirme Prensipleri.....	5
1.1.5. Kredilerin Sınıflandırılması	9
1.1.6. Bireysel Kredi Kavramı	12
1.1.6.1. Bireysel Kredilerin Amacı ve Özellikleri	12
1.1.6.2. Bireysel Kredi Türleri.....	13
1.1.6.2.1. İhtiyaç Kredisi	13
1.1.6.2.2. Taşıt Kredisi	14
1.1.6.2.3. Konut Kredisi	14
1.1.6.2.4. Kredi Kartları	15
1.1.6.3. Bireysel Kredilerin Ekonomi Üzerindeki Etkileri	18
1.1.6.3.1. Tüketici Açısından	18
1.1.6.3.2. Üretici-Satıcı Açısından	19

1.1.6.3.3. Banka Açısından	19
1.1.6.3.4. Genel Ekonomi Açısından	19
1.1.6.4. Türkiye’de Bireysel Kredilerin Tarihsel Gelişimi	20
1.1.6.4.1. 1980 Öncesi Dönem	20
1.1.6.4.2. 1980 Sonrası Dönem	22
1.1.6.4.2.1. 1980-2001 Dönemi	22
1.1.6.4.2.2. 2001 Sonrası Dönem.....	28
1.2. Enflasyon ile İlgili Genel Açıklamalar.....	35
1.2.1. Enflasyon Kavramı	35
1.2.2. Enflasyon Türleri	36
1.2.2.1. Nedenleri Bakımından Enflasyon Türleri.....	36
1.2.2.1.1. Talep Enflasyonu.....	36
1.2.2.1.2. Arz (Maliyet) Enflasyonu.....	37
1.2.2.1.3. Yapısal Enflasyon	38
1.2.2.2. Fiyat Artış Hızı Bakımından Enflasyon Türleri	38
1.2.2.2.1. İlimli (Sürünen) Enflasyon.....	38
1.2.2.2.2. Yüksek (Artan, Dört Nala) Enflasyon.....	39
1.2.2.2.3. Hiperenflasyon	39
1.2.2.3. Diğer Enflasyon Türleri.....	40
1.2.2.3.1. Dezenflasyon.....	40
1.2.2.3.2. Deflasyon	40
1.2.2.3.3. Çekirdek Enflasyon	41
1.2.3. Enflasyon ile İlgili Teorik Yaklaşımlar	41
1.2.3.1. Klasik Yaklaşım	41
1.2.3.2. Keynesyen Yaklaşım	43
1.2.3.3. Monetarist (Parasalıcı) Yaklaşım.....	44
1.2.3.4. Yapısalcı Yaklaşım.....	44
1.2.4. Enflasyonun Ekonomi Üzerindeki Etkileri	47
1.2.5. Türkiye’de Enflasyonun Tarihsel Gelişimi.....	48
1.2.5.1. 1923-1938 Dönemi	49
1.2.5.2. 1939-1949 Dönemi	50
1.2.5.3. 1950-1962 Dönemi	51
1.2.5.4. 1963-1979 Dönemi	53
1.2.5.5. 1980-1993 Dönemi	55
1.2.5.6. 1994-2001 Dönemi	57
1.2.5.7. 2001 Sonrası Dönem.....	59
1.3. Kredi Hacmi ile Enflasyon Arasındaki İlişkiye Yönelik Teorik Bağlantı	62

İKİNCİ BÖLÜM

2. LİTERATÜRDE KREDİ HACMİ İLE ENFLASYON ARASINDAKİ İLİŞKİ	64-82
2.1. Yabancı Literatürde Kredi Hacmi ile Enflasyon İlişkisini İnceleyen Çalışmalar	64
2.2. Yerli Literatürde Kredi Hacmi ile Enflasyon İlişkisini İnceleyen Çalışmalar	72

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BİREYSEL KREDİLER İLE TÜKETİCİ FİYATLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ ÜZERİNE EKONOMETRİK BİR İNCELEME	83-97
3.1. Veri Seti ve Ekonometrik Yöntem	83
3.2. Değişkenlere Ait Tanımlayıcı İstatistikler	84
3.3. Korelasyon Analizi	84
3.4. Birim Kök Testi	85
3.5. Johansen Çok Değişkenli Eşbütünleşme Testi	86
3.6. Vektör Otoregresif (VAR) Modeli Analizi	89
SONUÇ	98
YARARLANILAN KAYNAKLAR	102
ÖZGEÇMİŞ	114

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Türkiye ekonomisinde 2005Q4-2020Q1 dönemine ilişkin üçer aylık verileri kullanarak konut kredisi, taşıt kredisi, ihtiyaç kredisi ve bireysel kredi kartlarından oluşan bireysel krediler ile Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE) arasındaki ilişkiyi Johansen Çok Değişkenli Eşbütünleşme Testi ve VAR sistemi tahmini uygulanarak incelemektir. Bu kapsamda bağımlı değişken olarak TÜFE kullanılırken, bağımsız değişken olarak konut kredisi, taşıt kredisi, ihtiyaç kredisi, bireysel kredi kartları ve toplam tüketici kredileri kullanılmıştır. Çalışmada değişkenler arasındaki ilişkinin tespit edilmesi amacıyla üç ayrı model oluşturulmuştur. Birinci modelde toplam tüketici kredilerinin TÜFE üzerindeki etkisini analiz etmek amacıyla TÜFE bağımlı, toplam bireysel krediler de bağımsız değişken olarak kullanılmıştır. İkinci modelde her bir bireysel kredi türünün enflasyon üzerindeki etkisini ayrı ayrı tespit edebilmek amacıyla TÜFE bağımlı değişken olurken, konut kredisi, taşıt kredisi ve ihtiyaç kredisi bağımsız değişken olarak ele alınmıştır. Üçüncü modelde ise bireysel kredi kartı kullanımının TÜFE üzerindeki etkisini analiz etmek amacıyla TÜFE bağımlı ve bireysel kredi kartı kullanımı bağımsız değişken olarak kullanılmıştır. Ayrıca her bir modele kontrol değişkeni olarak M2 para arzı ve reel efektif döviz kuru değişkenleri de eklenmiştir.

Johansen yaklaşımından elde edilen sonuçlara göre değişkenler arasında herhangi bir uzun dönem ilişkisi bulunmamaktadır. Ayrıca VAR sistemi tahmininden elde edilen varyans ayrıştırması ve etki-tepki grafikleri sonuçlarına göre ise bireysel kredi türlerinden tüketici fiyatlarına doğru herhangi bir ilişki tespit edilememiştir. Son olarak, değişkenler arasındaki nedensellik ilişkilerinin tespiti için gerçekleştirilen Granger nedensellik testi sonuçlarına göre bireysel kredi türleri ile TÜFE arasında herhangi bir nedensellik ilişkisi de mevcut değildir. Buna karşın para arzı ile TÜFE arasında karşılıklı nedensellik bulunurken, reel efektif döviz kurundan TÜFE'ye doğru tek yönlü bir nedensellik söz konusudur.

Anahtar Kelimeler: Bireysel Krediler, Tüketici Fiyat Endeksi, Doğrusal Zaman Serisi Analizi

ABSTRACT

The purpose of this study is to analyze quarterly data for the 2005Q4-2020Q1 period of housing loans, vehicle loans, personal finance credits and personal credit cards of the impact on Consumer Price Index (CPI) using Johansen Multivariate Cointegration Test and VAR system estimation in Turkey. In this context, while the CPI is used as the dependent variable, housing loans, vehicle loans, personal finance credits, personal credit cards and total consumer loans are used as independent variables. In the study, three different models were analyzed in order to determine the relationship between variables. In the first model, in order to analyze the effect of total consumer loans on CPI, CPI is used as the dependent variable, while total consumer loans are used as an independent variable. In the second model, in order to determine the effect of each personal loans types on inflation separately, the CPI is the dependent variable, while the housing loans, vehicle loans and personal finance credits are considered as independent variables. In the third model, in order to analyze the effect of personal credit cards on CPI, CPI is used as the dependent variable, while personal credit cards is used as an independent variable. In addition, M2 money supply and real effective exchange rate variables are added to each model as control variables.

According to the results obtained from the Johansen approach, there is no long-term relationship between variables. According to the impulse-response graphics and variance decomposition results obtained from the VAR system estimation, there is no relationship from personal loans types to CPI. Finally, according to the results of the Granger causality test conducted to determine the causality relationships between variables, there is no causality relationship between personal loans types and the CPI. On the other hand, while there is mutual causality between the money supply and the CPI, there is a one-way causality from the real effective exchange rate to the CPI.

Keyword: Personal Loans, Consumer Price Index, Linear Time Series Analysis

TABLolar LİSTESİ

Tablo Nr.	Tablo Adı	Sayfa Nr.
1	Bireysel Kredilerin Ayırıcı Özellikleri	13
2	1980-2001 Döneminde Banka Sayılarında Meydana Gelen Değişim	26
3	Türkiye’de 1990-2001 Döneminde Bireysel Kredilerin Gelişimi (Bin TL)	27
4	TMSF Bünyesine Alınan Bankalar.....	30
5	TMSF Bünyesine Devredilen Bankaların Durumu.....	30
6	Bankacılık Sektöründe Yaşanan Devir ve Birleşmeler.....	31
7	1999-2002 Döneminde Banka ve Şube Sayılarında Yaşanan Değişimler	32
8	Türkiye’de 2002-2019 Döneminde Bireysel Kredilerin Gelişimi (Milyon TL)	33
9	İktisat Okullarına Göre Enflasyonun Nedenleri	46
10	Türkiye’de 1923-1938 Döneminde Enflasyonun Gelişimi (%).....	49
11	Türkiye’de 1939-1949 Döneminde Enflasyonun Gelişimi (%).....	51
12	Türkiye’de 1950-1962 Döneminde Enflasyonun Gelişimi (%).....	52
13	Türkiye’de 1963-1979 Döneminde Enflasyonun Gelişimi (%).....	54
14	Türkiye’de 1980-1993 Döneminde Enflasyonun Gelişimi (%).....	56
15	Türkiye’de 1994-2001 Döneminde Enflasyonun Gelişimi (%).....	59
16	Türkiye’de 2003-2019 Döneminde Enflasyonun Gelişimi (%).....	61
17	Yabancı Ülkeler Üzerine Yapılan Ampirik Çalışmalar	72
18	Türkiye Ekonomisi Üzerine Yapılan Ampirik Çalışmalar	80
19	Değişkenlerin Tanımları ve Veri Tabanları	83
20	Değişkenlere Ait Tanımlayıcı İstatistikler	84
21	Korelasyon Matrisi	85
22	Birim Kök Testi Sonuçları.....	86
23	Eşbütünleşme Testi Sonuçları.....	87
24	Hata Düzeltme Modeli Tahmin Sonuçları	88
25	Model (1) için $\Delta LTÜFE$ ’nin Varyans Ayrıştırması (%).....	90
26	Model (2) için $\Delta LTÜFE$ ’nin Varyans Ayrıştırması (%).....	91
27	Model (3) için $\Delta LTÜFE$ ’nin Varyans Ayrıştırması (%).....	92
28	Model (1) için Granger Nedensellik Testi Sonuçları	96
29	Model (2) için Granger Nedensellik Testi Sonuçları	96
30	Model (3) için Granger Nedensellik Testi Sonuçları	97

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil Nr.	Şeklin Adı	Sayfa Nr.
1	Nitelikleri Bakımından Krediler	9
2	Vadeleri Bakımından Krediler	9
3	Teminatları Bakımından Krediler	10
4	Kaynakları Bakımından Krediler	10
5	Veriliş Amacı Bakımından Krediler	10
6	İş Konusu Bakımından Krediler	11
7	Kredi Kullanırma Yetkisi Bakımından Krediler	11
8	Bireysel Kredi Türleri	13
9	Konut Kredisi Finansmanı Türleri	14
10	Merkez Bankası Politika Faizi-Enflasyon Aktarım Mekanizması (Bireysel Kredi Açısından)	63
11	Merkez Bankası Politika Faizi-Enflasyon Aktarım Mekanizması (Ticari Kredi Açısından)	63

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik Nr.	Grafik Adı	Sayfa Nr.
1	1990-2001 Döneminde Bireysel Kredilerin Seyri (Milyon TL)	28
2	2002-2019 Döneminde Bireysel Kredilerin Seyri (Milyon TL)	34
3	2002-2019 Yılları Arasında Bireysel Kredi Türlerinin Toplam Bireysel Krediler İçindeki Payı	35
4	1923-1938 Döneminde Enflasyonun Seyri (%).....	50
5	1939-1949 Döneminde Enflasyonun Seyri (%).....	51
6	1950-1962 Döneminde Enflasyonun Seyri (%).....	53
7	1963-1979 Döneminde Enflasyonun Seyri (%).....	55
8	1980-1993 Döneminde Enflasyonun Seyri (%).....	57
9	1994-2001 Döneminde Enflasyonun Seyri (%).....	59
10	2003-2019 Döneminde Enflasyonun Seyri (%).....	62
11	Model (1) için $\Delta LTÜFE$ 'nin Varyans Ayrıştırması.....	90
12	Model (2) için $\Delta LTÜFE$ 'nin Varyans Ayrıştırması.....	91
13	Model (3) için $\Delta LTÜFE$ 'nin Varyans Ayrıştırması.....	92
14	Model (1)'in Etki-Tepki Grafikleri.....	93
15	Model (2)'nin Etki-Tepki Grafikleri.....	94
16	Model (3)'ün Etki-Tepki Grafikleri.....	95

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ADF	: Genişletilmiş Dickey-Fuller (Augmented Dickey-Fuller)
ARDL	: Gecikmesi Dağıtılmış Otoresif (Autoregressive Distributed Lag)
ATM	: Automatic Teller Machine
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BIS	: Uluslararası Ödemeler Bankası (Bank for International Settlements)
CPI	: Tüketici Fiyat Endeksi (Consumer Price Index)
DOLS	: Dinamik En Küçük Kareler (Dynamic Ordinary Least Squares)
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
EKK	: En Küçük Kareler (Least Squares)
GEGP	: Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı
GMM	: Genelleştirilmiş Beklemler Yöntemi (Generalized Method of Moments)
GSYİH	: Gayrisafi Yurt İçi Hasıla
GSMH	: Gayrisafi Milli Hasıla
IMF	: Uluslararası Para Fonu (International Monetary Fund)
MENA	: Orta Doğu ve Kuzey Afrika (Middle East and North Africa)
NLS	: Doğrusal Olmayan En Küçük Kareler (Nonlinear Least Squares)
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (Organisation for Economic Co-operation and Development)
OPEC	: Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü (Organization of Petroleum Exporting Countries)
PP	: Phillips-Perron
PSTR	: Panel Yumuşak Geçiş Regresyon (Panel Smooth Threshold Regression)
TBB	: Türkiye Bankalar Birliği
TCMB	: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
TEFE	: Toptan Eşya Fiyatları Endeksi
TMSF	: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
TÜFE	: Tüketici Fiyatları Endeksi
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UECM	: Kısıtsız Hata Düzeltme Modeli (Unrestricted Error Correction Model)
ÜFE	: Üretici Fiyatları Endeksi
VAR	: Vektör Otoresif (Vector Autoregressive)
VECM	: Vektör Hata Düzeltme Modeli (Vector Error Correction Model)

GİRİŞ

Sanayi devriminden bu yana sürekli değişen ve dönüşen ekonomik hayat içerisinde kişisel ihtiyaçlar devamlı olarak artmakta ve bu artışa paralel olarak likidite kısıtı içinde olan tüketiciler finansman arayışı içine girmektedirler. Bu doğrultuda bankalar tarafından sunulan bireysel kredi hizmeti, tüketicilerin finansman ihtiyacını karşılayan en önemli imkanlardan biri olmaktadır.

Son yıllarda bankacılık sektöründe yaşanan yoğun rekabet şartları, bankaları müşteri memnuniyetini sağlamak amacıyla ürün çeşitliliğini artırmaya yöneltmiştir. Bu amaçla bankalar konuttan taşıta, ihtiyaçtan bireysel kredi kartlarına kadar neredeyse tüketicinin tüm ihtiyaçlarına yönelik olarak geniş bir yelpazede bireysel kredi hizmeti sunmaya başlamışlardır. Yine bankalar arasındaki rekabete bağlı olarak, zaman içinde krediye erişim imkanı, vade, ödeme, taksit ve teminat koşullarında iyileştirmeler yaşanmıştır. Tüm bu gelişmeler doğrultusunda bireysel kredi miktarında önemli artışlar meydana gelmiştir. Öyle ki, Türkiye’de 2019 yılında bankalar tarafından kullanılan kredilerin %23’ü bireysel kredilerden oluşmaktadır. Bireysel kredilerin kendi içindeki dağılımı dikkate alındığında %42 ile en önemli paya sahip olan ihtiyaç kredisi olurken, ardından %31 konut kredisi, %25 bireysel kredi kartları ve %1 ile taşıt kredisi gelmektedir. Bununla birlikte 2019 yılı Eylül ayı itibariyle 2.3 milyon kişi ortalama olarak 80 bin TL konut kredisi ve 15 milyon kişi ortalama olarak 14.2 bin TL ihtiyaç kredisi kullanmıştır (TBB, 2020a). 2020 yılı Haziran ayı itibariyle kredilerin dağılımı incelendiğinde bireysel kredilerin payının %21 olduğu görülmektedir. Bununla birlikte bireysel krediler 699 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Bir önceki çeyreğe göre artış gösteren konut kredileri 234 milyar TL olarak gerçekleşirken, ihtiyaç kredisi tutarı 342 milyar TL, bireysel kredi kartı tutarı 115 milyar TL ve taşıt kredisi 8 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Toplam bireysel krediler içinde bireysel kredi türlerinin aldığı pay ele alındığında ilk sırada %49 ile ihtiyaç kredisi yer alırken, ardından %34 konut kredisi, %16 kredi kartı ve %1 ile taşıt kredisi gelmektedir (TBB, 2020b: 10- 13).

Bireysel kredilerin ekonomi üzerinde mikro ve makro açıdan olumlu ve olumsuz etkileri olabilmektedir. Bireysel kredilerin makro ekonomik bir değişken olan enflasyon ile ilişkisi literatürde sıklıkla ele alınmakta ve son yıllarda hızlı bir ivme kazanan bireysel kredi kullanımının enflasyona sebebiyet verebilecek bir iktisadi aktör olup olmadığı tartışılmaktadır. Bireysel kredilerin enflasyon üzerindeki etkisinin tüketimi etkilemesi yoluyla ortaya çıktığı ifade edilmektedir. Buna göre bireysel krediler tüketim üzerinden toplam talebi artırmakta, arzın bu talep artışını karşılayabilecek düzeyde olmadığı durumda ise enflasyon açığa çıkmaktadır.

Enflasyon toplumun refah seviyesi ve ekonomik faaliyetlerin düzeni açısından son derece önemlidir. Bu nedenle enflasyonun yol açacağı maliyetler ekonomi üzerinde belirleyici olabilmektedir. Bu durum politika hedefi fiyat istikrarı olan ülkeler açısından enflasyon ile mücadele edilmesi gerekliliğini doğurmaktadır. Enflasyon ile mücadele edilmesi ise enflasyona yol açan unsurların belirlenmesi ile yakından ilişkilidir. Enflasyona yol açan unsurlar teorik açıdan ele alındığında iktisat okullarının varsayımlarına bağlı olarak farklılık göstermektedir. Klasik ve Neoklasik iktisatçılar enflasyonu para arzı artışları ile açıklarken, Keynes “Enflasyonist Açık Modeli”, Monetaristler para arzı şokları ve Yeni Keynesyenler talep şokları ile açıklamaktadırlar (Ergin, 2015: 80-81).

Literatür incelendiğinde kredi hacmi ile enflasyon arasındaki ilişkiyi inceleyen çok sayıda çalışma olduğu görülmektedir. Ancak bireysel krediler ile enflasyon arasındaki ilişkiyi ele alan çalışmaların ise daha az sayıda olduğu dikkati çekmektedir. Öte yandan bireysel kredi türleri ile enflasyon arasındaki ilişkiyi ele alan çalışmaların ise çok daha sınırlı olduğunu söylemek mümkündür. Bu çalışmada, farklı bireysel kredi türlerinin enflasyon üzerindeki etkileri incelenerek literatüre katkı sunulması hedeflenmektedir.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye ekonomisinde 2005Q4-2020Q1 döneminde bireysel kredilerin Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE) üzerindeki etkisini analiz etmektir.

Üç bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümünde, bireysel krediler ve enflasyon ile ilgili kavramsal düzeyde açıklamalar yapılmış, ekonomi üzerindeki etkilerinden bahsedilmiş ve tarihsel gelişimlerine değinilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde, konu ile ilgili daha önce yapılmış olan çalışmalar incelenerek, literatür özeti yapılmıştır.

Çalışmanın üçüncü ve son bölümünde, bireysel kredi türlerinin TÜFE üzerindeki etkilerini analiz etmek amacıyla oluşturulan modeller, 2005Q4-2020Q1 dönemi üçer aylık verilerine Johansen Çok Değişkenli Eşbütünleşme Testi ve VAR sistemi tahmini uygulanarak incelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. BİREYSEL KREDİLER VE ENFLASYON

Çalışmanın birinci bölümünde, bireysel krediler ve enflasyon ile ilgili kavramlar tanımlanarak ekonomi üzerindeki etkilerine ve tarihsel gelişimlerine yer verilmiştir.

1.1. Bireysel Krediler ile İlgili Genel Açıklamalar

Çalışmada bütünlük oluşturmak amacıyla öncelikle kredi kavramı ile ilgili genel açıklamalara yer verilecek olup, ardından bireysel krediler ile ilgili açıklamalara geçilecektir.

1.1.1. Kredi Kavramı

Kredi kavramı ile ilgili literatürde çeşitli tanımlamalar yapılmaktadır. İngilizcede “credit” veya “loan” olarak kullanılan kredi kavramı dilimizde güven ve saygınlık anlamına gelmektedir (Vurucu ve Arı, 2017: 21). Bir tanıma göre kredi, kullanıma hazır bir satın alma gücünün belli bir süreliğine başka kişi veya kurumlara kullanırılması yani satın alma gücünün koşullu bir şekilde başkalarına devredilmesidir (Çivi, 1985: 188).

Bankacılık kapsamında kredi, bankaların yaptıkları incelemeler neticesinde yasaları, kaynaklarını ve iç politikalarını da dikkate alarak gerçek veya tüzel kişilere teminatlı veya teminatsız olarak para, kefalet sağlama veya teminat şeklinde sundukları olanaklar şeklinde tanımlanmaktadır (Aras, 1996: 3).

Hukuki açıdan 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 48. maddesine göre krediler;

“Bankalarca verilen nakdî krediler ile teminat mektupları, kontrgarantiler, kefaletler, aval, ciro, kabul gibi gayrinakdî krediler ve bu niteliği haiz taahhütler, satın alınan tahvil ve benzeri sermaye piyasası araçları, tevdiatta bulunmak suretiyle ya da herhangi bir şekil ve surette verilen ödünçler, varlıkların vadeli satışından doğan alacaklar, vadesi geçmiş nakdî krediler, tahakkuk etmekle birlikte tahsil edilmemiş faizler, gayrinakdî kredilerin nakde tahvil olan bedelleri, ters repo işlemlerinden alacaklar, vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri ile benzeri diğer sözleşmeler nedeniyle üstlenilen riskler, ortaklık payları ve kurulca kredi olarak kabul edilen işlemler izlendikleri hesaba bakılmaksızın bu Kanun uygulamasında kredi sayılır”

şeklinde tanımlanmaktadır.

Kredi tanımlarından kredi kavramının üç unsuru barındırdığı görülmektedir. Bunlar (Tunç, 2013: 124);

- Kredi, geri ödemesi belli bir taahhüde göre sürecin başında belirlenen ve parasal transferi belli bir süreliğine karşı tarafa aktaran işlemdir.
- Kredi, yalnızca parasal olarak ölçülebilen kavramlar için söz konusudur.
- Kredi sağlanan kişi elde ettiği satın alma gücünü verilen süre içinde kullanmakta özgürdür.

1.1.2. Kredinin Unsurları

Literatüre bakıldığında kredi tanımında dört ana unsurun yer aldığı görülmektedir. Bunlar zaman (vade), güven (itimat), risk (teminat) ve gelir (verim) olarak sıralanabilir.

1.1.2.1. Zaman (Vade) Unsuru

Zaman unsuru, bankaların müşterilerine sağladıkları fonların belli bir süre (vade) sonunda geri iade edilmesi gerekliliğini ifade etmektedir. Kredilendirme işleminde belirlenen bu vadenin uzaması kredi riskini artırdığından vade unsuru süreçte önemli bir yere sahiptir. Bu doğrultuda kısa vadeli krediler daha az risk taşırken, uzun vadeli krediler gelecekteki belirsizlikler nedeniyle daha fazla risk taşımaktadırlar (Söğütçü, 2011: 45). Bu sebeple kredi vadesi belirlenirken mevcut piyasa şartlarının da dikkate alınması son derece önemlidir (Balkaş, 2004: 13).

1.1.2.2. Güven (İtimat) Unsuru

Bankalar tarafından nakit, teminat, mal, kefalet veya başka şekillerde sunulan kredilerin belli bir süre sonunda geri alınma, iade edilme koşulu bulunmaktadır. Güven, kredi ilişkisinde geri ödeme koşulu nedeniyle en önemli unsurlardan birini oluşturmaktadır. Bu kapsamda kredi alan kişinin banka açısından güvenilir ve saygın olması önem arz etmektedir (Aras, 1996: 4).

1.1.2.3. Risk (Teminat) Unsuru

Kredi işlemlerinde sağlanan hizmetin ya da işin yerine getirilmeme olasılığı risk unsurunu ortaya çıkarmaktadır. Tüm kredi işlemleri geri ödenmeme riski taşıdığı için kredi kavramı aynı zamanda risk olarak da adlandırılmaktadır. Bu doğrultuda bankalar, kredi işleminde talep ettikleri teminatlara göre üstlendikleri riskin artıp azalması söz konusu olduğundan, risklerini minimize

etmek için kredi talep eden gerçek veya tüzel kişilerin itibarına bakarak kefalet, işletme rehini, ipotek gibi çeşitli teminat unsurları talep etmektedirler (Turgut, 2019: 43).

1.1.2.4. Gelir (Verim) Unsuru

Bankaların faaliyetlerini sürdürebilmek ve geliştirmek, mevduat topladıkları müşterilerine karşı sorumluluklarını yerine getirebilmek ve banka ortaklarına kar sağlamak amacıyla faiz ve komisyon gibi gelirler sağlaması gerekmektedir. Krediler ise bankalara komisyon ve faiz gibi varlık sağlaması yönüyle bankaların en önemli gelir faaliyetini oluşturmaktadırlar (Aras, 1996: 5).

1.1.3. Kredinin Fonksiyonları

Krediler ekonomik fonksiyonu, tüketim fonksiyonu ve ticari fonksiyonu dışında farklı birçok işlevi de yerine getirmektedirler (Akçayır, 2016: 16). Kredilerin fonksiyonlarını daha detaylı olarak şu şekilde sıralamak mümkündür (Şakar, 2017: 5, Takan ve Boyacıoğlu, 2015: 142, Güney, 2017: 80);

- Tasarrufların atıl kalmasını önleyerek ekonomiyi canlandırmaktadır.
- Girişimcilerin tasarruf biriktirmesine gerek kalmadan daha hızlı hareket etmesini sağlamaktadır.
- Bireylerin gelecekte elde edecekleri gelirleri ile bugünden harcama yapmalarına imkan vererek satın alma gücünü artırmaktadır.
- Kredi kullanan taraf aldığı kredi ile üretim yapmakta ve ihtiyaçlarını karşılamakta, bankalar ise alacak hakkı elde etmektedirler.
- Devlet müdahalesi olmayan ve tam rekabet koşullarının hakim olduğu ekonomilerde tasarruf yatırım eşitliğini temin etmektedir.
- Mal arzı ve talebi arasındaki dengeyi kurmaktadır.
- Sermayenin birleşme ve dağılımını sağlamaktadır.
- Ticari değişimleri teşvik etmekte ve düzenli şekilde işlemesine imkan vermektedir.
- Tedavül fonksiyonunu gerçekleştirmektedir.

1.1.4. Kredilendirme Prensipleri

Bankalar, kredi kararı verirken üstlenecekleri kar ve riskler doğrultusunda bazı unsurları dikkate almaktadırlar. Gerçek ve tüzel kişiler açısından farklılık gösteren ve kredilendirme prensipleri olarak da adlandırılan bu unsurlar, müşterilerin kredi değerliliğinin belirlenmesinde oldukça önemli olmaktadır. Kredi prensipleri ile temel amaç zararı en aza indirmek değil, en doğru müşteriyi seçebilmektir. Bankalar tarafından dikkate alınan bu prensipler “5C Kuralı” olarak adlandırılmaktadır. Bunlar karakter (character), kapasite (capacity), yasal güvence veya teminat (colleteral), kapital (capital) ve koşullar (conditions) olarak sıralanabilir (Aras, 1996: 49-50).

- **Karakter (Character)**

Karakter, borçlunun itibarını ve ödeme alışkanlıklarını ifade etmektedir. Müşterinin ticari geçmişi kredilendirme işleminin başarısı açısından son derece önemlidir. Bu doğrultuda müşteriye ait karşılıksız çek ve protesto bilgileri ödeme alışkanlıklarının belirlenmesinde önemli göstergelerdendir (İbiş vd., 2018: 167).

- **Kapasite (Capacity)**

Firmaların mevcut performansları ilerde gerçekleştirecekleri faaliyetleri hakkında bir gösterge olduğundan mali analiz, işe hakimiyet ve deneyim gibi unsurlar ile ölçülebilen gelir yaratma kapasitesi, krediyi geri ödeme gücünün önemli bir göstergesi olmaktadır (İbiş vd., 2018: 167).

- **Teminat (Collateral)**

Kredi işleminde geri ödenmeme durumu ortaya çıktığında kredinin geri kazandırılması genellikle ipotek yoluyla yapılmaktadır. Bu açıdan teminatlar, kredi riskini belirleyen ve azaltan unsurlardan birini oluşturmaktadır. Zira bankalar yüksek riskli kredi işlemlerinde üstlendikleri riski azaltmak amacıyla daha fazla teminat istemektedirler (Aras, 1996: 52).

- **Kapital (Capital)**

Müşterinin finansal açıdan değerini gösteren sermaye genel olarak net değer (toplam varlıklar-toplam yükümlülükler) olarak ölçülmekte olup, kredinin geri ödenmesi ve zararların ortadan kaldırılması görevini üstlenmektedir. Ayrıca sermaye, işletmenin daha verimli ve etkin bir şekilde faaliyet göstermesi için gereken likidite akışını sağlayan işletme varlığını meydana getirmektedir. Bu nedenle bankalar, müşterisinin değerlendirilmesinde sermayesinin alacaklarına karşılık yeterli olup olmadığını da dikkate almaktadırlar (Aras, 1996: 53).

- **Koşullar (Conditions)**

Koşullar ilkesi, ekonomide yaşanan değişimlerin müşterilerin aldıkları kredilerin geri ödeme durumunu etkileyebileceği ve bu nedenle kredi işleminde ekonominin mevcut durumunun da dikkate alınması gerekliliğini ifade etmektedir (İbiş vd. 2018: 167).

Günümüzde oluşan risk ortamı, geleneksel 5C kuralına 2C kuralının ilave edilmesi gerekliliğini doğurmuştur. 2C kuralı yasalara uyum (compliance) ve kredi dokümanları (credit file/documentation) unsurlarından oluşmaktadır (Şakar, 2017: 37).

Bankalar belirtilen bu ilkelerin yanında başka ilkeleri de dikkate almaktadırlar. Kredilerin getiri sağlaması ve sorunsuz şekilde geri ödenmesi açısından oldukça önemli olan bu ilkeler; güvenilirlik (emniyet), akışkanlık (seyyaliyet), verimlilik, dağılımın uygunluğu ve teminatların sağlamlığı olmak üzere beş gruba ayrılarak tanımlanabilir (Güney, 2017: 84).

- **Güvenilirlik (Emniyet) İlkesi**

Güvenilirlik ilkesi, kredi işleminde herhangi bir geri ödenme riski ortaya çıkmadan firma ya da kişilerin sorumluluklarını yerine getirmelerini ifade etmektedir. Başka bir ifade ile kredinin geri ödenme olasılığının yüksek olması anlamına gelmektedir (Güney, 2017: 84). Güvenilirlik ilkesinin sağlanabilmesi için dikkat edilmesi gereken unsurlar şu şekilde sıralanabilir (Takan ve Boyacıoğlu, 2015: 148);

- Kredi talep eden firmanın faaliyet sürdürdüğü sektörün genel durum değerlendirmesi yapılmalıdır.
- Firmalar piyasa ve banka bazında araştırılmalı ve olumsuz bir durum tespit edildiğinde nedenleri ve boyutu incelenmelidir.
- Firmanın son üç yıla ait sermaye, nakit akış hızı, öz kaynak, net işletme sermayesi, borçluluk, karlılık, borç-alacak, ciro ve stok gibi parasal yapısını yansıtan unsurlar karşılaştırmalı olarak ele alınmalıdır.
- Kredi talep eden firmanın diğer bankalar ile olan kredi ilişkileri tutar, maliyet, vade yapısı ve teminat bakımından analiz edilmelidir.
- Müşterinin kredibilitesi, kredinin içeriği, kredinin nerede ve nasıl kullanacağı ile ilgili bilgi sahibi olunmalıdır.
- Banka tarafından kredi sağlandıktan sonra firmalar hakkında olumsuz bir durum tespit edilmesi halinde sağlanan kredi azaltılmalı veya sonlandırılmalıdır.
- Banka çok sayıda ve farklı sektörlerle kredi sağlayarak riski azaltmalıdır.

- **Akışkanlık (Seyyaliyet) İlkesi**

Akışkanlık ilkesi, kredilerin belirli bir vade içinde geri ödenmesi durumunu ifade etmektedir. Akışkan olmayan krediler bankaların aktif kalitesini düşürmekte, zaman kaybına ve verimlilik azalmasına yol açmaktadır (Güney, 2017: 85). Akışkanlık ilkesinin sağlanabilmesi için dikkat edilmesi gereken hususlar şu şekilde sıralanabilir (Şakar, 2017: 13);

- Kredi, kısa vadeli ve sermaye olarak kullanılmak üzere verilmemelidir.
- Taşınmaz mal alımı için kısa vadeli kredi verilmemeli ve krediler vadesinde kapatılmalıdır.
- Kredi teminatı olarak alınan çek ve senetler vadesinde ödenmeli ve ödenmeyen krediler için daha uzun vadeli çek veya senet alınmalıdır.
- Kredinin geri ödenmesi kullandırıldığı proje dönemi içinde yapılmalıdır.
- Kredilerin geri ödenmesinin firmaların kaynak sağladıkları dönemlerde gerçekleştirilmesine dikkat edilmelidir.

- **Verimlilik İlkesi**

Verimlilik, kredi işleminden sağlanan kar anlamına gelmektedir. Kredi kullandırılması ile sağlanan faiz ve komisyon gelirleri, valörlü yurt dışı transferler, döviz alım-satım yoluyla sağlanan kambiyo karları, vadesiz mevduat ortalaması, takasa verilen çekler, havale işlemleri ve diğer bankacılık işlemlerinden elde edilen gelirler verimliliği oluşturmaktadırlar (Güney, 2017: 85).

- **Dağılımın Uygunluğu İlkesi**

Kredi hizmeti sunan bankaların kredi portföylerinde sektör, kredi türü, teminat, müşteri, para cinsi, coğrafya ve vade yönünden denge içerisinde bir dağılım yapmaları gerekliliğini ifade etmektedir (Şakar, 2017: 14).

- **Teminatların Sağlamlığı İlkesi**

Teminatların sağlamlığı ilkesi, kredi işleminde talep edilen teminatın kredinin geri ödenmemesi halinde oluşacak tüm masrafları ve birikmiş faizleri karşılayabilecek şekilde belirlenmesi gerekliliğini ifade etmektedir (Güney, 2017: 86).

Kredi kullandırma işleminde yukarıda değinilen beş ilkeye ilave olarak dikkat edilmesi gereken bazı hususlar bulunmaktadır. Bu hususları şu şekilde sıralamak mümkündür (Takan ve Boyacıoğlu, 2015: 150);

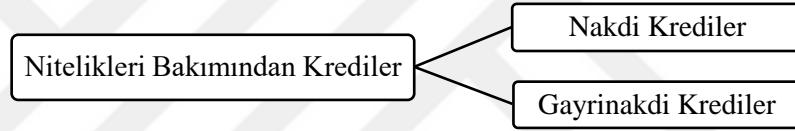
- Kredi işlemlerinde kanun ve mevzuata uygun hareket edilmelidir.
- Banka, krediyi kaynak sağlamaya yönelik olarak kullandırmalıdır.
- Banka, kredi kullandıracığı firmanın piyasada köklü, yerleşmiş ve itibarlı olmasına dikkat etmelidir.
- Banka, firmanın ödeme gücünü dikkate alarak kredi tutarını belirlemelidir.

- Banka, kredi işlemi içinde olduğu firmanın diğer tüm kredi işlemlerini de üstlenmeye çalışmalıdır.

1.1.5. Kredilerin Sınıflandırılması

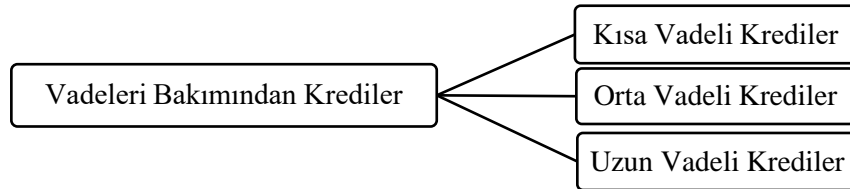
Bir finansal aracı kurum olarak bankalar farklı isim ve şartlara sahip olan krediler sunmaktadırlar. Serbest piyasa ekonomisine sahip ülkelerde kredi piyasası ve kredi türleri benzerlik göstermesine rağmen ülkelerin yapısına göre farklılıklar ortaya çıkabilmektedir. Bu doğrultuda krediler farklı şekillerde sınıflandırılabilir. Sınıflandırma işlemi kredinin vadesine, kullanılan sektöre göre olabileceği gibi kullanım amacına göre de yapılabilir (İbicioğlu, 2011: 23). Daha kapsamlı olacak şekilde kredileri nitelikleri, vadeleri, teminatları, kaynakları, amaçları, iş konusu ve kullanılma yetkisi bakımından da sınıflandırmak mümkündür (Güney, 2015: 143-148).

Şekil 1: Nitelikleri Bakımından Krediler

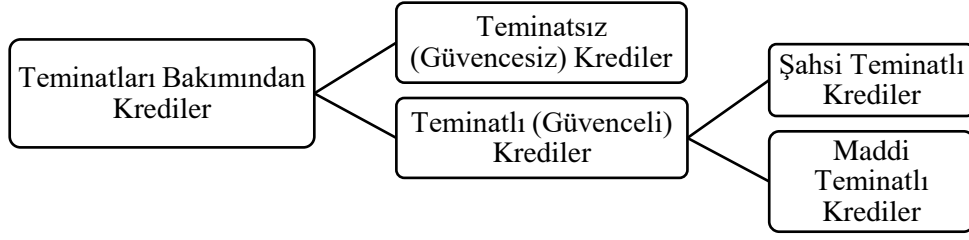
Nakdi krediler, belirli bir komisyon veya faize karşılık olarak verilen borç olup, müşterinin sahibi olduğu senetleri iskonto etme, avans verme ve borçlu cari hesap açma şeklinde kullanılabilen kredilerdir. Gayrinakdi krediler ise müşteri adına teminat mektubu verilmesi, müşterinin senetlerine kabul, ciro ve aval işlemi ile dolaşım gücü sağlanması, müşteriye kefil olunması gibi uygulamalar ile bankanın nakdi bir ödeme yapmaksızın itibarını kullanarak risk altına girmesini ifade etmektedir (İbiş vd., 2018: 164).

Şekil 2: Vadeleri Bakımından Krediler

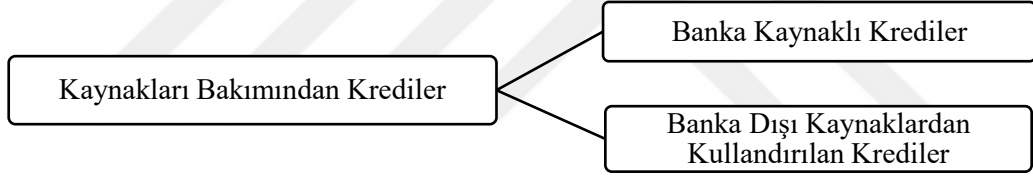
Kısa vadeli krediler, vadesiz veya iki yıla kadar vadeli; orta vadeli krediler, iki ile beş yıl arasında vadeli ve uzun vadeli krediler ise beş yıldan fazla vadeli kredilerden oluşmaktadır.

Şekil 3: Teminatları Bakımından Krediler

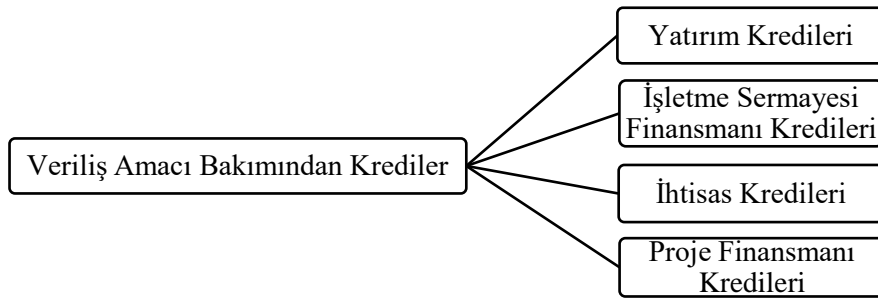
Teminatsız (güvencesiz-açık) krediler, herhangi bir teminat olmaksızın müşterinin itibarına güvenerek imzası karşılığında verilen kredilerden oluşmaktayken, teminatl (güvenceli) krediler ise müşterinin imzasına ilaveten maddi bir değer ipotek veya rehininin teminat olarak gösterilmesi karşılığında verilen kredilerden oluşmaktadır (İbiş vd., 2018: 165). Şahsi teminatl krediler, bankanın fon talebinde bulunan müşteriden başka bir firma veya şahsın da imzasını talep ettiği, maddi teminatl krediler ise bankanın fon talep eden müşterisinden maddi bir teminat talep ederek kullandığı kredilerdir (Turgut, 2019: 49).

Şekil 4: Kaynakları Bakımından Krediler

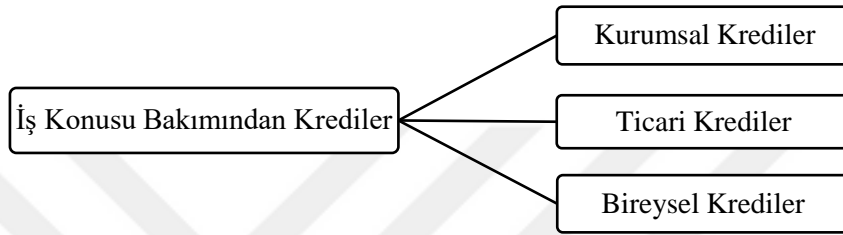
Banka kaynaklı krediler, bankaların kendi imkanları ile sağlamış oldukları kredilerden oluşmaktayken; banka dışı kaynaklardan kullanılan krediler bankaların diğer kredi kurumlarından temin ettikleri kaynaklar ile müşterilerine fon sağladığı kredilerdir (Turgut: 2019: 50).

Şekil 5: Veriliş Amacı Bakımından Krediler

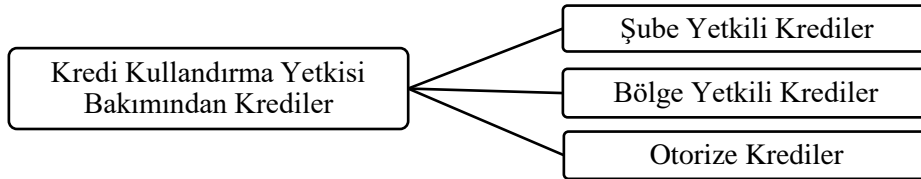
Yatırım kredileri, banka tarafından işletmelere tesis yapımı, bina ve sabit varlıkların finansmanı amacıyla orta vadeden uzun vadeye kadar kullanılan kredilerden; işletme sermayesi finansmanı kredileri, bankaların işletmelerin üretimlerini devam ettirebilmesi ve döner sermaye ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için kısa vadeden orta vadeye kadar kullandıkları kredilerden; ihtisas kredileri, bankaların belli bir ihtisas alanına yönelik olarak finansman sağladıkları kredilerden ve son olarak proje finansmanı kredileri ise bankaların belirli projelere finansman sağlamak amacıyla kullandıkları kredilerden oluşmaktadır (Güney, 2017: 82-83).

Şekil 6: İş Konusu Bakımından Krediler

Kurumsal krediler, bankalar tarafından büyük işletmelere kullanılan kredilerdir (Güney, 2017: 83). Ticari krediler, bankaların mesleki ve ticari faaliyetlerde kullanılmak üzere gerçek kişilere kullandığı kredilerden oluşmaktayken, bireysel krediler ticari amaçlar dışında bireylerin tüketim ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla kullanılan kredilerden oluşmaktadır (Ezengin, 2009: 14)

Şekil 7: Kredi Kullanırma Yetkisi Bakımından Krediler

Şube Yetkili Krediler: Bankanın bir üst makamın onayı gerekmeksizin kullanılabildiği kredilerdir (Ezengin, 2009: 13). Bölge yetkili krediler, bankalar tarafından şube yetkili krediler ve otorize krediler arasında kalan tutarlarda, çok şubeli büyük bankaların genel müdürlüklerinin iş yükünü hafifletmek amacıyla bölge müdürlükleri tarafından kullanılan kredilerdir (Güney, 2017: 83). Son olarak otorize krediler, bankaların kredi komitesi, genel müdürlük ve yönetim kurulu gibi yalnızca başka bir üst makamın izni doğrultusunda kullanılabildiği kredilerdir (Turgut, 2019: 50).

Bireysel kredilerin iş konusu bakımından kredilerin alt başlığı olduğu görülmektedir. Çalışmanın kapsamı bireysel kredi türleri olan konut kredisi, taşıt kredisi, ihtiyaç kredisi ve

bireysel kredi kartları olduğundan alt bölümde bireysel krediler ayrıca detaylı bir şekilde incelenecektir.

1.1.6. Bireysel Kredi Kavramı

Bireysel krediler, ticari amaçlar dışında, geri ödenmek koşulu ile gerçek veya tüzel kişilere bir mal veya hizmet alımına bağlı olarak ya da olmaksızın belirli bir faiz, ödeme şartı ve taksit ilişkisi olarak kullanılan imkanlardır. Bireysel krediler konu ve müşteri açısından bankalar, banka dışı kredi kuruluşları ve ülkeler arasında farklılık göstermekle birlikte iki tür olarak tanımlanmaktadır. Buna göre bireysel krediler, direkt nakit olarak veya mal ve hizmet alımında ihtiyaç duyulan finansmanın sağlanması şeklinde kullanılabilir. Bireysel krediler dayanıklı tüketim malları, taşıt ve konut finansmanı amacıyla kullanılabilir gibi farklı birçok amaçla da kullanılabilir (Yetim, 1997: 59).

1.1.6.1. Bireysel Kredilerin Amacı ve Özellikleri

Genellikle “Tüketici Kredisi” olarak da bilinen bireysel kredilerin verilmesi yeterli ve düzenli gelir elde eden bireylerin mal ve hizmet alımına yönelik oluşan finansman ihtiyacını karşılamaktır. Bireysel krediler banka açısından emniyetli ve plasmanın¹ tabana yayılmasına imkan sağlayan bir kredi türü olması nedeniyle tercih edilmektedir. Bireysel kredilere duyulan ihtiyacın birçok sebebi olabileceği gibi bunlardan bazıları; cari tüketim harcamalarının finansmanı, dayanıklı tüketim mallarının finansmanı, taşıt finansmanı ve konut finansmanı şeklinde sıralanabilir (İmren, 1994: 16). Daha geniş bir tanımlama yapmak gerekirse bireysel krediler, dayanıklı tüketim mallarını (mobilya, çamaşır makinesi, buzdolabı, elektrikli ev aletleri vb.), hizmetlere yönelik harcamaları (sağlık, eğitim, tatil, konut onarımı vb.) ve konut, taşıt gibi menkul ve gayrimenkul satın alımını finanse etmek amacıyla kullanılan kredilerdir. Bireysel krediler, tüketicilere yarı kazanacakları gelirlerini bugünden kullanma ve nakit ile alışverişin sağladığı imkanlardan faydalanma gibi avantajlar sunmaktadırlar (Güney, 2017: 116).

Bireysel kredileri diğer kredi türlerinden ayıran belli başlı özellikler bulunmaktadır. Bu özellikleri Tablo 1 üzerinde görmek mümkündür (Takan ve Boyacıoğlu, 2015:183);

¹ Plasman: Bankalar tarafından belli bir kredi türünde kullanılabilir fon miktarıdır.

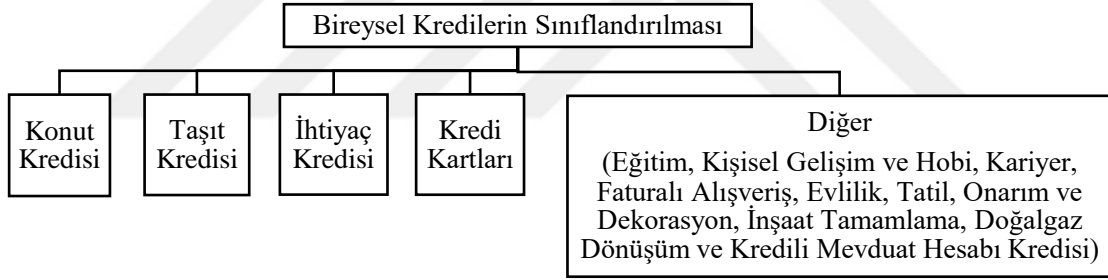
Tablo 1: Bireysel Kredilerin Ayırıcı Özellikleri

Bireysel Krediler	Ticari Krediler
Ticari amaçlar dışında kullanılmak üzere verilmektedir.	Ticari amaçlara yönelik olarak verilmektedir.
Tüketim ihtiyacının karşılanması amacıyla kullanılmaktadır.	Ticari faaliyetlerin devamlılığı veya kar elde etmek amacıyla kullanılmaktadır.
Tüketicinin korunmasına yönelik bir hukuki yapı bulunmaktadır.	Ticari hayatın düzenlenmesine yönelik bir hukuki yapı bulunmaktadır.
Genellikle aylık taksitler halinde geri ödenmektedir.	Borçlu cari hesap olarak kullanılmaktadır.
Kişinin gelecekte elde edeceği gelir veya satın aldığı mal teminat olarak talep edilmektedir.	Teminat mektubu, ticari senetlerin iskontosu ve ticari işletme rehini gibi teminatlar talep edilmektedir.

1.1.6.2. Bireysel Kredi Türleri

Bireysel krediler ekonominin içinde bulunduğu koşullara, tüketicinin ihtiyaçlarına ve kredi sağlayan bankaya göre zaman içinde değişime uğramaktadır. Bankalar tarafından kullanılan bireysel kredilerinden bazıları Şekil 8 yardımıyla gösterilebilir (Şakar, 2017: 199);

Şekil 8: Bireysel Kredi Türleri

1.1.6.2.1. İhtiyaç Kredisi

İhtiyaç kredisi, bankaların belirli bir vade ve faize göre gerçek kişilere ticari amaç dışında kullanılmak üzere sundukları bir bankacılık ürünüdür (Çelik, 2014: 389). Bir başka tanıma göre ihtiyaç kredileri, bankalar tarafından belli bir ödeme planı doğrultusunda, bir mal veya hizmetin satın alınması şartına bağlı olmayan, ticari amaç olmadan ve yalnızca gerçek kişilere sunulan kredilerdir (Vurucu ve Arı, 2017: 84).

Bankalar ihtiyaç kredisi kullanılabilecek gerçek kişilerin maaşlarının birkaç katı kadar kredi miktarı belirleyebilirler. İhtiyaç kredilerinin geri ödemesi kredi işleminin başında belirlenen faizler doğrultusunda eşit veya değişken taksitler halinde yapılabilmektedir (Şakar, 2017: 199). Kısa ve orta vadeli kredileri kapsamakta ve vadeleri genellikle 3-12 ay şeklinde belirlenmekte ancak yoğun rekabet koşulları nedeniyle vadelerin 36 aya kadar uzatıldığı görülmektedir (Bulur, 2007:16- 17). Vade sayısının artması söz konusu kredinin daha fazla tüketici tarafından kullanılmasına imkan

verebilmektedir. Bu nedenle bankalar vade sayısını artırmak suretiyle daha çok tüketiciye kredi vermek amacıyla birbirleri arasında rekabete girişmektedirler.

1.1.6.2.2. Taşıt Kredisi

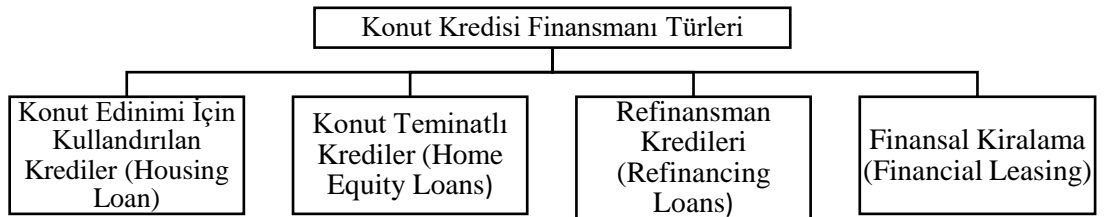
Taşıt kredisi, bankalar tarafından yeni veya ikinci el bir araç alımını finanse etmek amacıyla gerçek veya tüzel kişilere kullanılan kredilerdir (Güney, 2017: 117). Taşıt kredileri müşteriye nakit olarak kullanılmayıp, satış sözleşmesi doğrultusunda satıcının hesabına yatırılmakta ve bu yönüyle dolaylı finansman yöntemiyle kullanılan bir kredi niteliği taşımaktadır. Taşıt kredisinde teminat olarak şahsi teminat ve kredi kullanılacak aracın rehini istenmektedir. Taşıt kredisi ile kullanılacak tutar birinci el araç alımlarında aracın fiyatına, ikinci el araç alımlarında ise aracın güncel kasko değerine göre belirlenmektedir. İkinci el araç alımlarında genellikle 5 yaşına kadar olan araçlar finanse edilmektedir (Vurucu ve Arı, 2017: 87).

1.1.6.2.3. Konut Kredisi

Konut kredileri, gerçek kişilerin kullanıma hazır durumda olan sıfır veya belli bir yaşa kadar olan konutlara yönelik finansman ihtiyacını karşılamak amacıyla kullanılan kredilerdir. Konutun tapu kayıt bilgileri, konutun değerinde belirleyici olan olumlu ve olumsuz etkenler ve konutun tanımının yer aldığı ekspertiz raporu ile konutun güncel ve satılabilir fiyatı belirlenmekte ve banka bu tutarın bir miktar altında kredi kullanmaktadır (Güney, 2017: 118).

Konut kredisi bir diğer adıyla konut finansmanı tüketicilere dört farklı şekilde sunulmaktadır. Bunlar, şekil yardımıyla gösterilebilir (Vurucu ve Arı, 2017:88);

Şekil 9: Konut Kredisi Finansmanı Türleri

Konut kredisi, bankalar tarafından 120 aya kadar değişen vadelerle ve TL veya dövize endeksli olarak çeşitli şekillerde ödeme imkanı sunularak kullanılmaktadır. Bu ödeme seçenekleri şu şekilde sıralanabilir (Çelik, 2014: 409-410);

- *Normal ödeme planı:* Aylık eşit taksitler halinde ödeme yapılabilen plandır.
- *Balon ödeme planı:* İki ayda bir, üç ayda bir gibi belli bir ödeme sıklığına göre ödeme yapılabilen plandır.
- *Kademeli ödeme planı:* Taksit tutarları istenilen şekilde değiştirilerek ödeme yapılabilen plandır.
- *Ara ödeme planı:* Belli aralıklarla ara ödeme yapılabilen ödeme planıdır.
- *Özel ödeme planı:* Taksit tutarı istenildiği gibi değiştirilebilen ödeme planıdır.
- *Esnek ödeme planı:* Ödenecek olan taksitlerin tarih ve tutarları girilerek oluşturan ödeme planıdır.

1.1.6.2.4. Kredi Kartları

Dünyada ilk kredi kartı uygulaması 1914 yılında ABD’de General Petroleum Corporation of California’nın özel müşterilerine ve çalışanlarına kart dağıtması ile başlamış ve bu tarihten itibaren kredi kartı uygulaması giderek yaygınlaşmaya devam etmiştir. Avrupa ülkelerine bakıldığında ise 1960’lı yıllara kadar yaygın bir kredi kartı kullanımı görülmemekle birlikte, ilk kredi kartı uygulaması 1960 yılında Fransa’da Card Balanche ile başlamış ve 1970’li yıllardan itibaren giderek yaygınlaşmıştır. Takip eden yıllarda kredi kartları Avrupa ülkeleri dahil tüm dünyada ödeme aracı olarak yaygın bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır (Takan ve Boyacıoğlu, 2015:192-193).

Ülkemizde ilk kredi kartı uygulaması 1968 yılında Koç grubuna bağlı Setur A.Ş tarafından gerçekleştirilmiştir. Takip eden dönemde kredi kartı miktarında giderek artan bir seyir görülmüş ve özellikle 1980’li yılların ikinci yarısından itibaren İktisat Bankası, Emlakbank ve Vakıfbank gibi bankaların faaliyetleri ile birlikte önemli gelişmeler meydana gelmiştir (Çelik, 2014:421). 1975 yılında Havacılık ve Turizm Limited Şirketi’ne ait “American Express” kartları, takip eden dönemde Mastercard, Eurocard ve 1980 yılından itibaren bankalar tarafından çıkarılan kredi kartları piyasaya sunulmuştur (TBB, 2008a: 7).

Kredi kartı ile ilgili çeşitli tanımlamalar yapılmaktadır. Bir tanıma göre kredi kartı, kartı veren finans kuruluşu tarafından belirlenen bir limitte nakit para çekme imkanı sağlayan ve nakit taşımaya gerek kalmadan alışveriş yapmayı kolaylaştıran bir çeşit ödeme aracıdır (Çırpan, 2000 :85). Başka bir ifadeyle kredi kartı, kartı kullanan kişiye belli bir limit içerisinde kısa vadeli açık kredi imkanı sunan bir ödeme aracıdır (Vurucu ve Arı, 2017: 94).

Hukuki açıdan 5464 sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu’nun üçüncü maddesinin e bendinde kredi kartı, “nakit kullanımı gerekmeksizin mal ve hizmet alımı veya nakit çekme olanağı sağlayan basılı kartı veya fiziki varlığı bulunmayan kart numarasını ifade eder” şeklinde tanımlanmaktadır.

Kredi kartlarının tüm bankalarda geçerli olan bazı belirleyici özellikleri şu şekilde özetlenebilir (Vurucu ve Arı, 2017: 94-95);

- Bankaların kredi kartlarına tanımladıkları kredi limitleri açık kredi yani teminatsız kredi şeklindedir. Ancak, bazı durumlarda banka kredi talebinde bulunan kişiden üçüncü şahıs kefaleti ya da maddi kefalet talep edebilmektedir.
- Bankanın kredi kartına tanımladığı limitler Rotatif Kredi² veya Borçlu Cari Hesap özelliği taşımaktadır. Kredi kartı işleminde banka, müşterisinin belirlediği ve her ayın belli bir gününe denk gelen tarihi hesap kesim tarihi olarak belirlemektedir. Kart sahibinin hesap dönemi içinde yaptığı harcamalar hesap kesim tarihinde kart sahibine iletilmekte ve borcun tamamı ile asgari ödeme tutarı arasındaki fark bu tarihten başlayarak belli bir süre içinde bankaya ödenmektedir. Ödeme işleminden sonra kartın limiti tekrar aktif duruma gelmekte ve müşteri tarafından kullanılabilir.
- Kredi kartları alışverişte kullanılmasının yanı sıra nakit para çekme imkanı da sunmaktadır. Kredi kartı ile yapılan alışverişlerde kullanılan tutarın ödenmeyen kısmı için hesap kesim tarihinden itibaren faiz işletilirken, nakit avans çekimlerinde aynı gün faiz işletilmektedir. Ayrıca, banka her nakit avans çekimi için nakit avans ücreti almaktadır. Nakit avans çekim tutarı bankalar arasında farklılık göstermekle birlikte genellikle çekilen tutarın yaklaşık olarak %2'sinden oluşmaktadır.
- Kredi kartları taksitli satışlarda satıcı açısından oldukça güvenli bir ödeme aracıdır. Taksitlendirme ile mal satışı yapan satıcı, müşterinin kredi kartından malın tüm bedeli kadar provizyon alarak kart limitinin alışveriş tutarı kadar olan kısmını bankaya bloke ettirmektedir. Ancak malın bedelinin tamamı hesap kesim tarihinde müşteriye yansıtılmayıp, yalnızca o aya ait taksit tutarı borç olarak yansıtılmaktadır.
- Kredi kartı ile kart limiti içerisinde olacak şekilde belli bir faiz oranı, vade ve geri ödeme koşuluna göre taksitli nakit avans kullanma imkanı bulunmaktadır.
- Kredi kartları ile kart limiti içerisinde internet bankacılığı, bankamatikler veya diğer farklı yollar aracılığıyla üçüncü kişilere havale yapma, altın, döviz, menkul kıymet alımı, telefon, su, elektrik gibi faturaları ödeme işlemleri gerçekleştirilebilmektedir.

Kredi kartı ile yapılan alışverişlerde nakit ödeme yapılmamakta, kredi kartı kullanılarak satış belgesi imzalanmakta ve ödeme tamamlanmaktadır. Satıcı taraf malının bedelini belli bir komisyon karşılığında bankadan almaktadır. Kredi kartını kullanan taraf ise belli bir süre içinde harcama bedelini bankaya ödemektedir (Parasız, 2000a: 317). Bu işleymden hareketle kredi kartı sisteminde dört taraf bulunduğu görülmektedir. Bunlar şu şekilde sıralanabilir (Güney, 2017: 126);

² Rotatif Kredi: Bankalar tarafından müşterilere kasa kolaylığı sağlamak ve kısa süreli nakit ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla belli bir limit içerisinde istenildiği zaman kullanılma ve geri ödenme imkanı verilerek sunulan bir nakdi kredi türüdür.

- Kredi kartı ihraç eden banka veya mali kuruluş,
- Kredi kartı kullanıcısı,
- Kredi kartı kabul eden üye işyeri ve
- Üye işyerinin satış belgelerini satın alan banka veya mali kuruluştur.

Kredi kartı çıkaran taraf çıkardığı kartı müşterilerin kullanımına sunmakta ve çıkarılan kartların kullanıcısı olacak olan firmalarla anlaşmalar yaparak kredi kartı işlemlerini kabul etmektedirler. Bu yönüyle kredi kartı işlemi iki yönlü bir işlemdir. Kuruluşların kart çıkarma işlemi 'issuing' olarak adlandırılmakta ve kredi kartı çıkaran kuruluşa 'issuer' denmektedir. Kart kabul etme işlemi ise 'acquiring' olarak adlandırılmakta ve kart kabul eden kuruluşlara 'acquirer' denmektedir. Kuruluşlar bu fonksiyonlardan herhangi birini ya da her ikisini de gerçekleştirebilmektedir. Kredi kartı sistemlerini kredi işlemine dahil olan tarafların sayısına göre üç gruba ayırmak mümkündür. Bunlar iki taraflı sistem, üç taraflı sistem ve karma sistem olarak adlandırılmaktadır (Takan ve Boyacıoğlu, 2015:196).

- **İki Taraflı Sistem:** Bu sistemde malı satan ve aynı zamanda kartı çıkaran kurum ve müşteriden oluşan iki taraf bulunmaktadır. Tacir kartı, basit kart, işletmeye özgü kart ve satıcı kredi kartı olarak da adlandırılan bu kartlar, müşteriler tarafından yalnızca kartı çıkaran kuruluş ve bağlı kuruluşlarında kullanılabilir. Bu yönüyle gerçek bir kredi sistemi olarak değerlendirilmemektedir (Çırpan, 2000: 50).
- **Üç Taraflı Sistem:** Müşteri, mal ve hizmet sunan işletme ve kart çıkaran kuruluşun olduğu sistemdir. Kartı çıkaran kuruluş, mal veya hizmet sunan işletme ile anlaşarak kredi kartı ile yapılan alışverişlerde nakit ödeme talebinden vazgeçmesini sağlamak ve müşteriye nakit ödeme yapmadan alışveriş imkanı sunmaktadır. Kart sahibi, kredi kartını kartı çıkaran kuruluşun anlaşmalı olduğu tüm işletmelerde kullanabilmektedir. Kredi kartı ile mal veya hizmet satışı yapan işletme müşteriye imzalattığı harcama bedelini bankadan tahsil etmekte, kartı arz eden kuruluş ise aylık hesap miktarını müşteriye göndererek yapılan harcamanın ödenmesini gerçekleştirmektedir (Karabulut, 2008: 25).

Günümüz uygulamalarında üç taraflı sistemin yerini genişletilmiş üç taraflı sistem almıştır. Bu sistemde bankalar kendi kredi kartlarını çıkarmayıp, uluslararası markalı kredi kartı şirketleriyle lisans anlaşmaları yaparak onlara ait kredi kartlarını müşterilerine kullanırlar. Genişletilmiş üç taraflı kredi sisteminde beş taraf bulunmaktadır. Bunlar (Takan ve Boyacıoğlu, 2015:197-198);

- Lisans veren kredi kartı kurumu,
- Lisans alan ve kartı pazarlayan banka,
- Bankadan kredi kartını alan müşteri,

- İşyeri ile üye işyeri anlaşması imzalayan başka bir banka,
 - Bir banka ile üye işyeri sözleşmesi imzalayan ve başka bir bankaya ait kredi kartını kendi işyerinde kabul eden üye işyeridir.
- **Karma Sistem:** Bu sistem, iki taraflı ve üç taraflı sistemi birlikte içermektedir. Karma sistemde mal ve hizmet sağlayan işletmeler kendi aralarında anlaşıp ortak kart çıkarmakta ve bu kart anlaşmaya taraf olan tüm işletmelerde aynı bölge içinde ve aynı branşta kullanılabilir (Karabulut, 2008:30).

Kredi kartları kullanım şekilleri, kart sahibinin niteliği ve kullanım alanlarına göre sınıflandırılabilir. Bunlar (Takan ve Boyacıoğlu, 2015: 194-196);

- Kullanım şekillerine göre kredi kartları: Kredili kredi kartları ve mağaza kartları olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır.
- Kart sahibinin niteliğine göre kredi kartları: Bireysel kartlar, firma kartları ve asli kartlar-ek kartlar olmak üzere üç gruba ayrılmaktadır.
- Kullanım alanlarına göre kredi kartları: Yurt içi kredi kartları ve yurt dışı kredi kartları olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır.

1.1.6.3. Bireysel Kredilerin Ekonomi Üzerindeki Etkileri

Bireysel kredilerin ekonomide bulunan aktörler ve makroekonomik değişkenler üzerindeki etkileri farklılık göstermekte, olumlu ve olumsuz olabilmektedir. Bireysel kredilerin etkisi tüketici, üretici-satıcı ve banka gibi iktisadi aktörler açısından değerlendirilebileceği gibi enflasyon, işsizlik, kayıt dışı ekonomi, cari açık ve milli gelir gibi birçok makroekonomik değişken dikkate alınarak ekonominin geneli açısından da değerlendirilebilir.

1.1.6.3.1. Tüketici Açısından

Bireysel krediler tüketicilerin mali kaynakları ile elde etme imkanı olmayan hizmetleri sağlaması, peşin mal ve hizmet alımının avantajlarından yararlanmaya imkan vermesi ve geniş kitle üretimini teşvik ederek belli bir kesimin refah seviyesini artırması yönüyle tüketicilere fayda sağlamaktadır.

Bunların yanı sıra bireysel kredilerin tüketici açısından bazı olumsuz etkileri de söz konusudur. Bireysel krediler, tüketicilerin harcama yapma eğilimlerini artırmakta, gerekli ihtiyaçlar yerine diğer mal ve hizmetlerin alınmasına sebebiyet vererek tasarrufların sağlayacağı faydayı

azaltmakta ve gelecekteki geliri bugünden harcama imkanı vermesi dolayısıyla gelecekte finansal varlıklara yönelecek yatırımları azaltmaktadır (Söğütçü, 2011: 68-69).

1.1.6.3.2. Üretici-Satıcı Açısından

Bireysel kredilerin tüketicilerin gelecekte elde edecekleri gelirlerini bugünden harcama imkanı vermesi, ekonomide canlılığı artırmakta ve buna bağlı olarak firmaların satışlarında artış meydana gelmektedir. Ayrıca bireysel krediler, peşin satışların artmasına yol açarak firmaların kar marjını artırmakta, nakit akımlarındaki artışa bağlı olarak firmaların güçlenmesini sağlamakta ve firmaların satış devir hızını artırarak likidite sorunlarının giderilmesine imkan vermektedir (Kaptan, 2011: 9). Öte yandan bireysel krediler firmanın alacaklarını tahsil edememesi halinde icra mahkemesine başvurarak zaman kaybı ve masrafa yol açması, senetsiz alacaklarını veya portföyünde biriken müşteri senetlerini aktifinden çıkaramaması durumunda firmanın işletme sermayesine ihtiyacını artırması ve bu fon ihtiyacının yüksek maliyetle karşılanması yönüyle de firma üzerinde bazı olumsuz etkilere yol açabilmektedir (İmren, 1994: 49).

1.1.6.3.3. Banka Açısından

Bireysel krediler, bankalara plasman hacimlerini genişleterek riskin tabana yayılması, atıl fonların değerlendirilmesi, yaygın bir kredi sisteminin oluşturulmasına bağlı olarak bankanın müşterilerini artırması ve bankacılık ürünlerini pazarlamasına imkan vermesi gibi bazı faydalar sağlamaktadır. Öte yandan alt yapısı sağlam olmayan bireysel kredilerin bankanın maliyetlerinde artışa yol açması ve karlılık oranlarını düşürmesi gibi olumsuz etkileri de bulunmaktadır (Yediler, 2010: 29).

1.1.6.3.4. Genel Ekonomi Açısından

Bireysel kredilerin toplam tüketimi teşvik ederek mal piyasasında enflasyonist baskı yarattığı belirtilmektedir. Bireysel krediler düşük ve orta gelirli tüketiciler tarafından fon kaynağı olarak kullanılmakta ve bu şekilde toplam talebi etkilemektedir. Bireysel kredilere bağlı olarak ortaya çıkan toplam talep artışının arz artışı ile karşılanamadığı durumda ise mal piyasasında enflasyonist baskı oluşmaktadır (Turgut, 2019: 52). Ancak bu etkinin ortaya çıkması yalnızca diğer şartların sabit kalması halinde mümkün olmaktadır. Artan toplam talep kısa dönemde enflasyona neden olabilmekte ancak uzun dönemde bu etkinin açığa çıkmasında arz esnekliği belirleyici olmaktadır. Buna göre artan talep karşısında arz esnek ise yani talep artışı karşısında arzı artırmak mümkün ise enflasyon açığa çıkmamakta, arz esnek değil ise yani talepte yaşanan artışa paralel olarak arz artırılamıyorsa malın fiyatı artmakta ve enflasyon ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte ülke ekonomisinin eksik kapasite düzeyinde faaliyet gösteriyor olması arz esnekliğini ve dolayısıyla talep artışı karşısında enflasyonun açığa çıkma durumunu etkileyen unsurlardan birini

oluşturmaktadır. Keynesyen görüşe göre, eğer ekonomi eksik kapasite ile faaliyet gösteriyor ise bireysel kredilerin yol açacağı talep artışı üretim artışına, istihdam artışına ve neticede ekonomik büyümeye yol açmaktadır (İmren, 1994: 40).

Bireysel kredilerin bir türü olan kredi kartlarının kayıt dışı ekonominin engellenmesi üzerinde olumlu etkileri olduğu belirtilmektedir. Buna göre ekonomide işlemlerin nakit kullanılarak yapılması durumunda işletme alışverişe konu olan mal ve hizmet ile ilgili fiş kesmemekte ve bu şekilde işlemlerden doğan kazancını belgelere yansıtmayarak vergi kaçırmakta ve kayıt dışı ekonomiyi artırmaktadır. Oysa ki kredi kartı kullanılarak yapılan işlemlerde işletme her işlem için satış fişi kesmekte, böylece tüm işlemler banka kayıtlarına yansıtılmakta ve bu şekilde vergi kaçakçılığı yapmak imkansız hale gelmektedir. Ayrıca kredi kartı kullanan kişilerin de yaptıkları harcama miktarları dikkate alınarak gelirlerinden daha az vergi ödemeleri engellenmektedir (Ari, 2008: 42).

Bireysel kredilerin bir diğer etkisi dış ticaret üzerinde olmaktadır. Bireysel kredilerde meydana gelen artışın ithal mallara yönelik talebi artırması halinde ülkenin dış ticaret dengesinin olumsuz şekilde etkilenmesi muhtemeldir. Buna göre ithal mallara yönelik talep artışı ithalat miktarını artırmakta bu da dış ticaret dengesine zarar vermekte ve ülkenin cari işlemler açığı vermesine neden olmaktadır (Yüksel ve Özseri, 2016: 6). Ancak farklı bir görüşe göre bireysel kredilerdeki artış cari işlemler dengesini olumlu bir şekilde etkilemektedir. Buna göre bireysel krediler yurt içi üretimi teşvik ederek üretim artışına yol açmaktadır. Artan üretimin yurt içi talebi aşan kısmı başka ülkelere ihraç edilmekte ve ülkenin ihracat miktarını artırarak dış ticaret dengesini olumlu şekilde etkilemektedir (Kılıç, 2015: 14-15). Dış ticaret üzerindeki bu olumlu etki de cari işlemler fazlasına neden olmaktadır.

1.1.6.4. Türkiye’de Bireysel Kredilerin Tarihsel Gelişimi

Bankacılık faaliyetleri ile ülke ekonomisinin yapısı ve yaşanan değişimler yakından ilişkilidir. Türkiye ekonomisi 1980 sonrası dönemde liberal ekonomi politikalarının benimsenmesi ile önemli bir değişim ve dönüşüm içine girmiştir. Bu gelişmeler doğrultusunda Türkiye ekonomisinde bireysel kredilerde meydana gelen değişimleri 1980 öncesi ve 1980 sonrası dönem olmak üzere iki ana alt bölümde incelemek mümkündür.

1.1.6.4.1. 1980 Öncesi Dönem

Türkiye’de 1920’li yıllar boyunca takip edilen özel kesimin özendirilmesine yönelik sanayileşme stratejisi, yetersiz sermaye birikimi nedeniyle gerçekleştirilememiştir. 1930’lu yıllarda tarım ülkesi olan Türkiye’de 1929 Büyük Buhranı ile artan dış ticaret açıkları ve tarım ürünlerinin fiyat düşüşü çiftçi gelirlerini önemli ölçüde azaltmıştır. Tüm bu gelişmeler devletin ekonomide

aktif bir rol alması ve yeni sanayileşme yöntemleri uygulanması gerekliliğini gündeme getirmiştir. Takip eden yıllar içinde “İktisadi Devletçilik” adı altında devletin sınai yatırımlar yaptığı bir anlayış benimsenmiştir. Uygulanan devletçilik anlayışının bankacılık sektörü üzerinde de önemli etkileri olmuştur. Dönem içinde plan kapsamında kurulacak işletmelere finansman sağlanması amacıyla devlet tarafından özel banka statüsünde Sümerbank (1933), Belediyeler Bankası (1933), Etibank (1935), Denizbank (1937), Halk Bankası ve Halk Sandıkları (1938) kurulmuştur (TBB, 2008b: 4). 1945-1959 dönemine gelindiğinde iktisadi devletçilik anlayışı terk edilmiş ve özel sektörün desteklenmesi anlayışı benimsenmiştir. Bunun sonucunda özel bankacılık sektöründe de önemli gelişmeler gözlemlenmiştir. Dönem içinde yatırımlarda, modern işletmelerde, milli gelir seviyesinde ve nüfusta yaşanan artışlar, büyüyen şehirler, sanayi sektörünün milli gelirden aldığı payın artması ile ekonomide para ve finansman ihtiyacı artmış, bu durum bankacılığın gelişimine yol açmıştır. Bu doğrultuda Yapı ve Kredi Bankası (1944), Garanti Bankası (1946), Akbank (1948), Türkiye Sınai Kalkınma Bankası (1950) ve Pamukbank (1955) kurulmuştur (TBB, 2008b: 5-6).

1950’li yıllarda uygulanan liberal politikalar 1960-1980 döneminde terk edilmiş ve kamunun da ekonomiye müdahale ettiği karma ekonomi uygulamasına geçilmiştir. Bu kapsamda 1963 yılından başlayacak şekilde kalkınma planları oluşturulmuş ve ithal ikameci sanayileşme stratejisi benimsenmiştir. Planlı dönem boyunca kredi ve mevduat faizleri, kredi limitleri ve banka komisyon oranları kamu kontrol ve denetiminde belirlenmiştir. Kamunun büyük ölçüde kontrol ve etkisinin olduğu bankacılık sektörünün temel görevi kalkınma planlarında yer alan yatırımlara finansman sağlamak şeklinde olmuştur. Dönem içinde T.C. Turizm Bankası (1962), Sınai ve Yatırım Bankası ve Kredi Bankası (1963), Devlet Yatırım Bankası (1964), Türkiye Maden Bankası (1968) ve Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası (1976) olmak üzere beş adet kalkınma bankası ve Amerikan-Türk Dış Ticaret Bankası (1964) ve Arap-Türk Bankası (1977) olmak üzere iki adet ticaret bankası kurulmuştur (TBB, 2008b: 11-12). Planlı dönem boyunca kalkınmaya hız kazandırmak amacıyla enflasyona yol açılması ve yapılan üretimin ihraç edilememesi döviz darboğazına neden olmuştur. Döviz darboğazını gidermeye yönelik uygulamaların dış borçları artırması ile ödemeler dengesi ve döviz kıtlığı nedeniyle ithal ikameci sanayileşme sürecinde yaşanan sorunlar stratejisinin terk edilmesine neden olmuştur (TBB, 2008b: 14).

Genel olarak 1923-1980 dönemi değerlendirildiğinde devletin finansal sektör üzerinde düzenleyici-denetleyici ve öncü olduğu, dışa kapalı bir yapının hakim olduğu, sabit döviz kuru sisteminin uygulandığı ve bu doğrultuda döviz giriş çıkışlarının kontrol edildiği, kamu ağırlıklı bir bankacılık anlayışının hakim olduğu ifade edilebilir (TCMB, 2015: 20). Tüm bu gelişmeler doğrultusunda 1980 öncesi dönemde mevcut ekonomik yapının finansal sektörün gelişimini engellemesine bağlı olarak bankacılık sektöründe bireysel kredi hizmeti sunulmadığı görülmektedir.

1.1.6.4.2. 1980 Sonrası Dönem

Türkiye ekonomisinde 24 Ocak 1980 kararları ile dışa açılma ve serbest piyasa ekonomisine geçiş süreci başlamıştır. Alınan kararlar ile bankacılık sektörüne ilişkin olarak finansal serbestleşmenin sağlanması ve piyasa mekanizmasına işlerlik kazandırılarak bankacılık sektöründe rekabeti artırmak amaçlanmıştır. Bu durum bankacılık sektöründe köklü değişikliklere yol açmıştır (TCMB, 2015: 23).

1.1.6.4.2.1. 1980-2001 Dönemi

1970’li yıllardan itibaren Türkiye ekonomisinde birçok siyasi ve ekonomik kriz gerçekleşmiştir. 1970’li yılların başında yaşanan 12 Mart darbesi ve 1973 yılına kadar devam eden sıkı yönetimin neden olduğu iç politik krizlere, 1974 Kıbrıs Barış Harekatı ile dış politik kriz de eklenmiştir. Bu durum Türkiye-Amerika ilişkilerinin bozulmasına ve Türkiye üzerine ambargo uygulanmasına neden olmuştur. Takip eden zamanlarda yaşanan 1973 OPEC Petrol Krizi de Türkiye ekonomisini doğrudan etkilemiş olup, dış kredilerin azalmasına ve beraberinde getireceği birçok ekonomik soruna yol açmıştır (Atağenç, 2017: 78-79). 1980 yılına gelindiğinde Türkiye ekonomisinde yüksek enflasyon, cari işlemler açığı, mal yetersizliği, ithalat ve ihracatta yaşanan problemler, ekonomik büyümenin sağlanamaması, döviz yetersizliği ve daha birçok siyasal, sosyal ve ekonomik istikrarsızlıklar yapısal önlemler alınması gerekliliğini gündeme getirmiştir. Bu doğrultuda 24 Ocak 1980 kararları uygulamaya konmuştur (Parasız, 2012: 549).

Alınan kararlar bankacılık sektörü üzerinde önemli değişikliklere yol açmıştır. 1980 sonrası dönemde bankacılık alanında yaşanan değişimleri şu şekilde özetlemek mümkündür (Balak ve Seymen, 1996: 49-51);

- Sektöre yerli ve yabancı banka girişinin serbestleşmesi ile banka sayılarında büyük artışlar yaşanmıştır. Bu durum bankalar arasında rekabetin artmasına yol açmıştır.
- Kredi ve mevduat faiz oranları üzerindeki kamu kontrolleri kaldırılmıştır. Reel faizlerin pozitif olması mevduatlarda artışa neden olmuştur.
- Bankaların geçici olarak ihtiyaç duydukları likiditenin karşılanması amacıyla 1986 yılında TCMB tarafından organize edilen Bankalararası Para Piyasası (Interbank piyasası) kurulmuştur.
- 1987 yılında ihracatı teşvik etmek ve ihracatçıya yurt dışında rekabet gücü kazandırabilmek amacıyla Türk Eximbank kurulmuştur. Bu yol ile ihracatçıya kredi ve sigorta hizmeti sunulmuştur.

- 1989 yılında çıkarılan 32 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Kanunu ile kambiyo işlemleri ve sermaye hareketleri serbestleştirilmiştir. Kambiyo işlemlerinin artması bankaların karlılığında artışa neden olmuştur.
- Liberalleşme önlemleri bankalarda ürün çeşitliliğine yol açmıştır.
- Türk bankaları yurt dışına açılmaya başlamıştır.
- Liberalleşme ve artan rekabet koşulları bankacılık sektörüne yönelik bazı düzenlemeler yapılmasını gerekli kılmıştır. Bankaların denetim ve gözetiminin etkin şekilde sağlanabilmesi için Avrupa Birliği ve Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS) kurallarına uygun şekilde bankaların sermaye aktif oranları yükseltilmiştir.
- Serbest piyasa koşullarında bankalar arasında artan rekabet teknoloji yatırımları yapılması, fon yönetimi ve düşük maliyet ile faaliyet sürdürme gibi konuları ön plana çıkarmıştır. Bununla birlikte bankalar, bireysel bankacılık alanına yönelmiş olup, tüketici kredisi, kredi kartı, ATM gibi yeni hizmetleri tüketicilere sunmaya başlamışlardır.

Özetle, kararlar ile birlikte serbest piyasa ekonomisine geçilmesinin sonucunda serbestleşen mali piyasalara bağlı olarak yerli ve yabancı bankaların piyasaya girişi ve serbest bırakılan mevduat-kredi faiz oranları ile bankalar arasındaki rekabet artmıştır. Artan rekabet bankaları klasik bankacılık anlayışından uzaklaştırarak plasman ve kaynak çeşitliliğine yönlendirmiştir. Dönem içinde banka kaynaklarının bir kısmı sermaye piyasası işlemleri, hazine bonosu alımı, devlet iç borçlanma senetleri ve döviz işlemlerine yönelik kullanılırken diğer kısmı müşterilere tüketici kredisi, kredi kartı, leasing, döviz tevdiat hesabı, faktoring, fortaiting, forward, swap, option, ATM gibi yeni ürünlere yönelik kullanılmıştır (TBB, 2008b: 14-15).

1988 yılına gelindiğinde Türkiye’de ilk bireysel kredi uygulaması açıklanan ekonomik paket ile gerçekleşmiştir. Dönem içinde faiz oranlarında yaşanan artışlar firmaların öz kaynaklarına yönelmelerine ve kredi taleplerini azaltmalarına yol açmıştır. Bu durum bankaların atıl fonlarının birikmesine neden olmuş ve bankaları yeni ürün arayışlarına itmiştir. Bu doğrultuda bankalar hem atıl fonlarını krediye dönüştürerek risklerini azaltmak hem de karlılıklarını artırmak amacıyla tüketicilere bireysel kredi hizmeti sunmaya başlamışlardır (Tekirdağ, 2009: 6). 1988 yılında ilk kez Yapı kredi Bankası ile başlayan bireysel kredi uygulaması 1992 yılının sonlarında Halkbank, Demirbank, Garanti Bankası, Emlak Bankası, Koç Amerikan Bankası, İş Bankası, Milli Aydın Bankası, Şeker Bank, Osmanlı Bankası, Pamukbank, Ticaret Bankası, Ziraat Bankası ve Vakıf Bank ile 18’e yükselmiş ve bu durum bireysel kredi talebinin de artmasına neden olmuştur (Ünal, 2019: 12).

1980’li yıllardan itibaren uygulanan liberal politikalar 1991 Körfez Krizi’ne kadar ekonomide olumlu bir etkiye yol açmış, ancak krizin başlamasıyla birlikte banka mevduatlarında azalış meydana gelmiştir. Bu durum TCMB’nin bankalara fon sağlama gerekliliğini doğurmuş ve

sonucunda TCMB yükümlülüklerinde bir artış yaşanmıştır. Ayrıca, Hazinesin iç borçlanma yoluna gitmesi kamu açıklarında da artışa neden olmuştur. Artan kamu açıkları faizlerin %72'ye ve enflasyonun da %60'a kadar yükselmesine yol açmıştır.

1992 yılına gelindiğinde krizin etkisi azalmaya başlamış, ancak kamuya açılan krediler ve iç borçlardaki artış nedeniyle faizler ve enflasyon düşürülemedi. 1993 yılının sonlarına doğru mali piyasalarda süren istikrarsızlıklar ve aşırı döviz kuru dalgalanmaları geleceğe yönelik beklentilerin olumsuz olmasına ve ekonomide belirsizlik ortamının oluşmasına sebebiyet vermiştir. Ülkede bir yandan artan fiyatlar ve bütçe açığı artışlarının neden olduğu iç dengesizlikler diğer yandan dış borç ödeme koşulları ve artan ithalatın neden olduğu dış dengesizlikler 1994 yılına ekonomik olarak olumsuz bir şekilde girilmesine yol açmıştır (Balak ve Seymen, 1996: 42-43).

Hükümet, 1994 yılının başlarında yüksek faiz oranlı iç borçlanma ilişkisini sonlandırabilmek için TCMB aracılığıyla faiz oranlarını düşük tutma hedefini uygulamıştır. Bu doğrultuda TCMB kamu sektörüne kredi sağlamaya başlamıştır. Bu durum Standard and Poor's ve Moody's gibi derecelendirme kuruluşlarının Türkiye'nin kredi notunu düşürmesine neden olmuş ve kısa dönemde ülkeden yoğun bir sermaye çıkışı yaşanmasına sebebiyet vermiştir (Onis ve Aysan, 2000: 130). Ayrıca TCMB'nin açık piyasa işlemleri ile piyasadan para çekmesinin önüne geçilmesi ve Hazine kağıtları için stopaj uygulanması devalüasyon beklentisine ve açık pozisyonlarını kapatmak isteyen bankaların dövizde yönelmelerine yol açmıştır. TCMB'nin açık pozisyonlarını kapatmak isteyen bankalara yeterli desteği gösterememesi krizin yayılmasına hız kazandırmıştır (Korkut, 2008: 71.) Türkiye'nin kredi notunun düşürülmesi ile dövizde yönelik artan talebi karşılamak ve ekonomideki likidite dengesini sağlamak amacıyla TCMB piyasaya 3.5 milyar dolar döviz satmış ancak rezervleri kullanarak bu yükselişin önüne geçilemeyeceği anlaşılmış, 5 Nisan 1994 kararlarına kadar artış devam etmiş ve TL'nin değer kaybının önüne geçilememiştir (Kale ve Eken, 2017: 16- 17). Döviz krizi şeklinde başlayan kriz zaman içinde yaşanan gelişmeler ile bankacılık krizi haline gelmiş ve 5 Nisan 1994 kararlarının alınmasına yol açmıştır (Turan, 2018: 166- 167).

5 Nisan 1994 kararları ile dolar kurunda devalüasyon yapılması ve bankacılık sektörüne duyulan güvenin yeniden kazandırılması amaçlanmıştır. Bu amaçlar doğrultusunda tasarruf mevduatları %100 devlet güvencesi altına alınmıştır. 1994 yılındaki Meksika krizini takiben 1997 Asya ve 1998 Rusya krizinin yol açtığı dış şoklara ilaveten 1999 yılında yaşanan deprem Türkiye ekonomisinde büyük oranda daralmaya ve bankacılık sektörü üzerinde olumsuz etkilere sebebiyet vermiştir. Bu gelişmeler üzerine 31 Haziran 2000 yılında Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) faaliyete başlamıştır.

BDDK'nın temel amaçları, bankacılık sektöründe etkinliği ve rekabet yeteneğini artırmak, bankacılık sektörüne güven duyulmasını sağlamak, bankacılık sektörünün ekonomi üzerindeki olumsuz etkilerini minimize etmek, sektörün sağlığını artırmak ve tasarruf sahiplerinin

haklarını ve çıkarlarını korumak şeklinde belirtilmiştir. Yaşanan bu gelişmelerin yanında bankacılık sektöründe daha da sağlam bir yapı temin etmek amacıyla 26 Ağustos 2000 yılında Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) yürürlüğe konmuştur (TCMB, 2015: 24-25).

1990'lı yılların sonuna gelindiğinde bankaların döviz cinsinden alacaklarının döviz cinsinden borçlarını karşılayamaması, borçlarının vadesi ile varlıklarının vadesi arasındaki farkın giderek açılıyor olması ve toplam krediler içinde gecelik borçların (repoların) ağırlığı ve geri dönmeyen kredilerin payının sürekli artması bankacılık sektörünün çok sayıda risk üstlenmesine yol açmıştır. Kamu bankaları Hazine'den büyük miktarda alacaklı olduğu için ciddi bir sermaye yetersizliği yaşamaktayken, özel bankalarda da bilançoda repo cinsinden kısa vadeli borçların ağırlığının fazla olması ve döviz cinsinden mevduatlarının Türk Lirası cinsinden mevduatlarından fazla olması gibi sorunlar yaşanmaktaydı. Dönem içinde yaşanan tüm bu olumsuzluklar küçük ve orta boyutlu bankalar için giderek artan bir sorun haline gelmiştir (Özatay, 2013: 560).

Türkiye ekonomisinde 5 Nisan 1994 kararları ile birlikte kısa ve uzun dönemli olmak üzere iki amaç benimsenmiştir. Bunlardan birincisi, kısa dönemde makroekonomik istikrarın sağlanmasıdır. Bu doğrultuda düşük enflasyon, istikrarlı Türk Lirası, yüksek ihracat ve kamuda dengenin yeniden sağlanması hedeflenmiştir. Kararlar ile kısa dönem hedeflerin gerçekleştirilmesi yönünde olumlu gelişmeler yaşanmıştır. Bu bağlamda enflasyon oranları eski düzeyine indirilebilmiş ve devalüasyon ile ihracat artışı sağlanabilmiştir. İkinci olarak uzun dönemde ekonomik istikrarın sağlanması hedeflenmiş, ancak yeterli düzeyde ve kararlı adımlar atılamadığı için başarı sağlanamamıştır. Netice itibariyle Türkiye ekonomisinde ekonomik istikrar sağlanamamış ve Kasım 2000 ve Şubat 2001 döneminde tekrar ekonomik krize maruz kalmıştır (Mangır, 2006: 465).

Ele alınan dönem itibariyle banka sayılarında meydana gelen değişimleri Tablo 2'de görmek mümkündür.

Tablo 2: 1980-2001 Döneminde Banka Sayılarında Meydana Gelen Değişim

Yıllar	Kamusal Sermayeli Mevduat Bankaları	Özel Sermayeli Mevduat Bankaları	Yabancı Sermayeli Mevduat Bankaları	TMSF'ye Devredilen Bankalar	Kalkınma ve Yatırım Bankaları	Toplam
1980	12	24	4	-	3	43
1981	12	24	6	-	3	45
1982	12	24	9	-	3	48
1983	13	19	10	-	3	45
1984	12	19	13	-	3	47
1985	12	20	15	-	3	50
1986	8	24	17	-	6	55
1987	9	24	17	-	6	56
1988	8	25	19	-	8	60
1989	8	24	21	-	9	62
1990	8	25	23	-	10	66
1991	8	26	21	-	10	65
1992	6	31	20	-	12	69
1993	6	32	20	-	12	70
1994	6	29	20	-	12	67
1995	5	32	18	-	13	68
1996	5	33	18	-	13	69
1997	5	36	18	-	13	72
1998	4	38	18	-	15	75
1999	4	31	19	8	19	81
2000	4	28	18	11	18	79
2001	3	22	15	6	15	61

Kaynak: TBB, 2019b

Tablo 2’de görüleceği üzere ele alınan dönem boyunca toplam banka sayısında dalgalı bir seyir yaşanmıştır. 1984 yılından 1991 yılına kadar toplam banka sayısı sürekli artarken, 1991 yılında azalış meydana gelmiştir. 1994 yılına gelindiğinde krizin etkisiyle toplam banka sayısında tekrar azalış yaşanmıştır. Takip eden dönemde artış seyri devam etmiş ancak 2001 krizi ile birlikte toplam banka sayısı yaklaşık %23 oranında azalarak 61’e gerilemiştir.

Türkiye ekonomisinde yaşanan tüm bu gelişmeler doğrultusunda 1990-2001 dönemi boyunca bireysel kredilerde meydana gelen değişimleri Tablo 3’te görmek mümkündür.

Tablo 3: Türkiye’de 1990-2001 Döneminde Bireysel Kredilerin Gelişimi (Bin TL)

Yıllar	Konut Kredisi	Taşıt Kredisi	İhtiyaç Kredisi	Diğer	Toplam (Bin TL)
1990	266	848	-	2.252	3.366
1991	168	1.214	-	1.781	3.163
1992	701	4.448	-	3.412	8.561
1993	4.897	14.680	-	12.754	32.331
1994	5.378	9.547	-	11.221	26.146
1995	2.635	23.782	-	20.801	47.218
1996	6.030	63.809	-	46.314	116.153
1997	39.999	340.318	-	219.934	600.251
1998	68.972	469.628	-	640.905	1.179.505
1999	46.508	447.154	-	755.403	1.249.065
2000	673.204	2.339.508	-	2.674.577	5.687.289
2001	48.092	286.010	-	812.810	1.146.912

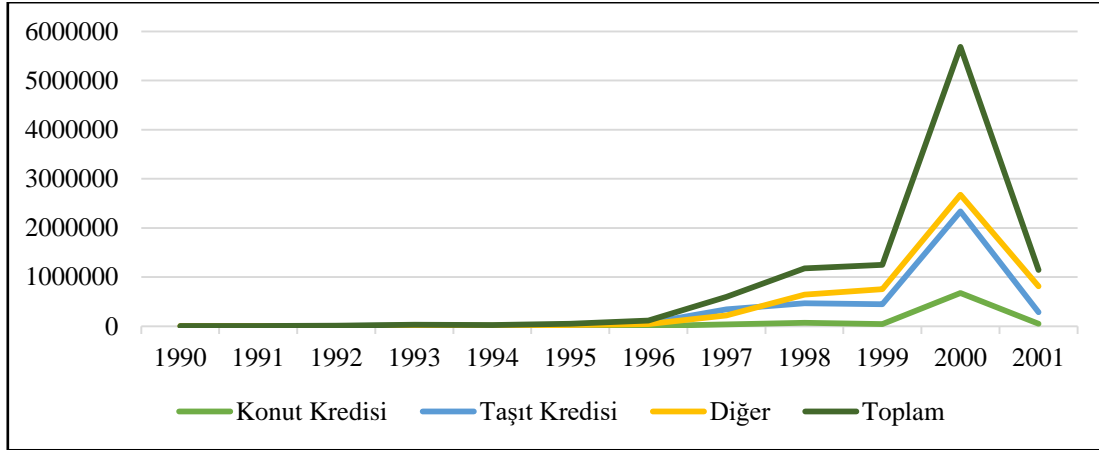
Kaynak: TBB verileri kullanılarak yazar tarafından hazırlanmıştır.³

Bankalar tarafından kullanılan bireysel kredi miktarı 1991 yılında 3.163 bin TL iken, yıldan yıla artış göstererek 2000 yılında 5.687.289 bin TL’ye ulaşmıştır. Bireysel kredilerin zaman içindeki değişimi incelendiğinde 1994 krizi ile birlikte kullanılan toplam kredi miktarında bir önceki yıla göre yaklaşık %19 oranında bir azalış meydana geldiği görülmektedir. İlerleyen dönemlerde bireysel kredilerde artış seyri devam etmiş, ancak 1999 yılında depremin etkisiyle kullanılan kredi miktarı azalmıştır. 2000 yılında ise kullanılan kredi miktarında bir önceki yıla göre yaklaşık olarak %355 oranında bir artış yaşanmış olup, 2001 yılına gelindiğinde krizin etkisiyle birlikte bireysel kredilerde bir önceki yıla göre %80 oranında bir azalış yaşanmış ve neredeyse 1998 yılı seviyesine kadar gerileme meydana gelmiştir. Tablo 2’den de görülebileceği gibi kriz dönemlerinde kullanılan bireysel kredi miktarında meydana gelen azalış dikkate alındığında bireysel kredi kullanımı ile ekonomik gelişme arasında doğru yönlü bir ilişki olduğunu söylemek mümkün olmaktadır. Buna göre ekonominin genişleme döneminde bireysel kredi kullanımı artarken, daralma döneminde azalmaktadır.

Bireysel kredi miktarında 1990-2001 döneminde meydana gelen değişimleri Grafik 1 ile de görmek mümkündür.

³ Tüketici Kredileri ve Konut Kredileri Konsolide Raporu verilerinden derlenmiştir. 1990-1996 dönemine ait veriler üçer aylık kümülatif verilerden hesaplanmıştır. 1997 ve sonraki veriler yıllık olarak temin edilmiştir. Toplam değeri; konut, taşıt ve diğer kredilerin toplamından elde edilmiştir.

Grafik 1: 1990-2001 Döneminde Bireysel Kredilerin Seyri (Milyon TL)

1.1.6.4.2.2. 2001 Sonrası Dönem

Kasım 2000 krizinden önce krizin habercisi olan göstergeler ortaya çıkmasına rağmen, gerekli tedbirlerin alınmaması ülkenin krize girmesine neden olmuştur. Artan likidite yetersizliği, enflasyon artışı ile Türk Lirası'nın cazip duruma gelmesi, cari işlemler açığında yaşanan artışlar, Merkez Bankasının döviz rezervlerinin azalması ve özelleştirme gibi yapısal sorunlara ilişkin düzenlemelerin gecikmesi 2000 yılının Kasım ayına gelindiğinde hızlanmaya başlamıştır.

2000 yılının ilk yarısında faizlerin hızlı bir şekilde aşağıya çekilmesi küçük ve orta boyutlu bankaların hazine kağıtlarını zararına satmalarına yol açmış ve küçük bankaların büyük bankalar ile rekabet edememesi üzerine likidite krizi yaşanmıştır. Bunların yanı sıra aşırı değerli Türk Lirası ve yabancı yatırımcıların toplu bir şekilde ülkeden çıkışı bankaların pozisyon kapatmalarına neden olmuştur. Yerli ve yabancı bankaların dolara yönelik artan talepleri likidite sıkışıklığına yol açmıştır. Türk bankacılık sisteminde görülen bu sorunlu yapı Kasım 2000 krizinin oluşumunda da önemli bir etken olmuştur (Fırat, 2009: 510-511). 2000 yılında toplam aktifler içinde kredi payları artarken yüksek likiditeye sahip menkul kıymet portföyünde azalış yaşanmış ve bu durum bankaların aktif yapısını önemli oranda değiştirmiştir. Bireysel kredilerde özellikle önemli bir artış yaşanmış ve geçen yıla kıyasla yaklaşık olarak 4 kat bir artış gözlenmiştir. Bununla birlikte yabancı para cinsinden krediler azalırken Türk Lirası cinsinden kredi miktarında önemli bir artış yaşanmıştır.

Tüm bu gelişmelere bağlı olarak bankaların risk duyarlılıkları artmış ve Kasım 2000 krizinin faiz oranlarında yol açtığı hızlı artış sonucunda kamu bankaları ve TMSF bünyesindeki bankaların mali yapıları kötüleşmiştir. Kasım krizinin ardından çeşitli önlemlerin alınması ve Uluslararası Para Fonu (IMF) ile yapılan anlaşmalar sonucunda göreceli olarak mali piyasa istikrarı sağlanmış, Merkez Bankasının döviz rezervleri artmış ve faizler düşürülmüştür. 2001 yılının Şubat ayına

gelindiğinde yaşanan olumsuz gelişmeler kur çıpasına⁴ duyulan güveni ortadan kaldırmış ve döviz talebinde önemli oranda artışa neden olmuştur. Merkez Bankası özellikle kamu bankalarının yüksek miktarda günlük likidite ihtiyacından dolayı likidite kontrolünde başarısız olmuş ve sonucunda döviz kuru sistemi terk edilerek Türk Lirası dalgalanmaya bırakılmıştır. Bu gelişmeler bankaların Kasım 2000 Krizi ile üstlendikleri faiz ve likidite riskinin yanına Şubat 2001 Krizi ile bir de kur riskinin eklenmesine neden olmuştur. Faiz oranlarında yaşanan artışlar bankaların bilançolarını olumsuz etkilemiş, kısa vadeli fon talebi yüksek olan fon ve kamu bankalarında büyük zararlar ortaya çıkmış, özel ve yabancı bankalar üzerindeki olumsuz etki ise daha zayıf gerçekleşmiştir. Bu durumun aksine kur riski kamu bankaları üzerinde önemli bir etkiye sahip değilken, özel bankaları olumsuz yönde etkilemiştir. Krizin reel sektörü de olumsuz şekilde etkilemesi bankacılık sektörünün aktif kalitesini bozmuş ve kredi riskinin artmasına neden olmuştur (BDDK, 2002a: 5-6). Özetle, aşırı değerli Türk Lirası ve artan cari işlemler açığı, mali sektörün yeterli sermayeye sahip olmaması, bankacılık, kamu ve reel sektörde açık pozisyonlar bulunması ve özellikle finansal sektörün üstlendiği faiz ve kur riskinin artması 2000-2001 krizlerine neden olmuştur (Karaçor, 2006: 388).

Kriz sonrasında uygulamaya konulan Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı (GEGP) ile reformlara hız kazandırılması ve mali sistemde iyileştirmeler yapılması amaçlanmıştır (TCMB, 2013a: 16). Makroekonomik istikrarın sağlanmasında bankacılık sektörünün içinde bulunduğu sorunlardan kurtarılması ve yeniden yapılandırılmaları bir zorunluluk olarak görülmüştür. Bu doğrultuda bazı düzenlemeler yapılmıştır. İlk olarak aktif yapısı zayıflayan bankalar TMSF' ye devredilmiş ve diğer bankalardan daha güçlü bir sermaye yapısına sahip olmaları istenmiş ve bunu başarabilen bankalara devlet likidite desteği sunmuştur. Ardından zayıf ve güçlü sermaye yapısına sahip olmayan bankaların sektörden çıkışı özendirilmiştir. Son olarak bankacılık krizlerine sebebiyet veren etkin denetim ve yönetim eksikliğinin ortadan kaldırılmasına yönelik olarak düzenlemeler yapılmıştır. Tüm bunlara ilaveten GEGP içinde yer alan ve BDDK tarafından yürürlüğe konulan Bankacılık Sektörünü Yeniden Yapılandırma Programı ile kamu bankalarının yeniden yapılandırılması, TMSF bünyesinde olan bankaların tasfiye edilmesi, özel bankalara sağlıklı bir yapı kazandırılması, sektörde etkinliğin artırılması ve denetim alanının güçlendirilmesi amaçlanmıştır (TCMB, 2015: 25-26).

Dönem içinde bankacılık sektöründe yaşanan gelişmeleri Tablo 4'te görmek mümkündür.

⁴ Döviz Kuru Çıpası: Bir ülke merkez bankasının alınan ekonomik kararlarda kurdaki değişimleri esas alması, fiyat, ücret artışı ve yatırım gibi kararlarını kur politikası çerçevesinde şekillendirmesidir.

Tablo 4: TMSF Bünyesine Alınan Bankalar

	1997	1998	1999	2000	2001	2002 (15 Mayıs İtibariyle)	Toplam
Devralınan Banka Sayısı	1	1	6	3	8	-	19
Birleştirilen Banka Sayısı	-	-	-	-	7	1	8
Satılan Banka Sayısı	-	-	-	-	3	1	4
Lisansı İptal Edilen Banka Sayısı	-	-	-	-	3	-	3
Hukuki Süreçte Olan Banka Sayısı	-	-	-	-	2	2	2
Ortaklık Hakları İade Edilen Banka Sayısı	-	-	-	-	-	1	1
Fon Bünyesindeki Banka Sayısı	1	2	8	11	4	2	2

Kaynak: BDDK, 2002b: 19

TMSF'ye devredilen bankaların durumunu Tablo 5'te görmek mümkündür.

Tablo 5: TMSF Bünyesine Devredilen Bankaların Durumu

	Birleştirilen	Kamu Bankasına Devredilen	Satışı Yapılmış Olan	Tasfiye/İflas Davası Sürecinde Olan	Halen TMSF Bünyesinde Bulunan
Türkbank	Sümerbank	Pamukbank	Bank Ekspres	Türkbank	Bayındırbank
Bank Ekspres	-Egebank		Sümerbank	İmar Bankası	
Interbank	-Yurtbank		Demirbank		
Egebank	-Yaşarbank		Sitebank		
Yurtbank	-Bank Kapital		Tarişbank		
Sümerbank	-Ulusalbank				
Esbank	Bayındırbank				
Yaşarbank	-Etibank				
Etibank	-Interbank				
Bank Kapital	-Esbank				
Demirbank	-EGS Bank				
Ulusalbank	-Toprakbank				
İktisat Bankası	-İktisat Bankası				
Sitebank	-Kentbank				
Tarişbank					
Bayındırbank					
Kentbank					
EGS Bank					
Toprakbank					
Pamukbank					
İmar Bankası					

Kaynak: TMSF, 2005: 19

Kasım ve Şubat ayında yaşanan krizler özel bankaların mali yapılarının ve karlılık oranlarının kötüleşmesine neden olmuştur. Bankacılık Sektörünü Yeniden Yapılandırma Programı ile özel bankalara daha sağlam ve sürdürülebilir bir yapı kazandırılması amaçlanmıştır. Bu kapsamda bankaların yabancı para cinsinden açık pozisyonlarının azaltılması, sermaye yapılarının güçlendirilmesi ve devir ve birleşmelerinin teşvik edilmesi ile ilgili düzenlemeler ele alınmıştır (BDDK, 2002b: 23).

Özel bankalara ilişkin devir ve birleşmeler ile ilgili gelişmeleri Tablo 6’da görmek mümkündür.

Tablo 6: Bankacılık Sektöründe Yaşanan Devir ve Birleşmeler

Devir ve Birleşmeye Konu Olan Bankalar		Yeni Banka	Devir/Birleşme Tarihi
Osmanlı Bankası	Körfezbank	Osmanlı Bankası	31 Ağustos 2001
Tekfen Yatırım ve Finansman Bankası	Bank Ekspres	Tekfen Bank A.Ş.	26 Ekim 2001
Garanti Bankası	Osmanlı Bankası	Garanti Bankası	14 Aralık 2001
HSBC Bank A.Ş.	Demirbank	HSBC Bank A.Ş.	14 Aralık 2001
Morgan Guaranty	The Chase Manhattan	JPMorgan Chase & Co	14 Aralık 2001
Oyak Bank	Sümerbank	Oyak Bank	11 Ocak 2002
Sınai Yatırım Bankası A.Ş.	T. Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.	T. Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.	29 Mart 2002

Kaynak: BDDK, 2002b: 23

Yapısal düzenlemelerin ardından bazı bankaların lisanslarının iptal edilmesi ve bazı bankalar arasında yaşanan devir ve birleşmeler sonucunda 2000 yılının sonunda faaliyette bulunan banka sayısı 22 adet azalarak 2002 Nisan itibariyle 57 seviyesine gerilemiştir. 2001 yılının sonuna gelindiğinde bankalar yeniden yapılanma ve karlılıklarını artırma amacıyla şube ve personel sayılarında daralmaya gitmişlerdir. Tüm bu gelişmeler doğrultusunda 2001 yılında en yüksek aktif büyüklüğüne sahip olan 5 bankanın sektör içindeki payı geçen yıl sonuna kıyasla 6,2 puan artmış ve %54’e yükselmiştir. Benzer şekilde en büyük 10 banka da sektör içindeki payını 10 puan artırmıştır (BDDK, 2002b: 26).

Dönem içinde banka ve şube sayılarında meydana gelen değişimleri Tablo 7’de görmek mümkündür.

Tablo 7: 1999-2002 Döneminde Banka ve Şube Sayılarında Yaşanan Değişimler

	Banka Sayısı				Yurt İçi Şube Sayısı			
	1999	2000	2001	2002	1999	2000	2001	2002
Kamu	4	4	3	3	2852	2833	2707	2354
Özel	31	29	22	22	3922	3777	3493	3586
TMSF	8	11	6	3	711	1076	408	310
Yabancı	19	17	15	15	118	115	230	205
Kalkınma ve Yatırım	19	18	15	14	29	29	19	18
Toplam	81	79	61	57	7632	7830	6857	6473

Kaynak: BDDK, 2002b: 26

Tablo 7 incelendiğinde, 2001 yılından itibaren banka ve şube sayılarında önceki yıllara göre azalış yaşandığı görülmektedir. Buna göre 1999 yılında toplam banka sayısı 81 iken 2002 yılına gelindiğinde yaklaşık olarak %30 oranında azalış meydana gelerek sayı 57 bankaya kadar gerilemiştir. Benzer şekilde 1999 yılında bankaların yurt içi şube sayısı 7632 iken, yaklaşık %15 oranında bir azalış göstererek 2002 yılı itibariyle 6473 şubeye gerilemiştir.

Gerçekleştirilen tüm yasal düzenlemeler, kurulan özerk kurum ve kurullar ile Türk bankacılık sektöründe köklü bir değişiklik yaşanmıştır. Bankaların yüksek sermayeye sahip olmaları, iç denetimlerin etkin bir şekilde yürütülmesi, kontrol ve risk yönetimi mekanizmalarının varlığı bankaların oldukça etkin bir şekilde faaliyet göstermelerini sağlamıştır. Netice itibariyle Türk bankacılık sektörü özerk ve güçlü üst kurulları olan, etkin bir denetim mekanizmasına, modern bankacılık anlayışına, yetişmiş kalifiye insan gücüne, üstün hizmet kalitesine sahip olan sağlam bir mali yapıya kavuşmuştur (Sümer, 2016: 491). 2002-2007 döneminde geleceğe yönelik beklentilerin iyileşmesi, artan yabancı sermaye girişi, istikrarlı büyüme sağlanması, kamu kesiminin finansal sektör üzerindeki borç talebinin azalması, düşen faizler ve artan finansal ürün çeşitliliği özellikle bireysel kredi talebinde artışa neden olmuştur. Toplam kredi stoku içinde bireysel kredilerin payı 2002 yılında %14 iken, 2007 yılında %32'ye yükselmiştir (TBB, 2019a: 44- 46).

2000-2007 döneminde yüksek likidite artışı ve risk yönetiminde yaşanan aksaklıkların bankaların sermaye kaybı yaşamalarına neden olması finansal krize zemin hazırlamıştır (TBB, 2019a: 50). Krizin en etkili olduğu 2008-2009 döneminde bankacılık sektöründe büyüme yaşanmamıştır. Ancak takip eden 2010-2018 dönemi ekonomik büyümenin ve beraberinde bankacılık sektöründe büyümenin devam ettiği bir dönem olmuştur. 2007 yılında 581 milyar TL olan aktifler 2018 yılında 3.9 trilyon TL'ye ulaşmıştır. Bununla birlikte aktiflerin gayrisafi yurt içi hasılaya oranında da artışlar yaşanmış, 2007-2018 döneminde %66'dan %104'e yükselmiştir. 2007-2018 döneminde bankacılık sektöründeki banka sayıları da artmış, 2018 yılında sayı 52 bankaya yükselmiştir (TBB, 2019a: 72). Takip eden dönemde banka sayılarında artış seyri devam

etmiş 2019 yılında 53, 2020 Mart ayı itibariyle 54 banka faaliyet göstermeye başlamıştır (TBB, 2020a).

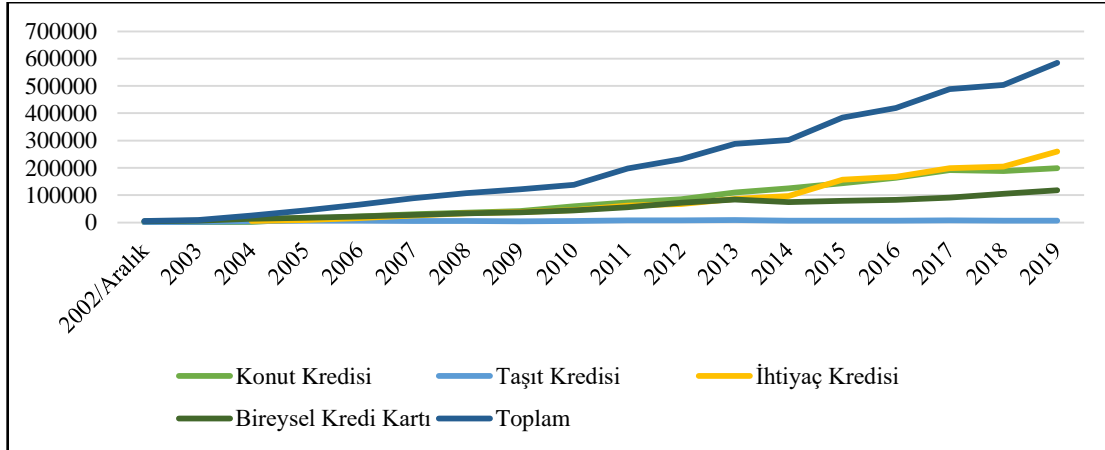
2001 sonrası dönemde Türkiye ekonomisinde yaşanan bu gelişmelerin bireysel krediler üzerindeki etkisini Tablo 8 ve Grafik 2 üzerinde görmek mümkündür.

Tablo 8: Türkiye’de 2002-2019 Döneminde Bireysel Kredilerin Gelişimi (Milyon TL)

Yıllar	Konut Kredisi	Taahhüt Kredisi	İhtiyaç Kredisi	Bireysel Kredi Kartları	Toplam (Milyon TL)
2002(Aralık)	266	472	-	4.335	5.073
2003	506	1.655	-	7.030	9.191
2004	2.008	3.974	5.534	13.717	25.233
2005	11.847	6.220	8.638	17.259	43.964
2006	21.881	6.469	15.614	21.526	65.490
2007	30.048	5.903	25.665	27.103	88.719
2008	35.306	5.280	33.099	33.990	107.675
2009	42.045	4.314	38.165	36.576	121.100
2010	58.831	5.635	45.755	43.582	137.886
2011	73.269	7.359	62.029	55.489	198.146
2012	85.128	8.042	67.356	71.593	232.119
2013	109.680	8.531	86.444	83.806	288.461
2014	125.371	6.832	96.236	74.126	302.565
2015	143.248	6.448	156.149	78.702	384.547
2016	163.734	6.719	166.939	82.384	419.776
2017	191.426	7.203	198.578	91.101	488.308
2018	188.031	6.528	204.787	104.786	504.132
2019	199.088	7.070	260.340	117.896	584.394

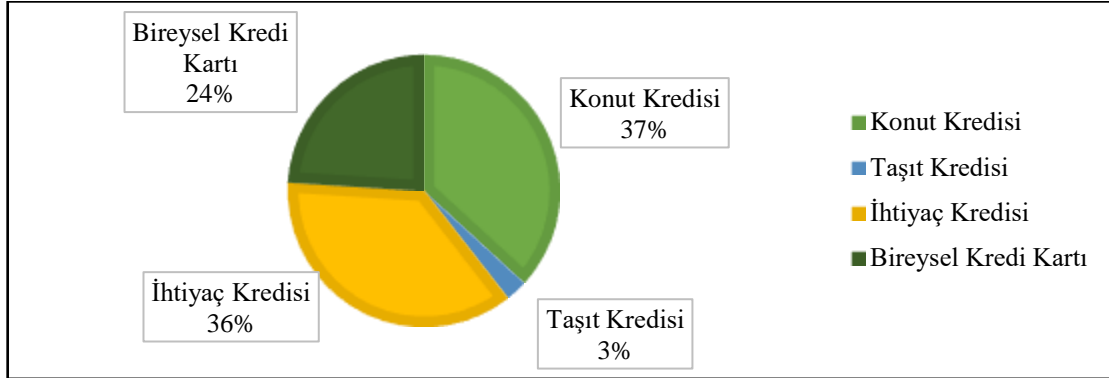
Kaynak: BDDK

Grafik 2: 2002-2019 Döneminde Bireysel Kredilerin Seyri (Milyon TL)

2001 yılında uygulamaya konulan GEGP ile birlikte ekonomik istikrar görece sağlanmış olup, enflasyon oranlarında ve faizlerde düşüş meydana gelmiştir. Finansal sektörde ve özellikle bankacılık sektöründe yapısal düzenlemelere gidilmiş ve iyileştirmeler gerçekleştirilmiştir. Ekonomide geleceğe yönelik olumlu beklentilerin de oluşmasıyla birlikte bireysel kredilerde artış eğilimi yaşanmıştır. Konut kredisinde 2018 yılı hariç ele alınan dönem boyunca sürekli bir artış seyri görülmektedir. Konut kredilerinde en yüksek artış 2012-2013 yılları arasında gerçekleşmiş ve bankalar tarafından kullanılan konut kredisi miktarı 24.552 milyon TL artmıştır. Taşıt kredilerinde diğer bireysel kredi türlerine göre daha istikrarsız bir eğilim hakimdir. Taşıt kredilerinde dönemin başında görülen artış 2008 krizinin etkisiyle 2007 yılından 2010 yılına kadar yerini azalışa bırakmış ve neredeyse 2004 yılı seviyelerine gerileme meydana gelmiştir. Krizin etkisinin azalmasıyla birlikte taşıt kredilerinde artış meydana gelmiş ancak ilerleyen dönemde istikrarsız seyir devam etmiştir. Ele alınan dönem içinde kullanılan taşıt kredisi miktarında görülen en büyük artış 2.319 milyon TL ile 2003-2004 döneminde gerçekleşmiştir. İhtiyaç kredilerinde sürekli artış seyri görülürken kullanılan kredi miktarında en büyük artışa 2014-2015 döneminde 59.913 milyon TL ile ulaşılmıştır. Bireysel kredi kartı miktarına bakıldığında 2014 yılı hariç dönem boyunca sürekli artış meydana gelmiştir. Son olarak toplam kredi miktarının ise yıldan yıla artan bir seyir izlediği gözlemlenmiştir. Dönem içinde toplam kredilerdeki en büyük artış 80.262 milyon TL ile 2018-2019 döneminde kaydedilmiştir.

Grafik 3: 2002-2019 Yılları Arasında Bireysel Kredi Türlerinin Toplam Bireysel Krediler İçindeki Payı

Ele alınan dönem itibariyle toplam bireysel krediler içinde konut kredileri %37 ile en yüksek ve taşıt kredileri de %3 ile en düşük paya sahip olmuştur. İhtiyaç kredileri %36 ile ikinci sırada ve bireysel kredi kartları %24 ile üçüncü sırada yer almaktadır.

1.2. Enflasyon ile İlgili Genel Açıklamalar

Bu bölümde enflasyon ile ilgili genel bilgilere, enflasyonun ekonomi üzerindeki etkilerine ve Türkiye’de enflasyon oranlarında meydana gelen değişimlere değinilecektir.

1.2.1. Enflasyon Kavramı

Enflasyon kelimesi latince “inflation” kelimesine dayanmakta olup şişkinlik, kabarma ve artış anlamına gelmektedir (Özgüven, 1972: 322). Mal ve hizmet fiyatlarının genel seviyesinde yaşanan sürekli artışlar anlamına gelen enflasyon, sadece tek veya birkaç mal veya hizmetin fiyatlarında değil, ortalama bir tüketici tarafından bir yılda kullanılan tüm mal ve hizmetlerin fiyatlarında meydana gelen değişimleri ifade etmektedir. Bunun yanı sıra ortaya çıkan bir fiyat artışını enflasyon olarak atfedebilmek için bu artışın belli bir dönemde ortaya çıkan bir artış değil süreklilik arz eden bir artış olması gerekmektedir. Enflasyon genellikle bir önceki yılın aynı dönemine göre (yıllık) yüzde değişim olacak şekilde bir mal ve hizmet sepetinin içindeki ürünlerin ortalama fiyatlarında bir yıl içinde meydana gelen değişimler dikkate alınarak hesaplanmaktadır (TCMB, 2013a: 2).

Enflasyon, piyasada seçilmiş mal ve hizmetlerin ortalama fiyatlarında meydana gelen dönemsel değişimi yansıtan fiyat endeksleri ile hesaplanmaktadır. Enflasyon oranı ya da fiyatlar genel seviyesi değişim oranının ölçüsü olarak Tüketici Fiyat Endeksi ve Üretici Fiyat Endeksi kullanılmaktadır (TÜİK, 2008: 1).

Tüketici fiyat endeksi (TÜFE), belli bir dönemde bireylerin ortalama tüketim alışkanlıklarını gösteren bir mal ve hizmet sepetinin fiyatlarında zaman içinde meydana gelen değişimleri ölçmektedir (TÜİK, 2008: 20).

Üretici Fiyat Endeksi (ÜFE), ülke ekonomisinde belli bir dönemde üretilen ve yurt içinde satılan malların, üretici fiyatlarında zaman içinde meydana gelen değişimleri ölçen fiyat endeksidir. 2003 yılını temel alan ÜFE, ülke içinden arz edilen tarım ve sanayi üretimini kapsamakta ancak ihracatı kapsamamaktadır (TÜİK, 2008: 37).

1.2.2. Enflasyon Türleri

Enflasyonu, nedenlerine ve fiyat artış hızlarına göre iki gruba ayırmak mümkündür.

1.2.2.1. Nedenleri Bakımından Enflasyon Türleri

Enflasyonu ortaya çıkış nedenlerine göre talep, arz (maliyet) ve yapısal enflasyon olmak üzere üç gruba ayırmak mümkündür.

1.2.2.1.1. Talep Enflasyonu

Bir ekonomide arzın mal ve hizmet talebini karşılamada yetersiz kalması durumunda ortaya çıkan enflasyon, talep enflasyonu olarak adlandırılmaktadır. Talep enflasyonunun temelindeki olgu çok paranın az mal peşinde koşmasıdır (Orhan ve Erdoğan, 2005: 258). Bu durumda toplam arz tarafından karşılanamayan toplam talep enflasyonist baskıya neden olmaktadır. Arzda meydana gelen bu yetersizliğin sebepleri kapasite yetersizliği, stok yetersizliği ve darboğazlar olabilirken, toplam talepte meydana gelen artışın nedenlerini şu şekilde sıralamak mümkündür (Unay, 2001: 322);

- Kamu harcamaları ve gelir dağılımındaki değişmeler,
- Likidite çözümlerinin neden olduğu özel tüketim harcamaları artışları,
- Banka kredilerinin özel yatırım harcamalarını artırması,
- Dış ödemeler bilançosu fazlalıklarının gelir artışlarına neden olması.

Bunlara ilaveten hükümetin açık bütçe politikası uygulaması ve kamu açıklarını finanse etme biçimi de talep enflasyonuna neden olan önemli etmenlerdendir. Buna göre kamu harcamaları artışının vergi artışı ile karşılanamaması durumunda bütçe açığı ortaya çıkmaktadır. Kamu bütçe açığını ya para stokunu artırma ya da özel sektöre tahvil satışı yapma yolu ile finanse etme imkanına sahiptir. Kamunun tüm bütçe açığını tahvil satışı ile karşılayamaması durumunda tahvil stokunda ve hükümetin faiz ödemelerinde artış meydana gelmektedir. Bu durum kamu açıklarının

daha da artmasına ve dolayısıyla hükümetin özel sektörü daha fazla tahvil almaya teşvik edebilmek için daha yüksek faiz ödemeye razı olmasına neden olmaktadır. Bunun sonucunda artan faiz ödemeleri ile birlikte açık daha da büyümekte ve tahvil ihracı ile karşılanamayacak boyuta ulaşmaktadır. Hükümet tarafından açıkları kapatmak için emisyonla başvurulması durumunda da enflasyonist süreç başlamış olmaktadır (Koçyiğit ve Doğan, 2006: 6-7).

Talep enflasyonunun bir başka nedeni de ihracat mallarına yönelik dış talebin ve ithal malları talebinin toplam harcamaları etkilemesi yoluyla ortaya çıkmaktadır. Günümüzde modern iletişim araçları ile üretilen ve tüketilen mallar hakkındaki bilgilerin tüm dünyaya yayılması, yeni ve duyulmamış ihtiyaçların ortaya çıkmasına neden olmakta ve ortaya çıkan bu yeni tüketim alışkanlıkları da dış ticarete yaşanan gelişmeler ile birlikte tüm dünyaya hızla yayılmaktadır. Özellikle ulusal paranın aşırı değerli hale geldiği durumlarda ithalatın ucuzlaması ile birlikte lüks tüketim malları ithalatında yüksek oranlı artışlar yaşanması talep enflasyonunu tetikleyen bir unsur olmaktadır (Öztürk, 2011: 338).

1.2.2.1.2. Arz (Maliyet) Enflasyonu

Bir ekonomide fiyatlar genel seviyesinin maliyetlere bağlı olarak belirlenmesi ve yaşanan maliyet artışları karşısında fiyatlar genel seviyesinin de artması arz (maliyet) enflasyonu olarak adlandırılmaktadır (Şahin, 1997: 300). Arz enflasyonu, üretim maliyetlerindeki artışa bağlı olarak birim başına maliyetlerin artması anlamına gelmektedir. Artan birim başına maliyetler kar oranlarını düşürmekte ve üretimi azaltmaktadır. Böylece ekonomide ortaya çıkan mal ve hizmet arzındaki azalış fiyatların artmasına neden olmaktadır (Orhan ve Erdoğan, 2005: 261).

Arz enflasyonunun nedenlerini şu şekilde özetlemek mümkündür (Öztürk, 2011: 338-339, Özgüven, 1972: 326);

- Reel verimliliğin üzerinde ücret artışları,
- Dünya petrol fiyatlarında meydana gelen hızlı artışlar,
- Hammadde ve teçhizat bakımından dışa bağımlı ülkelerde yaşanan döviz kuru artışları,
- Kötü hava şartlarına bağlı olarak tarımsal ürün arzı azalışları,
- Devalüasyonlara bağlı olarak ithal mallarının fiyatlarındaki artışlar,
- Doğal afetler, grev, savaş ve enerji kıtlığının yol açacağı arz şokları,
- İşgücü talebinin işgücü arzını aşması.

Bunların yanı sıra bazı ekonomistler talep artışı olmadığı sürece maliyet artışlarının yalnızca işsizlik ve kriz gibi olaylara yol açabileceği, ancak enflasyona sebebiyet vermeyeceğini ileri sürmektedirler (Parasız, 1999: 240).

1.2.2.1.3. Yapısal Enflasyon

Enflasyon bir ekonomide yaşanan arz ve talep değişmelerine bağlı olarak ortaya çıkmakta, ancak ekonomide gözlemlenen yapısal problemler de enflasyonun daha hızlı yayılmasına neden olarak enflasyon ile mücadeleyi güçleştirmektedir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde enflasyonun yayılmasına neden olan bu yapısal nedenlerden bazılarını şu şekilde sıralamak mümkündür (Şahin, 1997: 302-303);

- İşgücü verimliliği, toplam faktör verimliliği ve ortalama verimliliklerin düşük olması ile sektörler arasındaki verim farklılıkları yapısal enflasyona neden olmaktadır.
- Tarım sektörünün toplam üretim içindeki ağırlığının daha fazla olduğu ülkelerde üretimde yaşanan aksaklıklar sonucunda arzın talebi karşılayamaması durumunda mevsimlik fiyat dalgalanmaları yaşanmaktadır. Bu şekilde mevsimlik olarak bazı ürünlerin fiyatları yükselirken diğer bazı ürünler de bu fiyat artışını takip etmektedir. Ancak tarımsal ürün arzı arttığında tarımsal ürün fiyatları düşme eğilimi gösterirken sanayi ve hizmet ürünlerinin fiyatları, yukarı doğru esnek ve aşağı doğru esnek olmadığından, bu azalış seyrini izlememektedirler.
- Yeni gelişen ekonomilerde altyapı yatırımlarının payı oldukça fazla olmaktadır. Altyapı yatırımlarının talebi hızlı bir şekilde artırmasının yanında arzı artırma etkisinin gecikmeli olması bu ülkelerde enflasyona sebebiyet vermektedir.
- Eksik rekabet şartlarının geçerli olduğu ekonomilerde fiyat artışlarına bağlı olarak reel karlarının düşmesini istemeyen firmalar fiyatlarını artırma yoluna gitmektedirler.
- Yeni gelişen ülkelerde nüfus artış oranının ve genç nüfusun toplam nüfus içindeki payının fazla olması, tüketim eğiliminin yüksek ve tasarruf eğiliminin düşük olmasına yol açmaktadır. Bu durum tüketimi artırırken tasarrufları azaltmakta ve arzı artırma etkisi gecikmeli olan yatırımlarda artışa neden olmaktadır.

1.2.2.2. Fiyat Artış Hızı Bakımından Enflasyon Türleri

Fiyat artış hızı bakımından enflasyonu ılımlı (sürünen), yüksek (artan, dört nala) ve hiperenflasyon şeklinde üç gruba ayırmak mümkündür.

1.2.2.2.1. İlimli (Sürünen) Enflasyon

Enflasyon oranının yıllık %3-%8 gibi tek haneli olarak gerçekleştiği enflasyon ılımlı ya da sürünen enflasyon olarak adlandırılmaktadır (Ünsal, 2013: 86). İlimli enflasyon durumunda beklentiler daha istikrarlı olmakta ve sözleşmeler enflasyona endeksli olarak yapılmamaktadır (Koçyiğit ve Doğan, 2006: 3). Ayrıca müteşebbisin üretim yapma arzusu ve ülke parasının değeri

etkilenmemekte, para ikamesi ortaya çıkmamakta ve paranın değişim aracı, hesap birimi olma ve değer saklama fonksiyonları zarar görmemektedir (Berber, 2016: 129).

1.2.2.2.2. Yüksek (Artan, Dört Nala) Enflasyon

Yıllık enflasyon oranlarının %25-%80 gibi iki haneli sayılara ulaşması ile ortaya çıkan enflasyon yüksek enflasyon olarak adlandırılmaktadır (Ünsal, 2013: 86). Yüksek enflasyon bazı iktisatçılara göre %10 ile %1000, bazılarına göre ise %10 ile %200 oranında gerçekleşen enflasyon oranıdır. Bu tür bir enflasyona Latin Amerika ülkelerinde sıklıkla rastlanıldığından “Latin enflasyonu” olarak da adlandırılmaktadır. Süreklilik kazanmış ve zor mücadele edilebilir bir enflasyon türü olan yüksek enflasyonun yaşandığı ülkelerde paranın değerindeki hızlı düşüşler nedeniyle sözleşmeler fiyat endeksine ya da özellikle dolar gibi bir yabancı paraya bağlanmakta, finansal piyasalarda ortaya çıkan zayıflıklardan dolayı fonlar faiz oranlarına göre değil tayinleme usulü ile istenilen kişilere kullanılmakta ve bireyler mal gömüleme yapmakta, konut, arsa satın almakta ve piyasaya faiz oranlarından ödünç vermemektedirler (Parasız, 2000b: 187).

1.2.2.2.3. Hiperenflasyon

Aylık enflasyon oranlarının bir yıl boyunca %50'nin üzerinde gerçekleşmesi ile ortaya çıkan enflasyon hiperenflasyon olarak adlandırılmaktadır (Ünsal, 2013: 86). 1.5-2 yıl kadar devam edebilen ve tekrar istikrara kavuşturulması mümkün olan bir enflasyon türü olan hiperenflasyon, savaş, iç savaş, karşılıksız para basımı, dış kaynaklı şoklar ve büyük sosyoekonomik sorunlardan dolayı ortaya çıkmaktadır (Tunay, 2007: 69).

Hiperenflasyonun temelde iki nedeninden söz edilmektedir. Bunlardan ilki, para arzının kamusal harcamaları finanse edebilmek amacıyla ülkenin kapasitesinden fazla artırılmasıdır. İkincisi, sürekli olarak yapılan para arzı artışlarının fiyatlarda sürekli artış olabileceği beklentisi yaratması ile elde tutulan paranın harcamalara yönlendirilmesidir (Orhan ve Erdoğan, 2005: 257). Hiperenflasyonun üç temel özelliği şu şekilde özetlenebilir (Özgüven, 1972: 326);

- Paranın değer ölçüsü olma fonksiyonunu kaybetmesine bağlı olarak paradan kaçış yaşanmaktadır.
- Fiyatların yabancı döviz fiyatlarından daha hızlı yükselmesine bağlı olarak milli piyasalarda ve iç fiyatların yapısında bozulmalar ortaya çıkmaktadır.
- Milli paranın değerinin kalmamasına bağlı olarak ihracat neredeyse yapılamıyor duruma gelmektedir.

1.2.2.3. Diğer Enflasyon Türleri

1.2.2.3.1. Dezenflasyon

Enflasyon oranının düşmesi dezenflasyon olarak adlandırılmaktadır. Dezenflasyon, fiyatlar genel seviyesinin düşmesinden değil, fiyatlar genel seviyesi artış oranının düşmesinden kaynaklanmaktadır (Ünsal, 2013: 79). Başka bir ifadeyle, yüksek enflasyondan düşük enflasyona geçişi sağlayan enflasyonun düşmesi sürecidir (TCMB, 2013a: 10).

1.2.2.3.2. Deflasyon

Fiyatlar genel seviyesinin sürekli olarak düşmesi, yani enflasyonun tersini ifade etmektedir (TCMB, 2013a: 10). Deflasyonun yalnızca bir sosyal grubun değil, tüm toplumun refah düzeyini düşürmesi yönüyle enflasyondan daha zararlı olduğu ifade edilmektedir. Deflasyon toplam talep yetersizliğinden kaynaklanmakta ve kamu müdahaleleri ile toplam talep yetersizliği giderilebileceğinden çok sık rastlanan bir olgu olarak değerlendirilmemektedir. Fransız ekonomist Charles Rist deflasyonu üç türe ayırmaktadır. Bunlar, Merkez Bankasının tedavüldeki kağıt paraları çekmesi ve imha etmesi “parasal deflasyon”, devletin bankalara sağladığı ödeme vasıtalarının bankalar tarafından devlete geri ödenmesi “mali deflasyon” ve son olarak iskonto oranının yükseltilmesine bağlı olarak ortaya çıkan ve kaydi para arzını azaltarak stokların erimesine ve fiyatların düşmesine neden olan “kredi deflasyonu”dur (Unay, 1979: 186-187).

Deflasyon, toplam talebin toplam arzdan küçük olması durumunu ifade etmektedir. Başka bir ifadeyle deflasyon, üretim potansiyelinin parasal potansiyelden daha fazla olması, yani mal ve hizmet miktarında bir değişiklik olmazken dolaşımdaki para miktarının azaltılmasıdır. Deflasyon durumunda azalan para miktarına bağlı olarak fiyatlar genel seviyesi düşmekte, karlar azalmakta ve bunun sonucunda yatırımlar azalmakta ve işsizlik artmaktadır. Deflasyonun etkilerini şu şekilde özetlemek mümkündür (Özgüven, 1972: 331);

- Bir ülkede refah artışı hammadde ve işgücü faktörlerine ilaveten para miktarına da bağlı olduğundan deflasyon durumunda ortaya çıkan para miktarı azalışı, üretimi ve dolayısıyla refahı olumsuz etkilemektedir.
- Deflasyon durumunda para yetersizliğine ve fiyatlara bağlı olarak karlardaki azalış, üretimi azaltmakta ve dolayısıyla emek talebini azaltarak işsizliğin artmasına neden olmaktadır.
- Deflasyon durumunda karların azalması ve fiyatların düşmesine bağlı olarak ücretler düşmektedir.
- Deflasyon kişilerin gelirlerini azaltarak tüketim miktarını azaltmaktadır.

- Deflasyon durumunda borçlular ve özellikle müteşebbisler büyük kayıplar yaşamakta, alacaklılar karlı çıkmakta ancak sabit gelirliler piyasa dengesizlikleri ile çok fazla ilgilenediklerinden dolayı deflasyona bağlı olarak zarara uğramamaktadırlar.

1.2.2.3.3. Çekirdek Enflasyon

Fiyatlarda meydana gelen tüm geçici etkilerin arındırılmasının ardından fiyatlar genel seviyesinde meydana gelen artış “çekirdek enflasyon” olarak adlandırılmaktadır. Çekirdek enflasyon, enflasyonun eğilimini belirleyen geçici fiyat hareketlerinden arındırılmış olması yönüyle geleceğe yönelik yüksek tahmin gücü olan ve para politikasının belirlenmesinde yardımcı olan bir gösterge niteliğindedir. Fiyatlar bu geçici etkilerden arındırılmak amacıyla özel kapsamlı fiyat endeksleri ile hesaplanmaktadır. TÜİK çekirdek enflasyona ilişkin verileri 2005 yılı Ocak ayından bu yana “Özel Kapsamlı TÜFE Göstergeleri” adıyla yayımlamaktadır (TÜİK, 2008: 11).

İlk kez 1975 yılında Robert J. Gordon tarafından tanımlanan gıda ve enerji fiyatlarının çıkarılmasıyla hesaplanan çekirdek enflasyon, hala en yaygın kullanılan ölçümlerden biri durumundadır. Bununla birlikte literatürde çekirdek enflasyonun hesaplanmasına duyulan ihtiyaç konusunda görüş birliği bulunmasına rağmen nasıl ölçüleceği konusunda bir görüş birliği bulunmamaktadır. Türkiye ekonomisinde her ay enflasyon sepetinden farklı maddeleri dışlayan en az dokuz adet çekirdek enflasyon ölçümü yapılmaktadır. Ancak politika yapıcılar genellikle bu ölçümlerden H ve I olmak üzere iki tanesine bağlı kalmaktadırlar. Çekirdek ölçüm H, Tüketici Fiyat Endeksinden işlenmemiş gıda ürünleri, alkollü içecekler, tütün ürünleri, enerji ve altının, çekirdek ölçüm I ise gıda, enerji, alkollü ve alkolsüz içecekler, tütün ürünleri ve altının çıkarılmasıyla hesaplanmaktadır (Tekatlı, 2010: 1-2).

1.2.3. Enflasyon ile İlgili Teorik Yaklaşımlar

Bu bölümde literatürde sıklıkla ele alınan ve genel kabul gören Klasik Yaklaşım, Keynesyen Yaklaşım, Monetarist Yaklaşım ve Yapısal Yaklaşım'a göre enflasyonun nedenlerine yer verilecektir.

1.2.3.1. Klasik Yaklaşım

Klasiklerin para arzı ve fiyatlar genel seviyesi arasındaki ilişkiyi açıklamaya yönelik geliştirdikleri paranın miktar teorisi ile ilgili ilk çalışmalar ünlü Merkantilist iktisatçı Jean Bodin'e aittir. Bodin, 16. yy'da Amerika'nın keşfedilmesiyle birlikte Amerika'dan Avrupa'ya yüklü miktarda altın ve gümüş girmesinin sonucu olarak ülkedeki para miktarının gereğinden fazla artmasının dönemde yaşanan yüksek gıda fiyatları artışının nedeni olduğunu ileri sürmüştür.

Bodin'e göre dönem içinde altın ve gümüş miktarındaki artışa paralel olarak üretimin artırılmaması enflasyona neden olmaktadır (Öztürk, 2011: 309).

Klasik teoride paranın doğrudan sağladığı bir fayda olmadığından Klasikler, emek piyasası, çıktı piyasası, yatırım ve tasarruf piyasaları gibi para dışı değerler ile ilgili çalışmış olup, parasal sektörü sadece fiyatlar genel seviyesinin belirleyicisi olarak ele almışlardır. Klasiklere göre para arzındaki değişimler fiyatlar genel seviyesini değiştirmektedir (Parasız, 1999: 88). Klasiklerin ulaştıkları bu sonuç, paranın yalnızca işlem amacıyla talep edilmesi, üretim hacminin reel unsurlara bağlı olması, tam rekabet şartlarının geçerliliği, esnek ücret ve fiyatların varlığı, faizler aracılığıyla sağlanan tasarruf yatırım eşitliği gibi varsayımlarının bir sonucu niteliğindedir (Çubukçu, 1983: 12). Klasik iktisatçılar (Örneğin; Adam Smith, David Hume, John Stuart Mill, David Ricardo) ve Neoklasik iktisatçılar (Örneğin; Leon Walras, Arthur C. Pigou ve Alfred Marshall) enflasyonu açıklamak için temel olarak paranın miktar teorisini kullanmışlardır. Paranın miktar teorisinin işlem denklemi, alınan tüm malların değerinin satılan tüm malların değerine eşit olmasını ifade etmektedir. Buna göre denklem şu şekilde yazılabilir (Kibritçioğlu, 2002: 46-48);

$$M.V = P.T \quad (1)$$

1 nolu denklemde M; para arzı, V; paranın dolanım hızı, P; fiyatlar genel seviyesi, T; reel işlem hacmini ifade etmektedir. Bu kapsamda mal piyasasındaki toplam arz ve toplam talep şu şekilde ifade edilebilmektedir;

$$AS = T \quad (2)$$

$$AD = (M.V)/ P \quad (3)$$

3 nolu denklemde T; uzun dönem üretim fonksiyonu tarafından belirlenen reel çıktıyı ifade etmektedir. Mal piyasasında denge $AS = AD$ olduğundan;

$$T = (M.V)/ P \quad (4)$$

Klasiklerin temel varsayımına göre V ve T kısa dönemde sabittir. Bu doğrultuda işlem denklemi şu şekilde yazılabilmektedir;

$$P = (\bar{V}/\bar{T}). M \quad (5)$$

5 nolu denkleme göre, para arzında görülen iki kat bir artış fiyatlar genel seviyesini de iki kat artırmaktadır. Buna göre fiyatlar genel seviyesi yalnızca para arzının doğru yönlü bir

fonksiyonudur. Başka bir ifadeyle diğer şeyler sabitken, para piyasasındaki bir arz fazlası mal piyasasında aşırı talebe neden olmaktadır. Paranın miktar teorisinin enflasyon denklemi şu şekilde ifade edilebilir;

$$\pi = (v-g) + m \quad (6)$$

6 nolu denklemde π , v , g ve m sırasıyla P , V , T ve M 'deki yüzde değişimi ifade ederken, v ve g 'nin sıfır olduğu varsayılmaktadır. V ve T 'deki değişimler göz ardı edildiğinde enflasyonun sadece parasal bir olgu olduğu belirtilmektedir.

Paranın miktar teorisi Keynesgil devrimden önce birçok iktisatçı tarafından savunulmuş ancak daha sonra Keynesyen devrim ile birlikte birçok iktisatçı tarafından da reddedilmiştir. 1960'lı yıllara gelindiğinde ise teori iktisatçılar tarafından tekrar canlandırılmış ve savunulmuştur (Parasız, 1999: 88).

1.2.3.2. Keynesyen Yaklaşım

J. M. Keynes 1939 yılında The Times (Londra)'da İngiliz savaş finansmanı ele alan ve 1972 yılında yayımladığı "Savaşın Finansmanı" (How to Pay for the War) isimli ünlü eserinin temellerini oluşturan iki makale yayımlamıştır. Analizin enflasyon ile ilgili kısmı "enflasyon açığı modeli" olarak adlandırılmaktadır. Keynes, savaşın finansmanı problemi için geliştirdiği hipotezinde özellikle ücretler ve fiyatlar arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Daha genel bir ifadeyle Keynes, tam istihdam durumundaki bir ekonomide toplam talepte yaşanan beklenmeyen artışları incelemektedir. Keynes'in enflasyonist açık modelini ele aldığı örnek şu şekilde ifade edilmektedir (Frisch, 1983: 227-228).

X ; reel çıktı seviyesi (enflasyon başlamadan önceki fiyatlarla): 5.500 milyon £, E ; kişisel gelir (transfer ödemeleri dahil): 6.000 milyon £, T ; dolaysız vergiler: 1.400 milyon £, E^d ; kullanılabilir kişisel gelir ($E-T$): 4.600 milyon £ olarak verilmiştir. Keynes örneğinde hükümetin savaşı eski fiyat seviyesinde yürütmek için 2.250 milyon £ mal ve hizmet aldığını varsaymaktadır. O halde hanehalkı tarafından ulaşılabilecek mal ve hizmet miktarı yani milli gelir $X-G=5.500-2.250=3.250$ milyon £ olmaktadır. Özel tüketim için ulaşılabilecek mal ve hizmet miktarı sadece 3.250 milyon £ iken reel kullanılabilir kişisel gelir 4.600 milyon £'dir. Enflasyonist açığı tespit edebilmek için özel tasarruf miktarı belirlenmelidir. Keynes'in örneğinde özel tasarruflar 700 milyon £ olarak verilmiştir. Buna göre enflasyonist açık $3.250/650$ milyon £ olmaktadır. Keynes, örneğinde fiyatlar genel seviyesini %20 oranında artırmıştır. Bu durumda eski fiyatlarla 3.250 milyon £ olan reel çıktı yeni fiyatlarla 3.900 milyon £ karşılığında satılmıştır. Bu durum firmalar için 650 milyon £ beklenmeyen bir kazanç meydana getirmektedir. Tüm bu süreç

sonunda mal piyasasında aşırı talep ortaya çıkmakta ve enflasyonist açık oluşmaktadır (Frisch, 1983: 228-229).

Keynesyen analizde fiyatlar genel seviyesi, faktör fiyatları ve istihdam hacmi tarafından belirlenmektedir. Buna göre işgücüne ödenen fiyat (parasal ücret) enflasyonun temel belirleyicisi durumundadır. Enflasyonist açık teorisine göre enflasyon, tam istihdamın aşılması durumunda efektif talebin toplam arzı aşması ile ortaya çıkmaktadır. Enflasyonist açık teorisinin Klasik teoriden farkı burada enflasyona neden olan harcama artışının yalnızca para miktarı artışı ile değil, açık piyasa işlemleri veya vergiler ile piyasadan para çekilmek suretiyle de yapılabilmesidir. Buna göre Keynesyen teoride para miktarı artışı olmadan da efektif talebi yükseltecek çeşitli nedenlerden dolayı enflasyon oluşabilmektedir. Keynes'in fiyat artış mekanizması tam istihdama kadar maliyet prensibini dikkate almakta ve buradaki fiyat artışlarını "gerçek enflasyon" olarak adlandırmakta, tam istihdamdan sonra ise talep fazlasını dikkate almaktadır (Çubukçu, 1983: 18-20).

1.2.3.3. Monetarist (Parasalıcı) Yaklaşım

Monetarist yaklaşım enflasyon ile ilgili görüşlerini uyarlayıcı (adaptif) beklentilere dayanan Phillips Eğrisi ve Modern Miktar Teorisi ile ifade etmektedir. Bu yaklaşıma göre enflasyon parasal bir olay olarak görülmekte ve enflasyonun devamlılığının ancak sürekli bir parasal genişleme ile olabileceği ifade edilmektedir. Monetarist iktisatçılara göre kısa dönemde enflasyon ve işsizlik arasında ters yönlü bir ilişki ortaya çıkmakta ve bu durum negatif eğimli Phillips Eğrisi ile ifade edilmektedir. Kısa dönemde para hayali içinde olan işçilerin varlığında uygulanan bir genişletici para politikası, işsizliği doğal işsizliğin altına çekmekte ve reel ekonomiyi etkilemektedir. Ancak, uzun dönemde işsizlik ve enflasyon arasında bir ilişki bulunmamakta, işsizlik doğal işsizlik oranına eşit olmakta ve Phillips Eğrisi düz bir çizgi şeklini almaktadır. Uzun dönemde uygulanacak olan bir para politikası reel ekonomiyi etkilememekte yalnızca fiyatlar genel seviyesini artırmaktadır (Özcan, 2014: 36).

1.2.3.4. Yapısalıcı Yaklaşım

Enflasyonun nedeni olarak gıda fiyatları, güdümlü fiyatlar⁵, ücret ve ithal fiyatları gibi faktörleri ele alan Yapısalıcı görüş, Sunkel (1958), Streeten (1962), Olivera (1964), Baumol (1967) ve Maynard ve Rijckeghem (1976) tarafından savunulmaktadır. Uzun dönemde enflasyonun sanayi ve hizmet sektörü arasında görülen farklı verimlilik artış oranları, ücret, gelir ve fiyat esnekliklerinden kaynaklandığını iddia etmektedirler (Khan, 2007: 7).

⁵ Güdümlü Fiyat: Piyasa şartlarında serbestçe belirlenmeyerek, monopol bir firma ya da kartel bir kamu kurumu gibi bir karar mercii tarafından tek taraflı olarak belirlenen fiyattır.

1960'lı yıllardan 1970'li yılların başlarına kadar enflasyonun nedenleri hakkında yapılan tartışmalar, Monetaristlerin ve Yapısalcılarının enflasyonun “talep çekişli” mi yoksa “maliyet itişli” mi olduğu görüşleri üzerine kurulmuştur. Yapısal enflasyon yaklaşımı maliyet enflasyonu teorisinin en temel görüşlerinden birini oluşturmaktadır. Buna göre enflasyon olgusu ülkeye özgü yapısal faktörler ile ilişkilidir. Yapısal enflasyon modelinin ilki 1960'larda Latin Amerika enflasyonunun sanayi ve tarım sektöründe görülen verimlilik farklılıklarından kaynaklandığını açıklamak amacıyla geliştirilmiştir. Yapısalcılara göre geleneksel sektör (tarım sektörü) parasal ya da toplam talep şoklarına gecikmeli yanıt vermektedir. Bu gecikmeye kısa dönemde sanayi çıktısında ve istihdamda görülen kısmi bir artış eşlik etmekte ve bu da ücretleri artırarak tarımsal ürün talebini artırmaktadır. Bu artış gıda maddelerinde nispi fiyatların artmasına ve artan tarımsal fiyatlar ise tarım sektöründe daha yüksek bir ücret talebine neden olmaktadır. Artan ücretler de tarım sektörüne olan talebi artırmakta ve mekanizma bu şekilde devam etmektedir. Yapısalcı modelde toplam arz, tarım sektöründeki geçici çıktı katılıklarından dolayı sürekli olarak toplam talebin gerisinde kalmaktadır. Bu nedenle yapısalcı model maliyet itişli teori olarak kabul edilmektedir (Kibritçioğlu, 2002: 51).

Yapısal enflasyon yaklaşımı az gelişmiş ülkelerde enflasyon ile mücadelede uygulanan Parasal yaklaşıma ait politikaların işe yaramadığı görüşünden dolayı ileri sürülmüştür. Parasal yaklaşıma göre ekonomik büyüme ve kalkınma doğal bir sürecin sonunda gerçekleşmekte ve bundan dolayı ekonomik hayata devlet müdahalesi gereksiz görülmektedir. Ancak, az gelişmiş ülkelerde devletin büyüme ve kalkınma konusunda aktif bir rol alması ve faaliyet göstermesi bir zorunluluk haline gelmektedir. Günümüz dünyasında işgücü ve hammadde kaynaklarından yararlanılmasının zorlaşması, yüksek rekabet ile teknolojik sürdürülebilirliğin zorlaşması ve pazar bulma imkanının kısıtlılığı ekonomi politikası araçlarını sınırlandırmıştır. Bu sınırlı araçlardan biri para politikası olmakta ve enflasyona yol açarak ekonomik büyümeyi sağladığı ifade edilmektedir. Parasalcı görüşün bu seçeneğe tamamen karşı çıkmasının yanında Yapısalcı görüş içinde bir ikilik bulunmaktadır. Bir grup kalkınmanın sağlanabilmesi için enflasyonun yaratılması gerekliliğini savunurken, bir diğer grup kalkınma ve fiyat istikrarının birlikte sağlanması gerekliliği üzerinde durmaktadır. Yapısalcılar enflasyonun kaynağının kalkınma amacıyla uygulanan politikalar değil, ekonomide bulunan darboğazlar ve esneksizlikler olduğunu ifade etmektedirler. Yapısal enflasyon yaklaşımına göre enflasyona yol açan bu darboğazlar ve esneksizlikler gıda maddeleri arzında yaşanan esneksizlikler, ithalat kapasitesi darboğazları, devlet gelirlerinin esneksizliği ve bütçe açıklarıdır. Bunların dışında kalan faktörler enflasyon baskısının artmasına neden olmaktadır. Bunlardan bazıları; siyasal istikrarsızlıklar, rasyonel olmayan devlet müdahaleciliği, kamu yönetiminde aksaklıklar, koordinasyon zayıflığı, yanlış ve çok taraflı uygulanan kontroller, gelişmemiş sermaye piyasası, kaynak mobilitesinin düşüklüğü, yatırım projelerinin tamamlanmasında yaşanan gecikmeler, küçük iç pazara bağlı olarak endüstride ve dağıtım şebekelerinde görülen tekeli yapı, aksak dağıtım kanallarının varlığı, dar stoklama kapasitesi, artan gelire bağlı olarak artan lüks tüketim, halkın olumsuz alışkanlıkları, tüketicilerin

örgütlenmemiş olmaları, savaş ve afetlerin devletin kamu harcamalarını artırması ve dünya konjonktüründe yaşanan gelişmelerdir. Öte yandan, yapısalcılar para ve maliye politikalarını kısa dönemde enflasyon ile mücadelede etkili birer araç olarak kabul etmekte ancak enflasyonun ekonomideki temel bozukluklardan kaynaklandığını ve bu nedenle uygulanacak para ve maliye politikalarının etkilerinin geçici olacağı ve işsizlik ve durgunluğa neden olacağını belirtmektedirler (Çubukçu, 1983: 57-66).

İktisat okulları arasında enflasyona neden olan faktörler değişik şekillerde ifade edilmektedir. Tablo 9’da söz konusu iktisat okulları ve enflasyona yol açan nedenler özetlenmektedir.

Tablo 9: İktisat Okullarına Göre Enflasyonun Nedenleri

İktisat Okulları	Enflasyona Neden Olan Etmenler
Klasik İktisat	1930'lu yıllara kadar hakim olan klasik görüşe göre, enflasyonun sebebi, üretimdeki artışlardan bağımsız olarak para arzındaki artışlar olarak görülmüştür.
Keynesyen İktisat	Keynes'in varsayımlarından eksik istihdam ve sabit fiyatlar nedeniyle enflasyon açıklanamazken, sonrasında geliştirilen enflasyonist açık modeli ile fiyatlardaki sürekli artış sebebinin toplam talepteki artış olduğu ileri sürülmüştür.
Monetarist (Parasalcı) İktisat	1970'li yıllarda geliştirilmiş olan teoriye göre, para arzı nominal geliri etkileyen en önemli gösterge iken, uzun dönemde sadece fiyatları etkilemektedir. Yine yaklaşıma göre maliyetleri artıran arz şokları eşanlı olarak parasal genişlemeyle gerçekleşmiyorsa enflasyondan söz edilememektedir.
Yeni Keynesyenler	Nominal ve reel ücretlerin yapışkanlığı varsayımları altında enflasyonun en güçlü sebebi olarak talep şokları görülmektedir.
Post Keynesyenler	Ekonomik sistemdeki bozukluklar enflasyonun temel sebebi olarak görülmektedir.
Neo-Klasikler	Fiyat seviyesinin dışsal kabul edildiği modelde enflasyon olgusu açıklanırken beklentiler oldukça önemli olmakla birlikte süreci yönlendiren para politikaları araçları da göz ardı edilmemiştir.
Yapısalcı Yaklaşım	Maliyet itişli enflasyon teorisini temel alan yaklaşım, enflasyonun sebebini özel yapısal faktörlere bağlamaktadır.
Rasyonel Beklentiler Yaklaşımı	Yaklaşıma göre para otoritelerinin parasal artırımı önceden haber vermeleri hususunda birimlerin beklentilerinin fiyatların artması yönünde olup uyarlamalar yapacaklarına dayanmakla birlikte, beklenmedik bir parasal genişlemenin reel çıktı ve istihdamı etkileyeceğini savunur.
Yeni Klasik Yaklaşım	Para arzı ve paranın dolaşım hızı veri iken gerçekleşecek negatif arz şokları, enflasyonun nedeni olarak görülebilmektedir.
Yeni Politik Konjonktür Teorisi	Yaklaşım enflasyonun nedenlerini, makro ekonomik belirleyiciler dışında politik süreç, kültür gibi faktörlere de bağlamaktadır.
Avusturya İktisat Okulu	Para arzı ile enflasyon arasındaki ilişki miktar teorisi ile açıklanabilir. $MV=PT$ (M: para arzı, V: paranın dolaşım hızı veya para talebi, P: fiyatlar genel seviyesi, T: işlem miktarı). V ve T sabit olarak ele alınırsa, M'deki artış fiyatları arttıracaktır. Avusturya Okulu perspektifinden ele alındığında ise, bu artış fiyatları artırmakta fakat bütün malların fiyatlarında aynı anda ve aynı miktarda bir değişiklik olmamaktadır.

Kaynak: Ergin, 2015: 80-81

1.2.4. Enflasyonun Ekonomi Üzerindeki Etkileri

Enflasyonun ekonomi üzerinde birçok etkisi bulunmaktadır. Bu bölümde enflasyonun gelir ve servet dağılımı, tasarruf ve yatırımlar, ödemeler dengesi ve kaynak dağılımı üzerindeki etkilerine değinilecektir.

- **Gelir ve Servet Dağılımı Üzerindeki Etkisi**

Enflasyon oranı ile toplumun gelirinin aynı oranda artması durumunda enflasyonun ekonomi üzerinde bir etkisinin açığa çıkmadığı ifade edilmektedir. Ancak gerçekte bir yanda emekli, işçi, memur gibi sabit gelirlilerden oluşan ve kendini enflasyona karşı koruyamayan bir grup varken, diğer yanda sendikalı işçi, serbest meslek sahibi, işverenlerden oluşan ve kendini enflasyona karşı koruyabilen bir diğer grup bulunmaktadır. Enflasyondan ilk grup olan sabit gelirliler etkilenmekte ve fakirleşmektedirler. Oysa ki sendikalı işçiler toplu iş sözleşmeleriyle, serbest meslek sahipleri ve işverenler ise ürettikleri mal ve hizmetlerin fiyatlarına zam yaparak enflasyonun olumsuz etkilerinden kurtulmakta ve zenginleşmektedirler. Bu yönüyle enflasyon, gelirin sabit gelirlilerden kendini enflasyona karşı koruyabilen gruba aktarılmasına neden olmakta ve gelir dağılımında adaleti bozmaktadır (Bocutoğlu vd., 1998: 221).

Öte yandan enflasyon nominal değerli varlıkların reel değerini etkilemektedir. Örneğin enflasyonun iki katına çıkması durumunda değeri parasal (nominal) olarak ifade edilen varlık ve alacakların satın alma gücü yarıya düşmektedir. Enflasyon kamu sektörü ile özel sektör arasındaki ve özel sektörün kendi içindeki servet dağılımını da değiştirmektedir. Devlet genellikle net borçlu olduğundan beklenmeyen enflasyon durumunda kazançlı çıkmakta ancak gerçek alacaklı olan hanehalklarının alacakları reel değer kaybına uğramaktadır. Emeklilik döneminde olan ve yapmış olduğu tasarrufları kullanan emekliler de enflasyondan dolayı tasarruflarında reel değer kaybı yaşarken, uzun vadeli konut kredisi almış olan bireyler ise kazanç elde etmektedirler. Bununla birlikte uzun vadeli krediler beklenen enflasyon oranını da barındıran bir nominal faiz oranı üzerinden verilmektedir. Gerçekleşen enflasyon oranı ile beklenen enflasyon oranı arasında bir farklılık olduğunda borçlunun alacaklıya ödeyeceği reel getiri de farklılaşmaktadır. Buna göre beklenen enflasyon gerçekleşen enflasyonu aşarsa borçlu, enflasyon beklenen enflasyonu aşarsa alacaklı zararlı çıkmaktadır (Yıldırım, 2008: 369).

- **Tasarruf ve Yatırım Üzerindeki Etkisi**

Enflasyonist ortamda satın alma gücü azalan bireyler gelirlerinin daha yüksek bir kısmını harcamakta ve dolayısıyla daha az tasarruf yapmaktadırlar. Bu durum firmaların yatırımları için gerekli finansman kaynağına ulaşamamasına ve yatırımlarını azaltmalarına neden olmaktadır

(Yamak vd., 2008: 30). Eğer enflasyon oranı reel faiz oranını sifira yaklaştıracak ya da negatif yapacak düzeyde artmışsa tasarruflar azalacaktır. Bu işleyiş faiz oranı ile tasarruflar arasındaki pozitif yönlü ilişkiden gelmektedir. Fiyatlar genel seviyesindeki artışların önemsiz olduğu durumlarda tasarruflar ve faiz arasındaki ilişki zayıflamaktadır. Ancak enflasyon oranı çok hızlı arttığında ve faizler bu artışı takip edemediğinde tasarruf yapmak cazibesini kaybetmektedir. Reel faizin negatif olduğu bir durumda ise bireyler ya gelirlerini hemen tktmekte ya da sermaye mallarıyla stoklara yatırmayı tercih etmektedirler (Uluatam, 1981: 13).

- **demeler Dengesi zerindeki Etkisi**

Bir lke parasının değerı sadece i satın alma gücü ile değeril aynı zamanda dış satın alma gücü ile de ölçüldüğünden enflasyon bir ülkenin dış ülkeler ile olan ilişkilerine zarar vermektedir. Döviz kurlarının sabit kalması durumunda, i fiyatlarında meydana gelen bir artış dış ülke mallarını daha ucuz hale getirecek ve dolayısıyla ithalat artıp ihracat azalacaktır (zgven, 1972: 328).

- **Kaynak Dağılımı zerindeki Etkisi**

Enflasyon nedeniyle firmaların nominal satış gelirleri artmakla birlikte üretim sürecinde katlanılan maliyetler dikkate alındığında karlarda ciddi bir artış olmamaktadır. Buna göre enflasyon durumunda nominal karlar artmış gibi görünürken, esasen firmaların reel sermayesi azalmaktadır. Enflasyonist ortamda maliyet hesabı yapamayan firmalar geleceğe yönelik olarak doğru beklentiler oluşturamamakta ve etkin kaynak dağılımı gerçekleştirememektedir. Firmalar retim faktörlerinin gelecekteki getirisi hakkında belirsizlik yaşamakta ve bu durum geleceğe yönelik üretim planlarını da etkileyerek üretim dengesini bozmaktadır. Bununla birlikte enflasyonist dönemde bireyler azalan satın alma gücü nedeniyle özel mal ve hizmet alımını azaltmaktadır. Bu durum piyasanın sadece yeterli düzeyde geliri olanlara yönelik mal üretmesine neden olmakta ve böylece kıt kaynaklar lüks tüketim mallarının üretimine tahsis edilmekte ve geniş kitlelere yönelik refah artırıcı mal ve hizmet üretimi yapılmamaktadır (ztrk, 2011: 347).

1.2.5. Türkiye'de Enflasyonun Tarihsel Gelişimi

Enflasyon üzerinde etkili olan faktörler ekonominin içinde bulunduğu duruma bağlı olarak farklı sonuçlar doğurmaktadır. Bu nedenle enflasyonun gelişim sürecini farklı alt dönemlerde incelemek faydalı olacaktır.

1.2.5.1. 1923-1938 Dönemi

Osmanlı Devleti'nden Türkiye Cumhuriyeti'ne geri kalmış yöntemlere dayalı tarım ağırlıklı bir ekonomik yapı, gelişmemiş ticari ve sınai faaliyetler, ağır dış borçlar ve Balkan Savaşı, I. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı'nın da etkisiyle neredeyse yıkılmış bir ekonomi bırakılmıştır (Koçtürk ve Gölalan, 2010: 56). Öte yandan 1930-1939 dönemi Türkiye ekonomisi açısından devletçi sanayileşme politikalarının uygulandığı ve kalkınma sonuçlarının elde edildiği bir dönem olmuştur (Uçkaç, 2010: 425).

Türkiye ekonomisinde 1923-1938 döneminde enflasyonda meydana gelen değişimleri Tablo 10'da görmek mümkündür.

Tablo 10: Türkiye'de 1923-1938 Döneminde Enflasyonun Gelişimi (%)

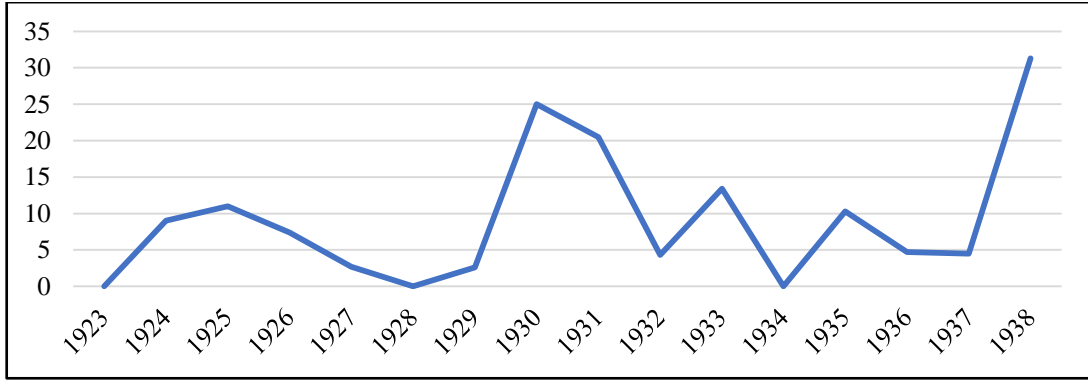
Yıllar	GSMH Zamni Deflatörü (1923=100)	% Değişim
1923	100	-
1924	109	9,0
1925	121	11,0
1926	112	7,4
1927	115	2,7
1928	115	0,0
1929	118	2,6
1930	88	25,0
1931	70	20,5
1932	67	4,3
1933	58	13,4
1934	58	0,0
1935	64	10,3
1936	67	4,7
1937	70	4,5
1938	67	31,3

Kaynak: Çubukçu, 1983: 133

Ele alınan dönem boyunca istikrarsız bir seyir izleyen enflasyon oranları 1930 yılında buhranın da etkisiyle artarak %25 olarak gerçekleşmiştir. Takip eden yıllarda 1933 ve 1935 yılları hariç azalış eğilimi görülürken, 1938 yılında savaşın etkisiyle tekrar bir artış yaşanmış ve enflasyon %31.3 olarak gerçekleşmiştir.

1923-1938 döneminde enflasyon oranında meydana gelen değişimleri aşağıda verilen Grafik 4 üzerinde görmek mümkündür.

Grafik 4: 1923-1938 Döneminde Enflasyonun Seyri (%)

1.2.5.2. 1939-1949 Dönemi

Türkiye, İngiltere ve Fransa ile 11 Eylül 1939'da yaptığı anlaşmaya rağmen savaş döneminde tarafsız kalmayı başarmış, ancak yine de altı yıl süre boyunca savaş ekonomisi şartlarında yaşamak zorunda kalmıştır. Bu dönem asker sayısının artırıldığı, askerlerin savaşa hazır şekilde tutulduğu ve bunun sonucunda savunma harcamalarının bütçe gelirlerinin %60'ını oluşturduğu bir dönem olmuştur. Artan harcamalar vergi gelirleri ve borçlanma hasılatı ile finanse edilmeye çalışılmış ancak yeterli olamayınca TCMB kaynaklarına başvurulmuş ve emisyon yapılmıştır. Artan emisyon fiyatların yükselmesine neden olmuştur. Savaş ekonomisinde artan devlet harcamalarının yanında ordunun artan tüketim ihtiyacı da üretilen malların doğrudan üreticilerden çekilmesine ve sonucunda milli hasılanın yeniden bölünmesine neden olmuştur. Çalışma çağındaki nüfusun büyük bir kısmının üretimden çekilerek silah altına alınması üretimi azaltmıştır. Bir yandan üretimde azalışlar yaşanırken diğer yandan artan devlet harcamaları enflasyonist baskıyı daha da artırmıştır. Ayrıca, savaş ile birlikte dış ticaret tıkanmış ve buna bağlı olarak azalan yatırım malı ithalatı sınai üretimi olumsuz etkilemiştir. Tüm bu gelişmeler Türkiye ekonomisinde mal darlığı ve fiyat artışları yaşanmasına neden olmuştur (Şahin, 2007: 83-84). Özetle, Türkiye II. Dünya Savaşı'nın dışında kalmasına rağmen savaşa hazır bulunmanın ekonomi üzerinde yol açtığı yük ve dış alemle olan ilişkilerin zarar görmesi ile savaşın maliyetlerine katlanmak zorunda kalmıştır. İktisadi kaynakların ve insan gücünün önemli bir kısmının orduya verilmesi ve dış ticaret imkanının olmamasına bağlı olarak iktisadi sorunlar oluşmaya başlamış ve enflasyon yükselmiştir (DPT, 1963: 10).

Türkiye ekonomisinde 1939-1949 döneminde enflasyon oranlarında meydana gelen değişimleri Tablo 11'de görmek mümkündür.

Tablo 11: Türkiye’de 1939-1949 Döneminde Enflasyonun Gelişimi (%)

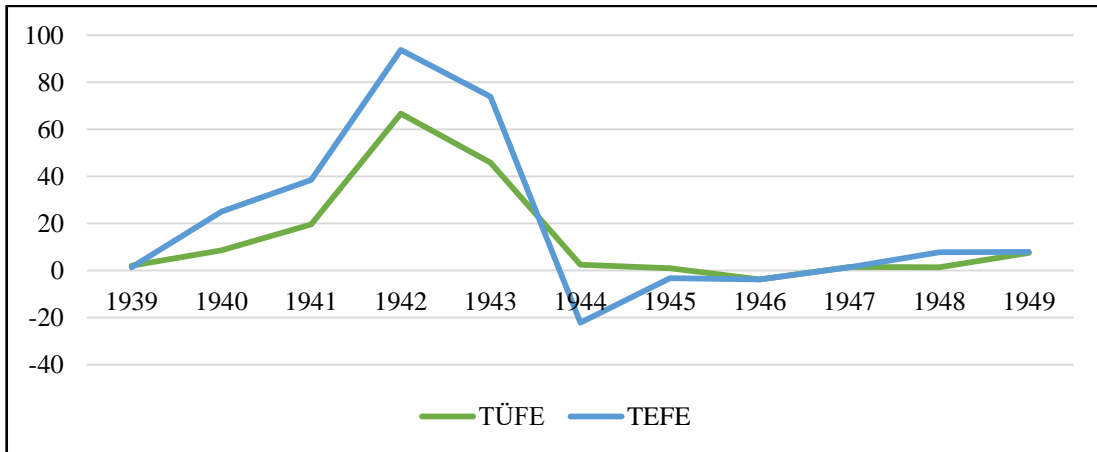
Yıllar	Tüketici Fiyatları Endeksi- TÜFE (1938=100)	% Değişim	Toptan Eşya Fiyatları Endeksi-TEFE (1938=100)	% Değişim
1939	102	2,1	101	1,3
1940	111	8,5	127	25,0
1941	132	19,6	175	38,5
1942	221	66,7	340	93,7
1943	322	45,8	590	73,8
1944	330	2,5	459	-22,2
1945	333	0,9	445	-3,2
1946	320	-3,8	428	-3,8
1947	325	1,5	433	1,3
1948	330	1,4	467	7,7
1949	333	7,5	504	7,9

Kaynak: TÜİK, 2010: 553

Savaş yılları boyunca enflasyon oranlarında artış yaşanmış ve hem TÜFE hem de TEFE için dönemin en yüksek değeri 1942 yılında gerçekleşmiştir. Takip eden yıllarda enflasyon oranlarında azalış eğilimi görülmekte ancak 1946 yılından sonra enflasyon tekrar yükselmektedir.

Dönem içinde enflasyon oranlarında meydana gelen değişimleri Grafik 5 üzerinde görmek mümkündür.

Grafik 5: 1939-1949 Döneminde Enflasyonun Seyri (%)

1.2.5.3. 1950-1962 Dönemi

Savaşın ardından 1950-1953 dönemi ithalatta bolluk ve dış yardım, tarımda makineleşmeye bağlı olarak ekim sahasının hızla genişlemesi, birbiri ardına gelen iyi ürün yılları ve Kore Savaşı'nın dünya konjonktüründe yarattığı olumlu etkiler ile birlikte Türk ekonomisi hızlı bir

şekilde gelişme yaşamıştır. Dönemin başlarında tarımsal ürün artışına bağlı olarak milli gelir artışı yaşanmış ve artan yatırımlar bu tarımsal ürün artışı ve dış borçlar ile finanse edilmiştir. Takip eden dönemlerde ekilebilir toprakların tükenmesi ile birlikte darboğazlar ortaya çıkmaya başlamış ve artan darboğazlar bir yandan enflasyon artışına bir yandan da ödemeler bilançosu açığına yol açmış ve ekonomik dengeyi bozmuştur. Ayrıca, 1950-1958 dönemi boyunca iç ve dış ilişkilerde liberal iktisat politikaları uygulanırken, dönemin sonuna doğru yaşanan darlık ve sıkıntılardan dolayı kontrollü politikalara yönelim yaşanmıştır. Dönem sonuna gelindiğinde ise ekonomi geçici tedbirlerle idare edilen, dengesiz ve güçsüz bir hale gelmiştir. Dönem içinde yaşanan enflasyon ile iç ve dış darboğazlardan dolayı 4 Ağustos 1958'de geniş kapsamlı bir istikrar programı uygulanmaya başlanmıştır (DPT, 1963: 11).

İstikrar programının sonuçları alınmadan 27 Mayıs 1960 ihtilali yaşanmıştır. 1959-1961 döneminde enflasyon sınırlandırılmış, nispi fiyatlar normale yaklaştırılmış ve kredili borçlara ait karışık hesaplar düzenlenmiştir (DPT, 1963: 11). Ancak, tüm bu önlemlere rağmen dönem içinde kamu harcamaları ile ilgili önlemlerin tam olarak uygulanamaması ve para arzını daraltıcı önlemler alınması konusunda yaşanan gecikmeler ekonomik dengesizlik ve fiyat artışlarının sürmesine neden olmuştur (Alkinoğlu, 1999: 309-310).

Türkiye ekonomisinde 1950-1962 döneminde enflasyon oranlarında meydana gelen değişimleri Tablo 12'de görmek mümkündür.

Tablo 12: Türkiye'de 1950-1962 Döneminde Enflasyonun Gelişimi (%)

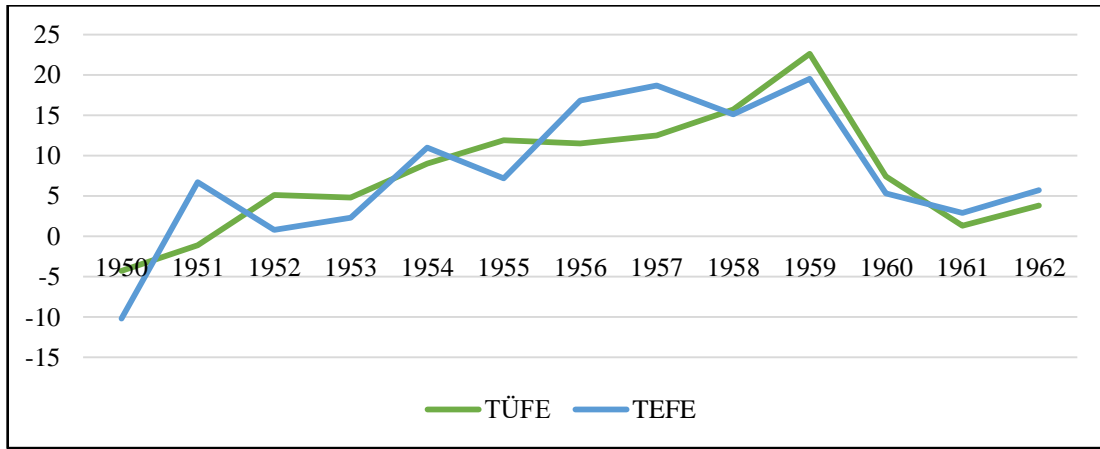
Yıllar	Tüketici Fiyatları Endeksi (1938=100)	% Değişim	Toptan Eşya Fiyatları Endeksi (1938=100)	% Değişim
1950	339	-4,3	452	-10,2
1951	335	-1,1	482	6,7
1952	353	5,1	486	0,8
1953	370	4,8	498	2,3
1954	403	9,0	552	11,0
1955	451	11,9	592	7,2
1956	503	11,5	691	16,8
1957	565	12,5	821	18,7
1958	654	15,7	945	15,1
1959	802	22,6	1129	19,5
1960	861	7,4	1189	5,3
1961	873	1,3	1223	2,9
1962	906	3,8	1293	5,7

Kaynak: TÜİK, 2010: 553

Ele alınan dönem içinde enflasyon oranlarında istikrarsız bir seyir görülmektedir. Bununla birlikte hem TÜFE hem de TEFE itibariyle en yüksek enflasyon değeri 1959 yılında gerçekleşmiştir. Takip eden yıllarda da TÜFE ve TEFE enflasyon oranlarında paralel değişimler yaşanarak azalış gözlemlenmiş ve enflasyon tek haneli rakamlara inmiştir. 1962 yılına gelindiğinde enflasyon tekrar yükselmiş ancak ılımlı sayılabilecek bir seviyede gerçekleşmiştir.

Dönem içinde enflasyon oranlarında meydana gelen değişimleri aşağıda verilen Grafik 6 üzerinde görmek mümkündür.

Grafik 6: 1950-1962 Döneminde Enflasyonun Seyri (%)

1.2.5.4. 1963-1979 Dönemi

1960 yılından sonra planlı döneme giren Türkiye ekonomisi, 1963-1967 dönemini kapsayan ilk plan döneminde %6-7 oranında bir kalkınma hızı yakalamış, ancak 1965'ten itibaren uygulanan geniş yatırım programları nedeniyle fiyatlar artış eğilimine girmiş ve 1965-1967 döneminde fiyat artış oranı %30 oranında gerçekleşmiştir. 1967 yılına gelindiğinde sanayileşme ile Türkiye dışa bağımlılığı ve dış açığı giderek artan bir ülke haline gelmiştir. Bunlara ilaveten dönem içinde toplam para arzı ve toplam eşya fiyatları da birlikte artış göstermiştir. Türkiye'de sanayileşmenin neden olduğu bu talep baskısı 1970 devalüasyonuna neden olmuştur (Yılmaz, 1982: 193-195).

1977 yılına gelindiğinde eklenen yeni şartlar ile enflasyonist süreç daha da güçlenmiştir. Bu şartlar şu şekilde özetlenebilir (Alkin, 2010: 127);

- Döviz yetersizliğine bağlı olarak ithalatta meydana gelen güçlükler,
- İthalatta yaşanan güçlükler nedeniyle serbest döviz piyasası üzerinden yapılan ithal transferlerinin yarattığı çifte ödeme sorunu,

- Bozulan fizik mal dengelerinin yol açtığı aşırı fiyat artışlarını engellemeye yönelik uygulanan denetimlerin mal dengelerini tamamen bozması,
- KİT açıklarının aşırı hale gelmesi,
- Artmaya devam eden petrol fiyatlarının yurt içine yansıtılmaması,
- Gerçekçi olmayan kur ayarlamaları ve
- Kamu harcamalarında bütçe ödeneklerinin anlamını kaybetmesi ve bütçe açığı kapatma mekanizmasının kendi kendine enflasyon üretmesidir.

1963-1970 döneminde Türkiye ekonomisinde ortalama yıllık büyüme %6.5, yıllık ortalama enflasyon oranı %5.5 ve halkın refah seviyesi artışı yıllık %3.8 olarak gerçekleşmiştir. Ancak diğer ekonomik ve sosyal göstergeler dikkate alındığında bir iyileşmeden bahsetmek mümkün olmamaktadır. 1973-1977 dönemi boyunca uygulanan II. Kalkınma Planı döneminde yakalanan yüksek büyüme hızlarının yanında enflasyon oranları yıllık %10 ile %30 arasında gerçekleşmiş ve ortalama enflasyon oranı %18'i aşmıştır (Öcal, 2007: 419).

Türkiye ekonomisinde 1962-1979 döneminde enflasyon oranlarında meydana gelen değişimleri aşağıda verilen Tablo 13'te görmek mümkündür.

Tablo 13: Türkiye'de 1963-1979 Döneminde Enflasyonun Gelişimi (%)

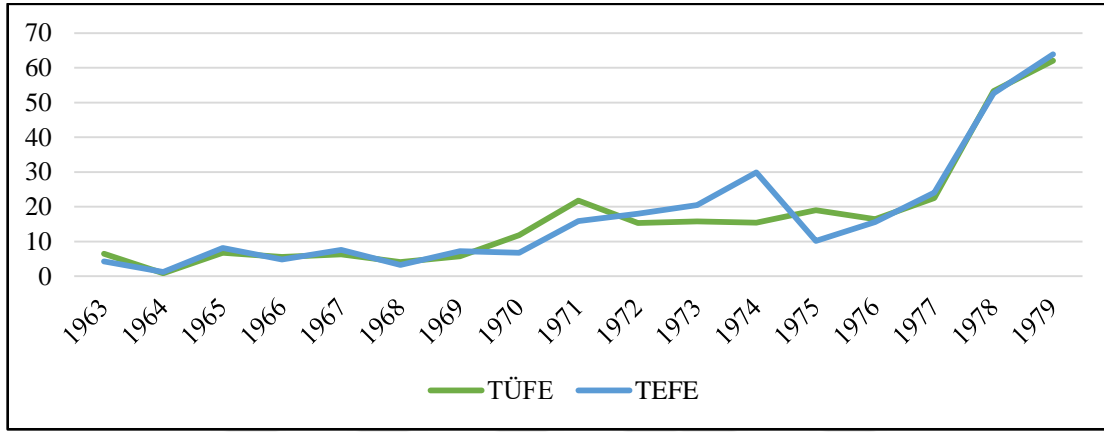
Yıllar	Tüketici Fiyatları Endeksi (1968=100)	% Değişim	Toptan Eşya Fiyatları Endeksi (1968=100)	% Değişim
1963	965	6,5	1347	4,2
1964	972	0,8	1363	1,2
1965	1.037	6,7	1474	8,1
1966	1.094	5,5	1545	4,8
1967	1.163	6,3	1662	7,6
1968	1211	4,1	1715	3,2
1969	1.280	5,7	1839	7,2
1970	1.431	11,8	1962	6,7
1971	1.743	21,8	2274	15,9
1972	2.010	15,3	2683	18,0
1973	2.327	15,8	3233	20,5
1974	2.686	15,4	4200	29,9
1975	3.196	19,0	4624	10,1
1976	3.720	16,4	5345	15,6
1977	4.558	22,5	6633	24,1
1978	6.987	53,3	10123	52,6
1979	11.318	62,0	16591	63,9

Kaynak: TÜİK, 2010: 554

1963-1979 dönemini kapsayan planlı dönem boyunca enflasyon oranlarında istikrarsız bir seyir yaşanmıştır. 1977 döneminden itibaren hem TÜFE hem de TEFE artış eğilimi göstermiş ve 1979 yılında en yüksek değerlerine ulaşarak sırasıyla %62 ve %63,9 olarak gerçekleşmişlerdir.

Dönem içinde enflasyon oranlarında meydana gelen değişimleri aşağıda verilen Grafik 7 üzerinde görmek mümkündür.

Grafik 7: 1963-1979 Döneminde Enflasyonun Seyri (%)

1.2.5.5. 1980-1993 Dönemi

Türkiye ekonomisi 1977 yılından itibaren dış borç yükümlülüklerini yerine getirememesi ve neredeyse durma noktasına gelen sermaye girişi sorunları yaşamıştır. Bu durum ciddi bir istikrar programını gerekli kılmış ancak 1970'li yıllarda yaşanan beş seçim dönemi hükümetlerin önlemler almasına engel olmuştur. 1977 yılından itibaren fiyatlar genel seviyesi hızla artmaya başlamıştır. 1977-1980 yılları arasında enflasyon oranları sırasıyla %24.5, %43.7, %71.1 ve %108.7 şeklinde gerçekleşmiştir.

1979-1980 dönemine bakıldığında siyasi çatışmalar ve ikinci petrol şokunun da etkisiyle büyüme oranları sırasıyla -0.4 ve -1.1 olarak gerçekleşmiştir (Koçyiğit ve Doğan, 2006: 179). 1970'li yılların ikinci yarısında başlayan ve 1977'den sonra ağırlaşarak devam eden ekonomik bunalımın nedenlerini ithal ikameci sanayileşme politikasına ve aşırı döviz kuruna bağlı olarak ortaya çıkan ödeme güçlükleri ve döviz darboğazı, aşırı değerli döviz kuru, petrol fiyatları artışı, Türkiye'nin ihraç ettiği tarım ürünlerinin dış ticaret hadlerinin düşmesi, Amerika'nın sıkı para politikası ile faiz oranlarını yükseltmesine bağlı olarak borç yükünün artması şeklinde özetlemek mümkündür. Tüm bu olumsuz etkilerden kurtulabilmek için dönemin hükümeti tarafından ekonomi politikaları paketi oluşturulmuştur. Ekonomiyi serbestleştirme politikaları içeren bu paket 24 Ocak 1980 tarihinde yürürlüğe konmuştur (Öcal, 2007: 420-421).

24 Ocak Kararlarının kısa vadeli amaçları 1983 yılına kadar kısmen gerçekleştirilebilmiştir. Buna göre 1981-1983 döneminde enflasyon hızı durdurulmuş ve yıllık ortalama fiyat artışları %30'lara kadar düşürülmüştür. Dönem içinde imalat sanayi kapasite kullanım oranı yükselmiş, gayrisafi milli hasıla reel büyüme hızı yılda ortalama %4 oranında gerçekleşmiş, 1980 yılında 2.9 milyar dolar olan ihracat 1983 yılında 5.9 milyar dolara çıkmış ve 1980 yılında %36.7 olan ihracatın ithalatı karşılama oranı 1983 yılında %66.3'e ulaşmıştır. 1983 yılında iktidar olumlu dünya konjonktüründen faydalanarak dış kaynak ile büyüme sağlama stratejisi izlemiş ve genişletici politikalar uygulamıştır. Uygulanan politikalar neticesinde sanayi kapasite kullanımı artmış, işsizlik düşmüş ve gayrisafi milli hasıla büyüme oranı artmıştır. Öte yandan cari açık ve dış ticaret açığı artmış, dış borç stoku 1984 yılında 18.4 milyar dolar iken, 1987 yılında 40 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Dönem içinde bazı alanlarda yaşanan kısmi iyileşmelere karşın ekonominin kurumsal yapısında değişiklikler yapılamamış ve ekonomik istikrarsızlıklar giderilememiştir. 1988-1993 döneminde gayrisafi milli hasıla büyüme hızı yılda %6.1 artmış ancak düzenli ve istikrarlı bir büyüme sağlanamamış, enflasyon %60'ın üzerinde gerçekleşmiş, ihracat artış hızı yavaşlamasına rağmen ithalat artmaya devam etmiş ve dış ticaret açıkları giderek artmış, iç ve dış borçlanma artmış ve döviz açığı büyümüştür (Şahin, 2007: 213-215).

Türkiye ekonomisinde 1980-1993 döneminde enflasyon oranlarında meydana gelen değişimleri aşağıda verilen Tablo 14'te görmek mümkündür.

Tablo 14: Türkiye'de 1980-1993 Döneminde Enflasyonun Gelişimi (%)

Yıllar	Tüketici Fiyat Endeksi (1983-1987=100)	% Değişim	Toptan Eşya Fiyat Endeksi (1983-1987=100)	% Değişim
1980	22.795	101,4	34.377	107,2
1981	30.546	34,0	47.027	36,8
1982	39.221	28,4	59.725	27,0
1983	51.536	31,4	77.941	30,5
1984	76.479	48,4	117.145	50,3
1985	110.895	45,0	167.751	43,2
1986	149.265	34,6	217.406	29,6
1987	207.329	38,9	287.193	32,1
1988	360.130	73,7	483.346	68,3
1989	588.092	63,3	792.204	63,9
1990	942.712	60,3	1.206.526	52,3
1991	1.563.958	65,9	1.874.942	55,4
1992	2.660.293	70,1	3.039.281	62,1
1993	4.418.747	66,1	4.814.220	58,4

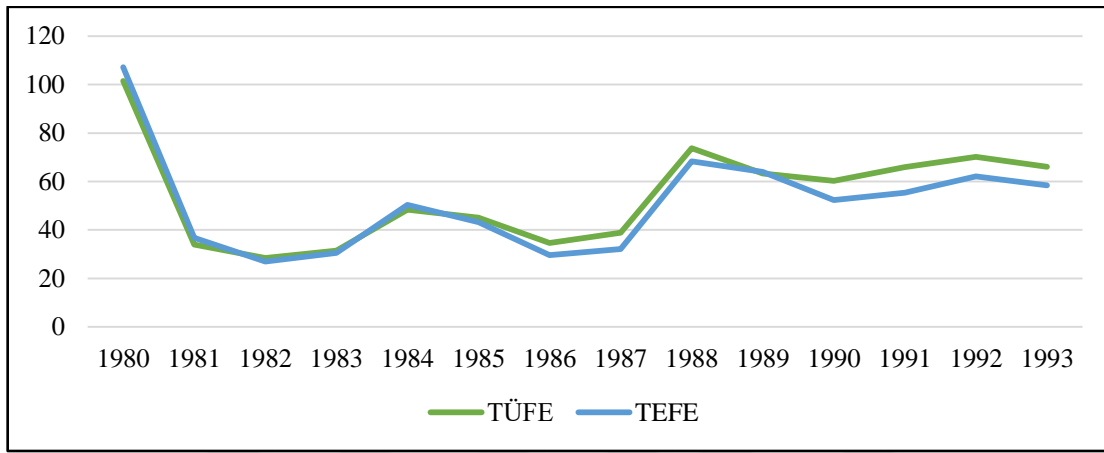
Kaynak: TÜİK, 2010: 554

Görüldüğü üzere, ele alınan dönem boyunca hem TÜFE hem de TEFE istikrarsız, ancak birbirleri ile paralel bir seyir izlemiştir. 1980 yılı Türkiye'de enflasyon oranının üç haneli sayılara

ulaştığı bir yıl olmuş ancak ilerleyen yıllarda enflasyon iki haneli sayılara düşürülebilmektedir. Dönem boyunca hem TÜFE hem de TEFE için en düşük değer sırasıyla %28,4 ve %27,0 ile 1982 yılında gerçekleşmiştir.

Dönem içinde enflasyon oranlarında meydana gelen değişimleri aşağıda verilen Grafik 8 üzerinde görmek mümkündür.

Grafik 8: 1980-1993 Döneminde Enflasyonun Seyri (%)

1.2.5.6. 1994-2001 Dönemi

Önceki plan dönemlerinde başlayan ve 1990-1994 döneminde de devam eden sürekli artan kamu açıkları, dışa açık ve serbest bir ekonominin sağlayacağı faydayı azaltmıştır. Özellikle hedeflenenin tersine uygulanan genişletici maliye politikaları, iç talebe dayalı istikrarsız bir büyüme sağlanmasına ve kronik hale gelen fiyat artışlarına yol açmıştır. Bununla birlikte yine aynı dönemde başlayan kısa vadeli yabancı sermaye girişi, ithalata uygulanan koruma oranlarının düşürülmesi, hızla artan reel ücret ve yeni mali araçların varlığı ile iç talep önemli ölçüde genişlemiştir. Yükselen kamu açıklarının faiz oranlarını artırmasına bağlı olarak ülkeye sıcak para girişi olmuş ve bu durum Türk Lirası'nı reel olarak aşırı değerli hale getirmiştir. Dönem içinde reel olarak işgücü maliyetlerindeki artışlar ile dolaylı ve dolaysız ihracat teşviklerindeki azalmaya bağlı olarak Türk ekonomisi rekabet edebilme gücünü kaybetmeye başlamıştır. Neticede, artan kamu açıklarının yol açtığı iç dengesizlikler ithalatı artırıp ihracatı azaltmak suretiyle dış ticaret açıklarını olumsuz yönde etkilemiştir. İç ve dış dengede yaşanan bozulmalar 1994 yılına gelindiğinde döviz, sermaye ve para piyasalarında derin bir krize yol açmıştır. Tüm bu gelişmeler doğrultusunda ekonomik istikrarı sağlamak, dış talebe bağlı bir büyüme sağlamak ve sürdürülebilir ekonomik istikrar için yapısal ve kurumsal reformlar gerçekleştirebilmek amacıyla 5 Nisan 1994 yılında Ekonomik Önlemler Uygulama Planı yürürlüğe konmuştur (DPT, 1995: 5).

Kararların ilk aylarında ekonomi üzerindeki olumlu etkileri görülmeye başlanmıştır. Kur kontrol altına alınmış, döviz ve para piyasaları hızla istikrara kavuşmuş, cari işlemler fazlası verilmiş, kamu açıkları azalmış, uluslararası döviz rezervleri artmıştır. Üç ay sonunda emisyon ve rezerv para dışında tüm hedefler gerçekleştirilmiştir. Kararların ilk üç ve altı aylık dönemde kısa vadeli hedefler tamamlanmış ancak orta ve uzun vadeli hedefler tamamlanamamış, uzun dönemde sürdürülebilir büyüme trendi elde edilememiştir (Öcal, 2007: 449-450). 2000'li yılların başına gelindiğinde yüksek ve devamlı hale gelen enflasyon, yüksek faizli ve kısa vadeli borç yükü ve yüksek miktarda kamu borcu yeni bir istikrar programını gerekli kılmıştır. Bu kapsamda 1 Ocak 2000 yılında üç yıllık süreyi kapsayan Kronik Enflasyonu Düşürme Programı yürürlüğe konmuştur. Program 2000 yılı sonunda %25 olan enflasyonun 2001 yılı sonunda %12 ve 2002 yılı sonunda %7 seviyesine düşürülmesi, reel faiz oranlarının düşürülmesi, ekonomik büyümeyi sağlayacak politikaların uygulanması ve dengeli gelir dağılımının sağlanmasını amaçlamaktadır. Ancak programın yeterli ölçüde tartışılmadan uygulanmasından dolayı ortaya çıkan güven sorunu, programa başlamadan bankacılık sisteminde yapılması gereken yeniden yapılandırmaların gerçekleştirilmemesine bağlı olarak ortaya çıkan bankacılık krizi, kur sepeti oluşturulurken en büyük ticaret ortağı olan Avrupa Birliği'nin göz önüne alınmayarak Euro yerine Dolara ağırlık verilmesi, Türk Lirası'nın aşırı değerli hale gelmesini önlemek ve ihracatı artırmak amacıyla programın başında devalüasyon yapılması gerekirken yapılmaması, dış ticarete benzer ürün yelpazesine sahip olduğumuz Asya ülkelerinin Asya krizinden dolayı %30 oranında devalüasyon yapmalarına bağlı olarak Türk Lirası'nın aşırı değerli hale gelmesi dolayısıyla rekabet gücünün kaybedilmesi ve 17 Ağustos 1999 depreminin olumsuz etkileri programın başarısız olmasına ve 2001 yılının Şubat ayında yürürlükten kaldırılmasına neden olmuştur (Koçyiğit ve Doğan, 2006: 201-203).

Türkiye ekonomisinde 1994-2001 döneminde enflasyon oranlarında meydana gelen değişimleri aşağıda verilen Tablo 15'te görmek mümkündür.

Tablo 15: Türkiye’de 1994-2001 Döneminde Enflasyonun Gelişimi (%)

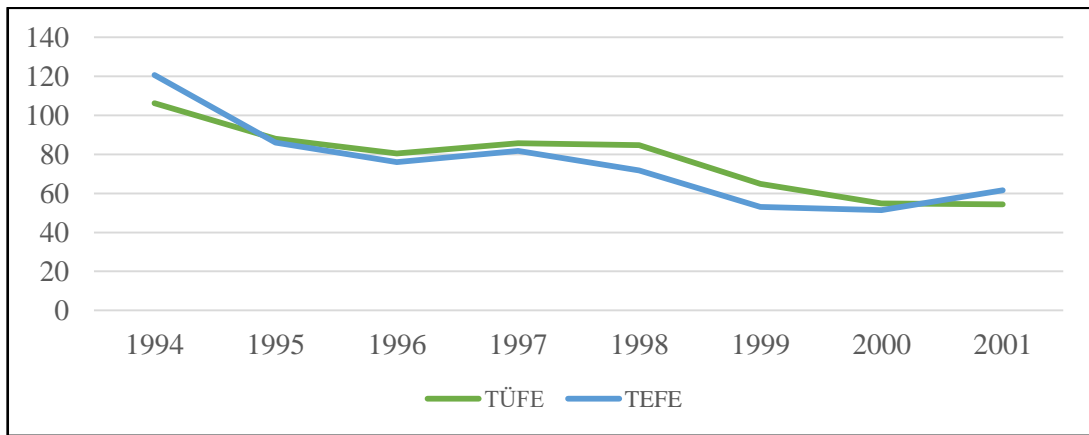
Yıllar	Tüketici Fiyat Endeksi (1994=100)	% Değişim	Toptan Eşya Fiyat Endeksi (1994=100)	% Değişim
1994	9.115.875	106,3	10.624.985	120,7
1995	17.137.846	88,0	19.762.471	86,0
1996	30.911.933	80,4	34.775.575	76,0
1997	57.411.783	85,7	63.218.658	81,8
1998	106.017.630	84,7	108.629.843	71,8
1999	174.787.793	64,9	166.270.384	53,1
2000	270.777.960	54,9	251.801.511	51,4
2001	418.081.170	54,4	406.911.241	61,6

Kaynak: TÜİK, 2010: 554

Görüldüğü üzere, 1994 yılında krizin de etkisiyle hem TÜFE hem de TEFE üç haneli sayılara ulaşmıştır. Takip eden yıllarda TÜFE enflasyonu 1997 yılı hariç sürekli azalırken, TEFE enflasyonu 1997 yılından 2000 yılına kadar azalmış ve 2001 yılında tekrar bir artış meydana gelmiştir. Dönem itibariyle en yüksek TÜFE enflasyonu 1994 yılında yaşanırken, en düşük değer de 2001 yılında gözlemlenmiştir. TEFE ele alındığında ise en yüksek değer 1994 yılında, en düşük değer ise 2000 yılında kaydedilmiştir.

Dönem içinde enflasyon oranlarında meydana gelen değişimleri aşağıda verilen Grafik 9 üzerinde görmek mümkündür.

Grafik 9: 1994-2001 Döneminde Enflasyonun Seyri (%)

1.2.5.7. 2001 Sonrası Dönem

2001 yılı Türkiye ekonomisi açısından, II. Dünya Savaşı'nın ardından en ciddi küçülmenin ve ekonomik krizin gerçekleştiği dönem olmuştur. Kriz döneminde ulusal gelir 51 milyar dolar

azalmış, ekonomi %5-9 oranında daralmış, kişi başına gelir 725 dolar azalmış, 1.5 milyon kişi işsiz kalmış, 19 banka kapanmış, Hazine faiz ödemeleri %101'i aşmış, enflasyon %70'i aşmış, 2000 yılının dört katı kadar iç borç stoku oluşmuştur (Karluk, 2005: 428).

5 Nisan 1994, Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizleri olmak üzere üç büyük kriz ile derinden etkilenen Türkiye ekonomisinde krizlerin ardından çeşitli politika uygulamaları denenmiş ancak başarılı olunamamış ve yapısal bir değişim zorunluluk olarak görülmüştür. Bu kapsamda Uluslararası Para Fonu (IMF) desteği ile 2001 yılında "Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı (GEGP)" oluşturulmuş ve makro anlamda düzenlemeler yapılmıştır (Kol ve Karaçor, 2012: 381). Programda dalgalı kur sistemi içinde enflasyon ile kararlı bir şekilde mücadele edilmesi, öncelikle TMSF bünyesindeki bankalar ve kamu başta olacak şekilde daha detaylı ve hızlı bir yeniden yapılanma sağlanarak reel sektör ile bankacılık sektörü arasında daha sağlıklı bir ilişki kurulması, gelirler politikasının enflasyon ile uyum içerisinde sürdürülmesi, daha güçlü bir kamu finansman dengesinin sağlanması ve tüm bunların şeffaf, etkin ve esnek olarak uygulanabilmesi için yasal alt yapının oluşturulması gibi alt hedefler bulunmaktadır (TCMB, 2000 :12). GEGP'nin ilk yılları olan 2001'de TÜFE %68.5'ten 2005'te %8.18'e gerilemiştir. TEFE 2001'de %88.6'dan 2005'te 5.89'a gerilemiştir (Ay ve Karaçor, 2006: 72-74).

TCMB fiyat istikrarını temin etmek amacıyla 2002 yılında örtük enflasyon hedeflemesi rejimini uygulamaya başlamıştır. Enflasyon 2002 yılından itibaren dört yıl boyunca hedeflenenenden daha düşük gerçekleşmiş ve 2004 yılında otuz yılın ardından ilk kez tek haneli sayılara gerilemiştir. 2005 yılı açık enflasyon hedeflemesine geçiş yılı olarak kabul edilmiş, yine bu yıl içinde Türk Lirası'ndan altı sıfır atılmış ve 2006 yılına gelindiğinde açık enflasyon hedeflemesi rejimi uygulamasına geçilmiştir. Enflasyon hedeflemesi rejimine geçilmesi ile birlikte küresel likidite koşullarının gelişmiş ülkeler lehine dönmesi, risk algılamalarının değişmesi ve kuraklık nedeniyle yaşanan gıda fiyatları artışları gibi ulusal ve uluslararası konjonktürde yaşanan birçok olumsuzluk ilk üç yıl hedeflerin aşılmasına neden olmuştur. Neticede Nisan 2006'dan itibaren hedeften gittikçe uzaklaşmış ve enflasyon %5 olan hedefi aşarak yaklaşık %9.7 olarak gerçekleşmiştir. 2007 yılında yaşanan kuraklıkların gıda fiyatlarını olumsuz etkilemesi ve artan enerji fiyatları nedeniyle 2007 yılı sonunda enflasyon yaklaşık %8.4 seviyesine ulaşmıştır. 2008 yılında devam eden olumsuz etkiler ve yükselen enflasyon beklentisinin de etkisiyle Mart ayından itibaren enflasyon oranları artmaya başlamıştır.

2008 yılının son çeyreğinde başlayan ve tüm dünyayı etkileyen küresel krizin etkileri 2009 yılında da devam etmiştir. 2008 yılının son çeyreğinde başlayan toplam talepteki azalma ve gıda fiyatları düşüşü tüm dünyada enflasyonun düşmesine yol açmıştır. Bu durum Türkiye'de de geçerli olmuş ve enflasyon 2009 yılı sonunda hedefin 100 baz puan altında yaklaşık %6.5 seviyesinde gerçekleşmiştir. 2010 yılı küresel ekonominin kademeli olarak toparlandığı bir dönem olmuş ve enflasyon ılımlı bir seviyesine gerilemiştir (TCMB, 2013a: 16-19).

Türkiye ekonomisinde 2003-2019 döneminde enflasyon oranında meydana gelen değişimleri aşağıda verilen Tablo 16'da görmek mümkündür.

Tablo 16: Türkiye'de 2003-2019 Döneminde Enflasyonun Gelişimi (%)

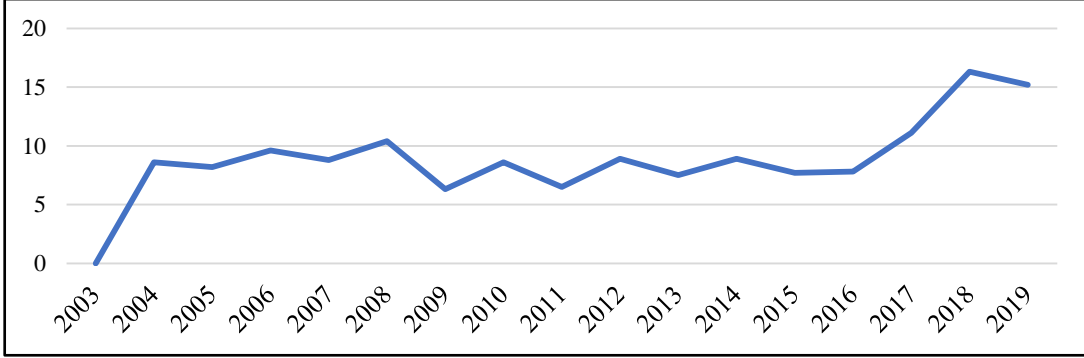
Yıllar	Tüketici Fiyat Endeksi (2003=100)	% Değişim
2003	100.00	-
2004	108.60	8.6
2005	117.48	8.2
2006	128.76	9.6
2007	140.03	8.8
2008	154.66	10.4
2009	164.32	6.3
2010	178.40	8.6
2011	189.95	6.5
2012	206.84	8.9
2013	222.33	7.5
2014	242.02	8.9
2015	260.59	7.7
2016	280.85	7.8
2017	312.14	11.1
2018	363.13	16.3
2019	418.24	15.2

Kaynak: TCMB (EVDS)

Ele alınan dönem boyunca enflasyon oranlarında dalgalı bir seyir görülmektedir. Bununla birlikte 2015 yılından 2018 yılına kadar sürekli artan enflasyon oranı 2018 yılında %16.3 ile dönemin en yüksek seviyesine ulaşmış ancak, 2019 yılında tekrar bir miktar azalış meydana gelmiştir.

Dönem içinde enflasyon oranında meydana gelen değişimi aşağıda verilen Grafik 10 üzerinde görmek mümkündür.

Grafik 10: 2003-2019 Döneminde Enflasyonun Seyri (%)

1.3. Kredi Hacmi ile Enflasyon Arasındaki İlişkiye Yönelik Teorik Bağlantı

Ekonomide, kredi hacmi ile enflasyon arasındaki etkileşim çeşitli kanallar yoluyla ortaya çıkabilecektir. Söz konusu etkileşim kanallarının karmaşıklığı ele alınan ekonominin dinamikleri, konjonktürel dönem, politika yapıcıların hedef ve öncelikleri gibi farklı koşullara bağlı olarak değişecektir.

Merkez Bankalarının politika kararları ekonomik faaliyeti ve enflasyonu esas olarak “faiz oranları”, “varlık fiyatları” “beklentiler” ve “döviz kuru” olmak üzere dört kanal aracılığıyla etkilemektedir. Parasal aktarım mekanizması kanallarını kesin çizgilerle birbirinden ayırmak mümkün olmadığı gibi, kanalların birbirini etkilediği veya tamamladığı kabul edilmektedir (TCMB, 2013b: 5). Ayrıca bir önceki paragrafta bahsedildiği gibi parasal aktarım mekanizmalarının işleyişi ülkeden ülkeye farklılık gösterebilmektedir.

Kredi hacmi ile enflasyon arasındaki ilişki ise temel olarak parasal aktarım mekanizmasında yer alan varlık fiyatları kanalındaki kredi kanalı aracılığıyla gerçekleşmektedir. Buna göre Merkez Bankalarının uygulayacağı genişletici para politikaları bankaların piyasaya verebileceği kredi miktarında artışa yol açarak firmaların yatırım harcamalarının artmasına, böylece toplam talebin artarak enflasyon üzerinde baskı oluşturmasına neden olabilecektir. Daraltıcı maliye politikası durumunda ise bankaların verebileceği kredi miktarları azalarak firmalar açısından yatırımın maliyetlerinin artmasına, böylece firmaların yatırım harcamalarını azaltarak toplam talebin düşmesine yol açabilecektir. Bununla birlikte, yatırım maliyetlerinin artması durumunda firmaların bu maliyet artışını fiyatlara yansıtması durumunda ekonomide arz enflasyonu ile karşı karşıya kalınabilecektir.

Merkez Bankaları parasal aktarım mekanizmalarının işleyişini para politikası araçları ile kontrol etmeye çalışırlar. Bu açıdan bakıldığında Merkez Bankasının parasal aktarım mekanizmasındaki kredi kanalını politika faiz oranı aracılığıyla çalıştıracak olursa, kredi hacmi ve

enflasyon ilişkisi bireysel krediler ve ticari krediler açısından sırasıyla Şekil 10 ve Şekil 11'deki gibi gerçekleşebilecektir.

**Şekil 10: Merkez Bankası Politika Faizi-Enflasyon Aktarım Mekanizması
(Bireysel Kredi Açısından)**

**Şekil 11: Merkez Bankası Politika Faizi-Enflasyon Aktarım Mekanizması
(Ticari Kredi Açısından)**

İKİNCİ BÖLÜM

2. LİTERATÜRDE KREDİ HACMİ İLE ENFLASYON ARASINDAKİ İLİŞKİ

Çalışmanın bu bölümünde yerli ve yabancı literatürde enflasyon ile krediler arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalara yer verilmiştir.

2.1. Yabancı Literatürde Kredi Hacmi ile Enflasyon İlişkisini İnceleyen Çalışmalar

Tang (2001), Malezya ekonomisinde 1973-1997 dönemine ilişkin verileri kullanarak ithal fiyatları, para arzı, banka kredileri ve reel gelirin enflasyon üzerindeki etkisini Kısıtsız Hata Düzeltme (UECM) modeli ile analiz etmiştir. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre Malezya ekonomisinde enflasyonun temel belirleyicileri ithal fiyatları ve reel gelirdir. Bununla birlikte para arzı ve banka kredisinin enflasyon üzerindeki etkilerinin istatistiksel olarak anlamsız bulunmasına rağmen, aralarındaki birlikte hareketlilik enflasyon üzerinde dolaylı bir etkilerinin olduğunu göstermektedir.

Boyd vd. (2001), yüzden fazla ülkeyi kapsayan 1960/70-1995 dönemine ilişkin çalışmada sürekli enflasyon oranının finansal sektör üzerindeki etkisini regresyon analizi ve dinamik panel analizine dayanan Genelleştirilmiş Beklemler (GMM) yöntemi ile araştırmışlardır. Çalışmada enflasyon ile hem bankacılık sektörü gelişimi hem de sermaye piyasası faaliyetleri arasında negatif yönlü ve doğrusal olmayan bir ilişki tespit edilmiştir. Buna göre enflasyon oranı arttıkça ilave enflasyonun bankaların borç verme faaliyetleri ve sermaye piyasasının gelişimi üzerindeki marjinal etkisi giderek azalmaktadır. Çalışmada ayrıca eşik etkisi tespit edilmiştir. Buna göre yıllık enflasyon oranı %15'i aşan ülkelerde bu eşğin altında bir enflasyona sahip olan ülkelere kıyasla finansal sektör performansında daha büyük bir düşüş ortaya çıkmaktadır.

Naceur ve Ghazouani (2004), 1979-1999 dönemine ilişkin verileri kullanarak on bir MENA ülkesinde finansal sektör performansı ile enflasyon arasındaki ilişkiyi dinamik panel analizine dayanan Genelleştirilmiş Beklemler (GMM) yöntemi ile incelemişlerdir. Çalışmadan elde edilen sonuca göre, enflasyon finansal sektörün gelişimi üzerinde negatif bir etkiye sahiptir ve enflasyon ile finansal sektör gelişimi arasında doğrusal olmayan bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre, enflasyon oranı hangi seviyede olursa olsun, enflasyon oranında meydana gelen marjinal artışların finansal sektör performansı üzerine olan etkisi giderek azalmaktadır.

Calza ve Souza (2005), Euro bölgesinde 1981:2-2002:3 dönemine ilişkin çeyreklik veriler kullanarak çıktı ve enflasyonun kredi şoklarına karşı asimetrik bir tepki verip vermediklerini doğrusal olmayan VAR modeli ile incelemiştir. Çalışmanın sonucuna göre enflasyon oranı kredide meydana gelen şoklara gecikmeli tepki verirken, kredi enflasyonda meydana gelen şoklara eş zamanlı tepki vermektedir.

Eslamloueyan ve Darvishi (2007), 1959-2002 dönemine ilişkin verileri kullanarak İran ekonomisi üzerine yaptıkları çalışmada enflasyon ile banka kredisi, ithal fiyatları, reel milli gelir ve karaborsa döviz kuru arasındaki uzun ve kısa dönemli ilişkiyi Kısıtsız Hata Düzeltme (UECM) modeli ve Sınır Testi ile analiz etmişlerdir. Çalışmada karaborsa döviz kuru, banka kredisi ve ithal fiyatları ile enflasyon arasında uzun dönemde aynı yönlü ilişkinin varlığı tespit edilmiştir. Banka kredilerinde meydana gelen %1 artış uzun dönemde enflasyon oranını yaklaşık olarak %0.5 artırmaktadır. Bununla birlikte karaborsa döviz kuru ve banka kredileri kısa dönemde enflasyonu etkilememektedir.

Khan vd. (2007), Pakistan ekonomisinde 1972/73-2005/06 dönemine ilişkin verileri kullanarak enflasyonun belirleyicilerini En Küçük Kareler (EKK) yöntemi ile analiz etmişlerdir. Çalışmanın sonucuna göre ilgili dönemde enflasyonun temel belirleyicileri uyumlu beklentiler, özel sektör kredileri ve artan ithal fiyatlarıdır. Bununla birlikte maliye politikasının enflasyona olan etkisi oldukça az bulunurken, genişletici bir para politikası uygulamasının gayrisafi yurt içi hasılayı ve enflasyonu artırdığı görülmüştür.

Ziramba (2008), Güney Afrika ekonomisi için 1970-2005 dönemine ilişkin yıllık verileri kullanarak enflasyon ile enflasyonun belirleyicileri arasındaki uzun dönemli ilişkiyi Kısıtsız Hata Düzeltme (UECM) modeli ile test etmiştir. Çalışmanın sonucuna göre banka kredilerinin enflasyon üzerindeki etkisi istatistiksel olarak anlamsız bulunurken aralarındaki eşbütünlüğün varlığı dolaylı bir ilişki olduğunu göstermektedir.

Bittencourt (2010) çalışmasında, 1985-2004 dönemi için Brezilya'da ekonomik açıdan farklılık arz eden on bölgede enflasyonun finansal gelişme üzerindeki etkisini zaman serisi ve ardından panel zaman serisi yöntemi ile analiz etmiştir. Çalışmanın sonucuna göre yüksek enflasyon finansal gelişmeye zarar vermekte ve bu nedenle Mundell-Tobin etkisi tersine dönmektedir. Bununla birlikte gelişen ülkeler daha derin ve daha etkin bir finansal sektör için enflasyonu düşürmeli ve sürekli kontrol altında tutmalıdır.

Adamopoulos (2010), 1976-2007 dönemine ilişkin yıllık verileri kullanarak İspanya ekonomisinde kredi piyasası ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi Vektör Hata Düzeltme (VECM) modeli ile incelemiştir. Bu doğrultuda banka kredisi, gayrisafi yurt içi hasıla ve enflasyon arasındaki kısa ve uzun dönemli ilişkiler Johansen eşbütünlük testi ile araştırılmıştır. Çalışmadan

elde edilen sonuçlara göre, ekonomik büyüme ve yatırımlar kredi piyasasının gelişimi üzerinde pozitif etkiye sahipken, enflasyon negatif etkiye sahiptir. Buna göre ekonomik büyümede meydana gelen %1 artış banka kredilerini %0.08 artırmakta, yatırım oranında meydana gelen %1 artış banka kredilerini %0.18 artırmakta ve enflasyon oranında meydana gelen %1 artış banka kredilerini %0.056 azaltmaktadır. Bununla birlikte hata düzeltme katsayısının negatif ve istatistiksel olarak anlamlı bulunmuş olması uzun dönemde de banka kredisi, gayrisafi yurt içi hasıla ve enflasyon arasında ilişki bulunduğunu göstermektedir.

Akinboade ve Makina (2010) çalışmalarında, Güney Afrika ekonomisinde 1980-2005 dönemi verilerini kullanarak banka kredisi ile konjonktürel dalgalanmalar arasındaki ilişkiyi Johansen eşbütünleşme testi ile incelemişlerdir. Çalışmadan elde sonuca göre enflasyon, hisse senedi fiyat endeksi, banka dışı mevduatlar ve faiz oranı farkı banka kredilerini etkilememektedir.

Wahid vd. (2011), 1985-2005 döneminde Bangladeş ekonomisinde enflasyonun finansal gelişme üzerindeki etkisini ARDL Sınır Testi yaklaşımı ile analiz etmişlerdir. Çalışmadan elde edilen sonuca göre yüksek enflasyon oranları finansal sektör performansını engellemektedir.

Essien (2011) çalışmada, 1993-2009 dönemine ilişkin verileri kullanarak para politikası ile enflasyon ve banka kredileri arasındaki ilişkiyi Vektör Otoregresif (VAR) modeli ile Nijerya tecrübesinde incelemiştir. Çalışmada para politikası ile ticari banka kredileri ve enflasyon arasında bir ilişki tespit edilememiş olup, banka kredilerinin enflasyon üzerindeki etkisi de anlamsız bulunmuştur.

Sharma ve Gonder (2012), Güney Pasifik'te gelişmekte olan altı küçük ekonomide 1982-2009 dönemi verilerini kullanarak özel sektöre verilen banka kredilerinin belirleyicilerini panel veri analizi olan Genelleştirilmiş Beklemler (GMM) yöntemi ile incelemişlerdir. Çalışmada enflasyonun özel sektör banka kredileri üzerinde negatif ve istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip olduğu görülmüştür. Buna göre enflasyon oranı arttığında, özel sektör banka kredileri azalmaktadır.

Moinescu (2012), on yeni AB ülkesinde 2000-2011 dönemine ilişkin yıllık verileri kullanarak sürdürülebilir Euro uyum sürecinde kredi büyümesinin enflasyon oranı kriterini karşılama konusunda oluşturulabileceği tehdit mekanizmasını panel veri analizi yöntemiyle incelemiştir. Çalışmada özel sektöre verilen krediler, enflasyon oranı, çalışan sayısı, uzun dönem faiz oranı, doğrudan yabancı sermaye yatırımları ve çıktı açığı değişkenleri kullanılmıştır. Çalışmaya göre kredi akışının yaklaşık %15'i ekonomik büyümenin potansiyelinden sapmasına yol açmaktadır. Çalışmadan elde edilen diğer bir bulgu, tam sermaye hareketliliği durumunda para politikasının aşırı borçlanmayı sınırlandırma konusunda yetersiz kaldığı ve makro ihtiyati politikaların fiyat istikrarını sağlama amacına ulaşmada katkı sağladığıdır. Aşırı borçlanma ekonominin aşırı

ısınınca yol açmakta ve bu da fiyatları yükseltmektedir. Buna göre çıktı açığının yaklaşık %15'i enflasyona dönüşmektedir.

Gambetti ve Musso (2012), Euro bölgesi, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri'nde 1980-2010 dönemine ilişkin verileri kullanarak kredi arz şoklarının konjonktürel dalgalanmalar üzerindeki etkisini zamanla değişen VAR modeli ile analiz etmişlerdir. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre kredi arz şokları ekonomik faaliyetler, kredi piyasası ve bir dereceye kadar enflasyon üzerinde üç ekonomik bölgede de farklı ölçüde etkili bulunmuştur. Buna göre kredi arz şoklarının reel gayrisafi yurt içi hasıla ve kredi hacmi üzerindeki etkisi ABD ve İngiltere'de Euro bölgesine kıyasla daha fazladır. Diğer bir sonuç ise kredi arz şoklarının zaman içinde değiştiği ve son birkaç yılda etkisinin arttığı şeklindedir. Ayrıca, çalışmada kredi arz şoklarının ekonominin durgunluk dönemlerinde daha etkili olduğu ifade edilmiştir. Buna göre en son yaşanan durgunluk döneminde 2008-2009 dönemi boyunca Euro bölgesi ve ABD'nin reel gayrisafi yurt içi hasıla büyüme oranının yarıya, İngiltere'nin ise dörtte üçe kadar azalması kredi şoklarının etkisi olarak açıklanmaktadır. Son olarak 2007 yılından 2009/2010 yılına kadar üç bölgede de yıllık kredi büyüme oranında meydana gelen toplam düşüşün yaklaşık yarısının kredi arz şoklarından kaynaklandığı ifade edilmiştir.

Asongu (2013), on Afrika ülkesi için 1980-2010 dönemine ilişkin verileri kullanarak enflasyon ile finansal derinlik, finansal boyut, finansal etkinlik ve finansal faaliyetler arasındaki ilişkiyi Engle-Granger eşbütünleşme testi ve Granger nedensellik analizi ile incelemiştir. Çalışmada bağımlı değişken tüketici fiyat endeksi, bağımsız değişkenler ise finansal derinlik, finansal boyut, finansal etkinlik ve finansal faaliyetlerden oluşmaktadır. Çalışmada enflasyonu temsilen tüketici fiyat endeksi, finansal derinliği temsilen geniş para arzının gayrisafi yurt içi hasılaya oranı ve finansal sistem mevduatları, finansal etkinliği temsilen banka mevduatları içinde banka kredilerinin payı ve finansal sistem mevduatları içinde finansal sistem kredilerinin payı, finansal araçların boyutunu temsilen toplam aktifler içinde mevduat bankası aktifleri, finansal araçların faaliyetlerini temsilen mevduat bankalarınca verilen özel krediler ve yurt içi bankaların ve diğer finansal kuruluşların verdiği özel krediler kullanılmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre enflasyon ile tüm finansal dinamikler arasında uzun dönemli ilişki bulunmaktadır. Bununla birlikte finansal derinlik ve finansal boyut enflasyon ile mücadelede finansal etkinlik ve finansal faaliyetlerden daha etkili bir araçtır. Ayrıca, deflasyonist eğilimden kurtulmak için finansal araçların boyutunun finansal araçların derinliğinden daha etkili olduğu ifade edilmiştir.

Arsene ve Guy-Paulin (2013), Kamerun ekonomisinde 1965-2010 dönemine ilişkin verileri kullanarak özel sektöre verilen banka kredileri, enflasyon ve ekonomik büyüme ilişkisini VAR modeli ve VAR Granger nedensellik analizi ile incelemiştir. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre enflasyon büyüme üzerinde ve ekonomik büyüme özel sektöre verilen krediler üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkiye sahipken, özel sektöre verilen krediler enflasyon üzerinde negatif ve

anamlı bir etkiye sahiptir. Bununla birlikte enflasyon ekonomik büyümenin, ekonomik büyüme kredilerin, krediler ise enflasyonun Granger nedenidir.

Imran ve Nishat (2013), çalışmada özel sektör banka kredilerini etkileyen faktörler 1971-2010 dönemine ilişkin yıllık veriler kullanılarak Gecikmesi Dağıtılmış Otoregresif (ARDL) modeli ile Pakistan tecrübesinde incelenmiştir. Çalışmanın sonucuna göre yabancı yükümlülükler, yurt içi mevduatlar, reel gayrisafi yurt içi hasıla ve M2/gayrisafi yurt içi hasıla oranı özellikle uzun dönemde özel sektör kredilerini etkilemektedir. Bununla birlikte enflasyon ve para piyasası oranının uzun dönemde özel sektör kredileri üzerindeki etkisi istatistiksel olarak anlamsız bulunurken, işaretin pozitif olması özel sektör kredilerinin enflasyon ile birlikte arttığına işaret etmektedir.

Zermeno vd. (2014), Meksika ekonomisinde 1969-2011 dönemine ilişkin olarak enflasyon oranının uzun dönemde özel sektör banka kredileri ve ekonomik büyüme üzerine olan etkilerini ARDL Sınır Testi ile analiz etmişlerdir. Buna göre enflasyonun ekonomik büyüme üzerinde doğrudan, özel sektöre verilen krediler üzerinde ise banka kredileri yoluyla ortaya çıkan dolaylı ve negatif bir etkisi bulunmaktadır. Buna göre enflasyon oranında meydana gelen %1 artış özel sektöre verilen banka kredilerini etkilemesi yoluyla uzun dönemde reel çıktıyı %0.07 düşürmektedir. Dahası tüm finansal gelişme süreci hesaba katıldığında enflasyon gayrisafi yurt içi hasıla artış oranını yaklaşık %0.11 azaltmaktadır.

Johnson (2015), Togo ekonomisinde 1970-2010 dönemine ilişkin verileri kullanarak kredilerin enflasyon ve ekonomik büyüme üzerine olan etkilerini Johansen eşbütünleşme testi ile incelemiştir. Elde edilen analiz sonuçlarına göre krediler kısa dönemde enflasyon ve ekonomik büyüme üzerinde etkili değildir. Dahası uzun dönemde krediler enflasyon üzerinde yine etkiye sahip değilken, ekonomik büyüme üzerinde negatif etkiye sahiptir. Buna göre kredilerde meydana gelen %1 artış ekonomik büyümeyi %3.5 azaltmaktadır. Çalışmada ayrıca enflasyonun da krediler üzerinde etkisi bulunamamıştır.

Pool vd. (2015) çalışmalarında, 12 OECD ülkesi için 1979/88-2008/09 dönemine ilişkin verileri kullanarak Panel Vektör Otoregresif (panel VAR) modeli ile kredi ödememe riskinin banka kredilerini ve konjonktürel dalgalanmaları nasıl etkilediğini incelemiştir. Bu kapsamda çıktı açığı, enflasyon, kısa dönem faiz oranı, banka kredisi ve kredi zarar karşılığı değişkenlerine ait yıllık veriler kullanılmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuca göre krediler üzerinde ana belirleyici toplam talep şokları olurken, enflasyon ve kısa dönem faiz oranı kredileri etkilememektedir.

Guo vd. (2015) çalışmalarında, Çin ekonomisinde 2000-2014 dönemine ilişkin aylık verileri kullanarak konut fiyatları, banka kredisi ve enflasyon arasındaki ilişkiyi etki-tepki analizi ve varyans ayrıştırması yöntemi ile incelemiştir. Çalışmanın sonucuna göre enflasyon kısa

dönemde konut fiyatları ve banka kredileri üzerinde pozitif etkiye sahipken, banka kredileri enflasyon üzerinde negatif etkiye sahiptir.

Akinlo ve Oni (2015), Nijerya ekonomisinde özel sektöre verilen kredilerin temel belirleyicilerini 1980-2010 dönemine ilişkin verileri kullanarak Hata Düzeltme Modeli ile analiz etmişlerdir. Çalışmada özel sektöre verilen krediler bağımlı değişken olarak kullanılırken, geniş para arzı, likidite oranı, toplam banka aktifleri, enflasyon oranı, rezerv oranı, dönemsel risk primi, ana kredi faizi, döviz kuru, minimum reeskont oranı ve reel gayrisafi yurt içi hasıla bağımsız değişken olarak kullanılmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre toplam banka aktifleri, geniş para arzı ve dönemsel risk primi kredi hacmi üzerinde pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahipken, rezerv oranı ve ana kredi faizi kredi hacmi üzerinde negatif ve istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahiptir. Ayrıca enflasyon oranının kredi hacmi üzerinde pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip olduğu bulunmuştur. Buna göre kredi hacmi enflasyon ile birlikte artmaktadır, ancak kredi hacmindeki artış enflasyon ile aynı oranda olmamakta daha az gerçekleşmektedir. Bu durum enflasyon artışı ile birlikte reel kredi hacminin azalmasını ifade etmektedir.

Branch vd. (2016), Bahama ekonomisinde 1989-2014 dönemine ilişkin verileri kullanarak özel sektör kredileri ile ekonomik büyüme, hükümet harcamaları, faiz oranı ve enflasyon arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Bu doğrultuda çalışmada En Küçük Kareler yöntemi, Johansen eşbütünleşme testi ve Granger nedensellik analizinden faydalanılmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre nominal GSYİH ve hükümet harcamaları özel krediler üzerinde pozitif yönlü, faiz oranı ise negatif yönlü bir etkiye sahipken, enflasyonun etkisi istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur. Ayrıca, özel sektör kredileri ile nominal GSYİH, hükümet harcamaları ve faiz oranı arasında uzun dönemli bir eşbütünleşme ilişkisi tespit edilmiştir. Granger nedensellik testi sonuçlarına göre ise nominal GSYİH ve hükümet harcamalarının özel sektöre verilen kredilerin Granger nedeni olduğu görülmüştür.

A-Ngerebo (2016), Nijerya ekonomisinde enflasyonun kontrol altına alınmasında para politikasının etkinliğini test etmek amacıyla 1985-2012 dönemine ilişkin yıllık verileri kullanarak çoklu regresyon analizinden faydalanmıştır. Modelde enflasyon oranı bağımlı değişken olarak kullanılırken, para politikası oranı, hazine bonusu faiz oranı, tasarruf oranı, ana kredi faizi, maksimum kredi faizi, dar para arzı büyümesi, geniş para arzı büyümesi, net yurt içi krediler, kamuya verilen net krediler ve özel sektöre verilen net krediler bağımsız değişken olarak kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre para politikası oranı, hazine bonusu faiz oranı, ana kredi faizi, maksimum kredi faizi ve net yurt içi krediler ile enflasyon arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur. Öte yandan tasarruf oranı, dar para arzı büyümesi, geniş para arzı büyümesi, kamuya verilen net krediler ve özel sektöre verilen net krediler ile enflasyon arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Sanusi vd. (2017), enflasyon ile finansal kalkınma arasındaki ilişkiyi 2007-2016 dönemine ilişkin aylık verileri kullanarak Güney Afrika örneğinde incelemiştir. Bu bağlamda değişkenler arasındaki uzun dönemli ilişkiler Gecikmesi Dağıtılmış Otoregresif (ARDL) sınır testi, kısa dönemli ilişkiler Kısıtsız Hata Düzeltme (UECM) modeli ile incelenirken, nedensellik ilişkileri Granger ve ARDL nedensellik testleri ile analiz edilmiştir. Çalışmanın sonucuna göre enflasyon ile özel sektöre verilen krediler arasında uzun dönemde pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bununla birlikte kısa dönemde enflasyon, özel sektöre verilen krediler üzerinde pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahiptir. Granger nedensellik testi sonucuna göre ise enflasyondan özel sektöre verilen kredilere doğru tek yönlü bir nedensellik ilişkisi tespit edilmiştir.

Dhungana ve Pradhan (2017), Nepal ekonomisinde ticari banka kredilerinin enflasyon üzerindeki etkisini incelemiştir. Bu kapsamda 1996-2015 dönemine ilişkin olarak yirmi dört ticari bankaya ait panel veri ile korelasyon analizi ve regresyon analizi yapılmıştır. Çalışmada enflasyon, ticari banka kredileri ve faiz oranı değişkenleri kullanılmıştır. Korelasyon analizi sonuçlarına göre enflasyon ile banka kredileri arasında pozitif, faiz oranı ile negatif bir ilişki bulunmaktadır. Regresyon analizinden elde edilen bulgulara göre ise banka kredileri enflasyon üzerinde pozitif bir etkiye sahipken, faiz oranı negatif bir etkiye sahiptir.

Katusiime (2018) çalışmada, 1995-2017 dönemine ilişkin aylık verileri kullanarak Uganda ekonomisinde enflasyon oynaklığı ile özel sektör kredi büyümesi arasındaki ilişkiyi En Küçük Kareler yöntemi ile analiz etmiştir. Çalışmadan elde sonuçlara göre özel sektör kredi büyümesi enflasyon oynaklığının bir gecikmesi ile pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde ilişkilidir. Buna göre enflasyon oynaklığının gecikmesinde meydana gelen %1 artış özel sektör kredilerini yaklaşık olarak %0.01 ile %0.02 oranında artırmaktadır. Çalışmada ayrıca enflasyonun özel sektör banka kredileri üzerinde negatif ve anlamlı bir etkiye sahip olduğu görülmüştür. Buna göre enflasyon oranında meydana gelen %1 artış özel sektör banka kredilerini yaklaşık olarak %0.005 ile %0.006 oranında azaltmaktadır.

Orimogunje (2019), Nijerya ekonomisinde 1996-2014 verilerini kullanarak banka kredilerinin enflasyon ve ekonomik büyüme üzerindeki etkisini araştırmıştır. Bu kapsamda korelasyon analizi, tanımlayıcı istatistikler ve Granger nedensellik analizinden faydalanılmıştır. Çalışmada gayrisafi yurt içi hasıla ile yurt içi krediler ve net yurt içi krediler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunurken, enflasyon oranı ile krediler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir.

Al-Oshaibat ve Banikhalid (2019), banka kredilerinin enflasyon oranı üzerindeki etkisini 1968-2017 dönemine ilişkin yıllık verileri kullanarak Ürdün özelinde incelemiştir. Çalışmada Vektör Otoregresif (VAR) modeli ve Granger nedensellik analizinden faydalanılmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre enflasyon ile banka kredileri arasında pozitif ve karşılıklı bir ilişki tespit

edilmiştir. Bununla birlikte banka kredilerinde meydana gelen bir şok enflasyonu pozitif ve direkt bir şekilde etkilemektedir.

Cheema ve Naeem (2019), Pakistan ekonomisinde banka kredi kanalı aracılığıyla para politikası aktarım mekanizmasını 2002-2012 dönemine ilişkin aylık verileri kullanarak ARDL Sınır Testi ve Hata Düzeltme Modeli ile analiz etmişlerdir. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre özel sektöre verilen banka kredileri, enflasyon, faiz oranı, banka mevduatları, döviz kuru, sanayi üretim endeksi ve varlık fiyatları arasında uzun dönemli bir ilişki bulunmaktadır. Ayrıca bankalar likit finansal araçlarını kullanarak para politikası şoklarına karşı ayarlama yapabildiğinden, faiz oranlarındaki artış banka kredilerini azaltmamaktadır. Finansal sektördeki en son gelişmeler ile birlikte bankalar para politikası şoklarına karşı kendilerini dengeleyebilecek yeni kaynaklara sahip olmuştur. Bu nedenle Pakistan'da banka kredi kanalı parasal aktarım mekanizmasında etkili bulunmamaktadır. Bankalar likit finansal araçlarında ayarlamalar yaparak en azından kısa dönemde para politikası şoklarının etkilerinden kurtulabilmektedirler.

Ogwang vd. (2019) çalışmalarında, Uganda ekonomisinde banka kredisinin ekonomik faaliyetler üzerindeki etkilerini 2007 Ocak – 2017 Aralık dönemine ilişkin aylık verileri kullanarak çoklu regresyon analizi ile incelemişlerdir. Çalışmada bağımlı değişken olarak bileşik ekonomik faaliyet endeksi, bağımsız değişken olarak özel sektöre verilen banka kredileri, borçlanma faiz oranı ve enflasyon oranı kullanılmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre özel sektöre verilen banka kredileri ekonomik faaliyetler üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkiye sahipken, borçlanma faiz oranı ve enflasyon negatif ve anlamlı bir etkiye sahiptir. Bu sonuçtan hareketle, banka sistemi düzenleyicileri enflasyonu sınırlayarak özel sektöre verilecek krediyi artırma yolları bulmalıdır. Ayrıca özel sektör olası değişiklikler durumunda ekonomik faaliyetlerini ayarlamak için kredi politikalarını yakından takip etmelidir.

Oke-Bello ve Toriola (2019), çalışmalarında Nijerya ekonomisinde bütçe açığı ve yurt içi krediler arasındaki ilişkiyi 1981-2017 dönemine ilişkin yıllık verileri kullanarak Dinamik En Küçük Kareler yöntemi ile analiz etmişlerdir. Çalışmada bağımlı değişken olarak yurt içi krediler, bağımsız değişken olarak bütçe açığı, enflasyon ve toplam borç değişkenleri kullanılmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre bütçe açığı ve enflasyon yurt içi krediler üzerinde negatif ve anlamlı bir etkiye sahipken, toplam borç pozitif ve anlamlı bir etkiye sahiptir.

Sargozaei ve Bahrololoum (2019), çalışmalarında 14 OPEC ülkesinde 1970-2015 dönemine ilişkin verileri kullanarak finansal gelişmenin ekonomik büyüme üzerindeki etkisinde enflasyonun rolünü Panel Yumuşak Geçiş Regresyon (Panel Smooth Threshold Regression PSTR) yöntemi ile analiz etmişlerdir. Çalışmada enflasyon eşik oranının 20.33 ve/veya 20.36 olabileceği ifade edilmiştir. Buna göre enflasyon eşik seviyesindeyken finansal gelişmenin ekonomik büyüme üzerindeki etkisi azalmakta ve yüksek enflasyon oranlarında etkisi negatif olmaktadır.

Tablo 17: Yabancı Ülkeler Üzerine Yapılan Ampirik Çalışmalar

Yazar(lar)	Ülke(ler)	Yıllar	Veri ve Yöntem	Sonuç
Tang (2001)	Malezya	1973-1997	UECM	Banka kredilerinin enflasyon üzerindeki etkisi anlamsız bulunmuştur.
Boyd vd. (2001)	100'den fazla ülke	1960/70-1995	GMM	Enflasyon bankacılık sektörü gelişimini ve sermaye piyasası faaliyetlerini negatif yönlü etkilemektedir.
Naceur ve Ghazouani (2004)	11 MENA ülkesi	1979-1999	GMM	Enflasyon finansal sektörün gelişimi üzerinde negatif bir etkiye sahiptir.
Calza ve Souza (2005)	Euro Bölgesi	1981:2-2002:3	Doğrusal olmayan VAR modeli	Kredi ve enflasyon arasında ilişki bulunmaktadır.
Eslamloueyan ve Darvishi (2007)	İran	1959-2002	UECM ve sınır testi	Kısa dönemde banka kredileri enflasyonu etkilemezken, uzun dönemde aralarında ilişki bulunmaktadır.
Khan vd. (2007)	Pakistan	1972/73-2005/06	EKK	Özel sektör kredileri enflasyonu etkilemektedir.
Ziramba (2008)	Güney Afrika	1970-2005	UECM	Banka kredilerinin enflasyon üzerindeki etkisi istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur.
Bittencourt (2010)	Brezilya	1985-2004	Zaman serisi analizi ve panel zaman serisi analizi	Yüksek enflasyon oranları finansal gelişmeye zarar vermektedir.
Adamopoulos (2010)	İspanya	1976-2007	VECM	Enflasyon kredi piyasasının gelişimi üzerinde negatif etkiye sahiptir.
Akinboade ve Makina (2010)	Güney Afrika	1980-2005	Johansen eşbütünlük testi	Enflasyon banka kredilerini etkilememektedir.
Wahid vd. (2011)	Bangladeş	1982-2005	ARDL sınır testi	Yüksek enflasyon oranları finansal sektör performansını engellemektedir.
Essien (2011)	Nijerya	1993-2009	VAR modeli	Banka kredileri ile enflasyon arasında bir ilişki tespit edilememiştir.
Sharma ve Gonder (2012)	Güney Pasifik	1982-2009	GMM	Enflasyon banka kredileri üzerinde negatif yönlü etkiye sahiptir.
Moinescu (2012)	10 AB ülkesi	2000-2011	Panel veri analizi	Aşırı borçlanma enflasyona yol açmaktadır.
Gambetti ve Musso (2012)	Euro bölgesi, İngiltere ve Amerika	1980-2010	Zamanla değişen VAR modeli	Kredi arz şokları enflasyonu etkilemektedir.
Asongu (2013)	10 Afrika ülkesi	1980-2010	Engle Granger eşbütünlük ve Granger nedensellik analizi	Enflasyon ile finansal dinamikler arasında ilişki bulunmaktadır.
Arsene ve Guy-Paulin (2013)	Kamerun	1965-2010	VAR modeli ve VAR Granger nedensellik analizi	Krediler enflasyon üzerinde negatif ve anlamlı bir etkiye sahiptir.
Imran ve Nishat (2013)	Pakistan	1971-2010	ARDL modeli	Enflasyonun banka kredileri üzerindeki etkisi istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur.
Zermeno vd. (2014)	Meksika	1969-2011	ARDL sınır testi	Enflasyon banka kredilerini dolaylı yoldan negatif yönde etkilemektedir.
Johnson (2015)	Togo	1970-2010	Johansen eşbütünlük testi	Krediler ne kısa dönemde ne de uzun dönemde enflasyonu etkilememektedir.
Pool vd. (2015)	12 OECD ülkesi	1979/1988-2008/09	Panel VAR modeli	Enflasyon kredileri etkilememektedir.

Tablo 17: (Devamı)

Yazar(lar)	Ülke(ler)	Yıllar	Veri ve Yöntem	Sonuç
Guo vd. (2015)	Çin	2000-2014	VAR modeli	Enflasyon kısa dönemde konut fiyatları ve banka kredileri üzerinde pozitif etkiye sahipken, banka kredileri enflasyon üzerinde negatif etkiye sahiptir.
Akinlo ve Oni (2015)	Nijerya	1980-2010	Hata Düzeltme Modeli	Enflasyon artışı kredi hacmini artırmakta ancak kredi hacmindeki artış enflasyon ile birebir gerçekleşmemektedir.
Branch vd. (2016)	Bahama	1989-2014	EKK, Johansen eşbütünleşme testi ve Granger Nedensellik testi	Enflasyonun özel sektör kredileri üzerindeki etkisi istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur.
A-Ngerebo (2016)	Nijerya	1985-2012	Çoklu regresyon analizi	Özel sektöre verilen net krediler ve kamuya verilen net krediler enflasyon üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahiptir.
Sanusi vd. (2017)	Güney Afrika	2007-2016	ARDL sınır testi ve nedensellik analizleri	Enflasyon ile özel sektöre verilen krediler arasında bir ilişki olduğu ve kısa dönemde enflasyonun özel sektöre verilen kredileri pozitif yönlü etkilediği ifade edilmiştir.
Dhungana ve Pradhan (2017)	Nepal	1996-2015	Panel regresyon analizi	Enflasyon ile banka kredileri arasında pozitif bir ilişkinin olduğu belirtilmiştir.
Katusiime (2018)	Uganda	1995-2017	En Küçük Kareler yöntemi	Enflasyonun özel sektör banka kredileri üzerinde negatif bir etkisinin olduğu belirtilmiştir.
Orimogunje (2019)	Nijerya	1996-2014	Granger nedensellik analizi	Krediler ile enflasyon arasında bir ilişki bulunamamıştır.
Al-Oshaibat (2019)	Ürdün	1968-2017	VAR Modeli ve Granger nedensellik analizi	Enflasyon ile banka kredileri arasında pozitif ve karşılıklı bir ilişki bulunmuştur. Banka kredilerinde meydana gelen bir şok enflasyonu pozitif ve direkt olarak etkilemektedir.
Cheema ve Naeem (2019)	Pakistan	2002-2012	ARDL Sınır Testi ve Hata Düzeltme Modeli	Enflasyon ile banka kredileri arasında uzun dönemli bir ilişki bulunmaktadır.
Ogwang vd. (2019)	Uganda	2002:01-2017:12	Çoklu Regresyon Analizi	Enflasyon özel sektöre verilen banka kredileri üzerinde negatif ve anlamlı bir etkiye sahiptir.
Oke-Bello ve Toriola (2019)	Nijerya	1981-2017	Dinamik En Küçük Kareler Yöntemi (DOLS)	Enflasyon yurt içi krediler üzerinde negatif ve anlamlı bir etkiye sahiptir.
Sargolzaei ve Bahrololoum (2019)	14 OPEC Ülkesi	1970-2015	Panel Yumuşak Geçiş Regresyon (PSTR)	Yüksek enflasyon finansal gelişme ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi olumsuz etkilemektedir.

2.2. Yerli Literatürde Kredi Hacmi ile Enflasyon İlişisini İnceleyen Çalışmalar

Yardımcı (2006), 1994:1-2004:4 dönemine ilişkin çeyreklik verileri kullanarak enflasyon ile kredi kartı harcamaları arasındaki ilişkiyi analiz etmiştir. Çalışmada Granger nedensellik analizi ve

Engle-Granger iki aşamalı eşbütünleşme analizi kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, kredi kartı ile yapılan harcamalar kısa dönemde de uzun dönemde de enflasyonu artırmaktadır.

Uzgören vd. (2007), kredi kartı kullanımının belirleyicilerini 1994-2004 dönemine ilişkin verileri kullanarak çoklu regresyon analizi ile incelemişlerdir. Buna göre ilgili dönemde enflasyon ile kredi kartı kullanım cirosu arasında doğru yönlü bir ilişki tespit edilmiştir.

Bilgen (2008) çalışmasında, 2002:1-2008:3 dönemine ilişkin aylık verileri kullanarak kredi kartı ile ekonomik göstergeler arasındaki ilişkiyi eşbütünleşme analizi ve Engle-Yoo üç aşamalı modelleme yöntemi ile analiz etmiştir. Çalışmada özel tüketim harcamaları, ticari krediler, bireysel krediler ve kredi kartı harcamaları değişkenleri kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre, kredi kartı kullanımının özel tüketim harcamaları ve ticari ve bireysel krediler üzerindeki etkisi pozitif ve istatistiksel olarak anlamlıdır. Buna göre artan kredi kartı kullanımı tüketim eğilimini artırmakta ve dolayısıyla harcamalar artmakta; artan toplam talep de toplam arz artışı ile karşılanmadığında enflasyona sebebiyet vermektedir. Öte yandan, bireyler kredi kartı borçları sürdürülemez hale geldiğinde kredi borçlarını kapatmak için ticari ve bireysel krediler kullanmaktadırlar.

Arslan ve Yapraklı (2008), 1983-2007 dönemine ilişkin yıllık verileri kullanarak ÜFE enflasyon oranı ile toplam banka kredileri arasındaki ilişkiyi analiz etmişlerdir. Analizde Johansen eşbütünleşme testi ve değişkenler arasındaki nedensellik ilişkisinin saptanması amacıyla da Granger nedensellik analizi kullanılmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre uzun dönemde ÜFE enflasyon oranı banka kredilerini negatif etkilerken, banka kredileri ÜFE enflasyon oranını pozitif etkilemektedir. Buna göre ÜFE enflasyon oranında meydana gelen %1 artış banka kredilerini %0.037 azaltırken, banka kredilerinde meydana gelen %1 artış ÜFE enflasyon oranını %0.35 artırmaktadır. Kısa dönem analiz sonuçları da uzun dönem sonuçları ile paralellik göstermiştir. Buna göre kısa dönemde ÜFE enflasyon oranında meydana gelen %1 artış banka kredilerini %0.18 azaltırken, banka kredilerindeki %1 artış ÜFE enflasyon oranını %0.08 artırmaktadır. Granger nedensellik analizi sonuçlarına göre ise banka kredileri ile ÜFE enflasyon oranı arasında çift yönlü nedensellik ilişkisi tespit edilmiştir.

Bilgin ve Kartal (2009), 2002-2008 döneminde kredi ile enflasyon ilişkisini ve açık enflasyon hedeflemesi döneminde Türk bankacılık sektöründe meydana gelen değişimleri betimleyici istatistiksel yöntem ile analiz etmişlerdir. Çalışmaya göre 2002 yılı sonrasında enflasyon hedeflemesi stratejisi ile birlikte görece sağlanan istikrar ortamı bankaları aracılık faaliyetlerine yönlendirmiş ve bu tarihten sonra yaşanan faiz düşüşleri ve finansal sektörde yaşanan yapısal değişimler, bankaları kamuya kaynak sağlamaktan ziyade firma ve hanehalkına kaynak sağlayan kurumlar haline getirmeye başlamıştır. Analiz döneminde gözlemlenen düşük enflasyon ve güven ortamında bankaların yatırım ve ticari krediler şeklindeki finansman kredileri yerine tüketim finansmanını içeren bireysel kredilere yöneldikleri görülmüştür.

Ezengin (2009) çalışmasında, 1997:1-2008:11 dönemine ilişkin aylık verileri kullanarak tüketici kredileri ve kredi kartları kullanım miktarı ile toptan eşya fiyat endeksi arasındaki ilişkiyi Granger nedensellik analizi ile incelemiştir. Çalışmada tüketici kredileri ile enflasyon arasında bir nedensellik ilişkisi bulunmazken, bireysel kredi kartları kullanım miktarından enflasyona doğru tek yönlü bir nedensellik ilişkisi tespit edilmiştir.

Peker ve Canbazoglu (2011), banka kredi kanalının işleyişini 1991:1-2008:11 dönemine ilişkin aylık verileri kullanarak Vektör Otoregresif (VAR) modeli ve Granger nedensellik analizi ile incelemiştir. Bu doğrultuda para politikası değişkeni olarak para arzı ve gecelik faiz oranı kullanılmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre enflasyon ile banka kredileri ve toplam mevduatlar arasında bir ilişki bulunmaktadır. Bununla birlikte para arzının gecelik faiz oranına kıyasla daha etkin bir politika aracı olduğu görülmüş olup, merkez bankasının para arzını kontrol ederek banka kanalı vasıtasıyla çıktı miktarı ve enflasyonu daha kolay yönetebileceği ifade edilmiştir.

Sögütçü (2011), 1984-2004 dönemine ilişkin yıllık verileri kullanarak tüketici ve ihtisas kredilerinin tüketici fiyat endeksi, gayrisafi yurt içi hasıla, yatırım, ithalat ve döviz kuru üzerindeki etkisini regresyon analizi ile incelemiştir. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre tüketici kredileri ile tüketici fiyat endeksi, gayrisafi yurt içi hasıla, yatırımlar, ithalat ve döviz kuru arasında pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. İhtisas kredileri ile tüketici fiyat endeksi, gayrisafi yurt içi hasıla ve yatırımlar arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmişken, ithalat ve döviz kuru ile aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir.

Akçacı ve Yöntem (2011), 2005:12-2010:11 dönemine ait aylık verileri kullanarak tüketici kredileri ve enflasyon arasındaki ilişkiyi Lee-Strazicich Çift-İçsel kırılma testi, regresyon analizi ve Granger nedensellik analizi ile incelemiştir. Çalışmada elde edilen sonuçlara göre ihtiyaç kredisi ile enflasyon arasında pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuşken, konut kredisi ve taşıt kredisi ile enflasyon arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Göksu (2012), 2002/06-2011 dönemini kapsayan aylık verileri kullanarak kredi kartı harcamaları ile gayrisafi yurt içi hasıla, özel tüketim harcamaları, vergi gelirleri, enflasyon ve paranın dolaşım hızı arasındaki ilişkinin yönü ve derecesini Granger nedensellik ve regresyon analizi ile incelemiştir. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre, kredi kartı harcamaları ile gayrisafi yurt içi hasıla, özel tüketim harcamaları ve vergi gelirleri arasında çift yönlü nedensellik ilişkisi tespit edilmiştir. Bununla birlikte kredi kartı harcamaları paranın dolaşım hızının Granger nedeni iken, paranın dolaşım hızı kredi kartı harcamalarının Granger nedeni değildir. Ayrıca, enflasyon kredi kartı harcamalarının Granger nedeni iken, kredi kartı harcamaları enflasyonun Granger nedeni değildir ve kredi kartı harcamaları ile enflasyon arasında negatif yönlü ancak istatistiksel olarak anlamsız bir ilişki tespit edilmiştir.

Mert (2013), 2006:1-2011:12 dönemi için aylık verileri kullanarak enflasyon ve ekonomik büyüme oranlarının tüketici kredileri üzerine olan etkilerini analiz etmiştir. Bu doğrultuda Johansen eşbütünleşme testi, Granger nedensellik analizi ve çoklu regresyon analizinden faydalanılmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuca göre tüketici fiyat endeksinden tüketici kredilerine doğru bir nedensellik ilişkisi tespit edilememiştir. Buna göre enflasyon oranındaki değişim tüketici kredilerini etkilememektedir. Ayrıca, gayrisafi yurt içi hasıladan tüketici kredilerine doğru tek yönlü bir nedensellik ilişkisi tespit edilmiştir. Buna göre ekonomik büyümedeki artış tüketici kredilerinin kullanım miktarını artırmaktadır.

Tunç (2013), 1989-2013 dönemine ait verileri kullanarak banka kredilerinin gelişimi ile ekonomik kalkınma arasındaki ilişkiyi analiz etmiştir. Çalışmada tüketici kredisi, konut kredisi ve ihtiyaç kredisinin ekonomik kalkınmayı temsilen kullanılan işsizlik, büyüme, enflasyon, ithalat, ihracat ve geçim endeksi ile olan kısa ve uzun dönemli ilişkileri analiz edilmiştir. Bu doğrultuda çalışmada VAR modelinden faydalanılmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre tüketici kredileri ile enflasyon arasında uzun dönemli bir ilişki tespit edilmesine karşın, taşıt kredileri ve konut kredileri ile enflasyon arasında uzun dönemli ilişki tespit edilememiştir. Ayrıca, tüketici kredileri, taşıt kredileri ve konut kredileri kısa dönemde enflasyonu negatif yönde etkilemektedir.

Yiğitbaş (2014), 1987:1-2013:3 dönemine ait çeyrek dönem verileri kullanarak banka kredileri ile konjonktür dalgalanmaları arasındaki ilişkiyi analiz etmiştir. Bu doğrultuda Johansen eşbütünleşme testinden faydalanılmıştır. Çalışmada konjonktürü temsilen reel GSYİH, enflasyon ve reel para arzı değişkenleri kullanılırken, kredi piyasalarını temsilen bankacılık sektörü tarafından verilen toplam kredi hacmi, reel tasfiye edilen alacaklar ve reel özel karşılıklar değişkenleri kullanılmıştır. Johansen eşbütünleşme testine göre değişkenler arasında uzun dönemli bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre uzun dönemde reel GSYİH, reel özel karşılıklar ve kriz değişkeninin reel banka kredileri üzerindeki etkisi pozitif; enflasyon, reel para arzı ve reel tasfiye edilen alacakların banka kredileri üzerindeki etkisi de negatif ve istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Kısa dönemde ise banka kredileri ile para arzı, reel tasfiye edilen alacaklar ve krizler arasında ilişki bulunmasına rağmen, reel GSYİH, enflasyon ve reel özel karşılıklar ile banka kredileri arasında ilişki bulunamamıştır.

Kılıç (2015) çalışmasında, 2004:11-2015:3 dönemi aylık verilerini kullanarak bireysel krediler ve onu oluşturan ihtiyaç kredisi, taşıt kredisi, konut kredisi ve bireysel kredi kartlarının enflasyon üzerindeki etkisini zaman serisi analizi yöntemi ile test etmiştir. Çalışmada bağımlı değişken olarak tüketici fiyat endeksi kullanılırken, bağımsız değişken olarak toplam bireysel krediler, ihtiyaç kredisi, konut kredisi, taşıt kredisi ve bireysel kredi kartları kullanılmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuca göre konut kredisi, taşıt kredisi, ihtiyaç kredisi ve toplam bireysel kredilerden enflasyona doğru bir nedensellik ilişkisi bulunmazken, bireysel kredi kartlarından

enflasyona doğru nedensellik ilişkisi bulunmaktadır. Ayrıca enflasyon üzerinde kısa dönemde en fazla etkiye sahip olan faktör bireysel kredi kartları iken, uzun dönemde ihtiyaç kredileridir.

Begeç (2015), 2000:Q1-2004:Q4 dönemine ait çeyrek verileri kullanarak yurt içi kredi hacmi ile cari açık, enflasyon, ekonomik büyüme ve işsizlik arasındaki ilişkiyi Granger nedensellik analizi, eşbütünleşme testleri ve Dinamik En Küçük Kareler (DOLS) yöntemi ile analiz etmiştir. Çalışmada ekonomik büyüme, işsizlik ve enflasyondan kredi hacmine doğru tek yönlü bir nedensellik ilişkisi tespit edilirken, kredi hacmi ile cari açık arasında bir nedensellik ilişkisi tespit edilememiştir. Ayrıca, kredi hacmi ile cari işlemler açığı, ekonomik büyüme ve enflasyon arasında pozitif bir ilişki bulunmuşken, işsizlik ile kredi hacmi arasında negatif bir ilişki tespit edilmiştir. Çalışmada elde edilen bir başka sonuç ise kredi hacmi ile cari açık, ekonomik büyüme ve enflasyon arasında eşbütünleşme tespit edilmesine rağmen işsizlik ile kredi hacmi arasında tespit edilememesidir.

Acar (2015), 2003:1-2013:4 dönemi çeyrek verilerini kullanarak gayrisafi yurt içi hasıla, döviz kuru, faiz oranı, para arzı ve tüketici fiyat endeksi değişkenlerinin tüketici kredileri üzerindeki etkisini VAR modeli ve Granger nedensellik analizi ile incelemiştir. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre tüketici kredileri, faiz oranı, para arzı ve döviz kuru değişkenleri arasında çift yönlü bir nedensellik ilişkisi bulunurken; gayrisafi yurt içi hasıla ve tüketici fiyat endeksinden tüketici kredilerine, işsizlik oranından gayrisafi yurt içi hasılaya doğru tek yönlü bir nedensellik ilişkisi bulunmaktadır.

Korkmaz (2015), on Avrupa ülkesinde 2006-2012 dönemine ilişkin yıllık verileri kullanarak banka kredilerinin enflasyon ve ekonomik büyüme üzerindeki etkisini panel veri analizi ile incelemiştir. Çalışmanın sonucuna göre yurt içi krediler, enflasyonu etkilememekte fakat ekonomik büyümeyi etkilemektedir.

Yüksel ve Özşarı (2016), 1994:1-2015:3 dönemine ait çeyrek veriler kullanılarak bireysel krediler ile enflasyon ve cari açık arasındaki ilişki analiz edilmiştir. Bu amaçla Johansen eşbütünleşme testi ve Toda-Yamamoto nedensellik analizinden yararlanılmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre ilgili dönemde hem bireysel krediler ile enflasyon ve cari açık arasında bir ilişki bulunamamış hem de değişkenler arasında herhangi bir nedensellik ilişkisine rastlanamamıştır.

Karahan ve Gürbüz (2017), 2002-2016 dönemine ait çeyrek verileri kullanarak enflasyon ile bireysel banka kredileri arasındaki ilişkiyi Johansen eşbütünleşme testi ile incelemiştir. Analizde TÜFE enflasyon oranı ve bireysel banka kredileri değişkenleri kullanılmıştır. Çalışmanın sonucuna göre uzun dönemde enflasyon ile banka kredileri arasında ilişki bulunmaktadır. Çalışmada enflasyonun banka kredileri üzerinde negatif, banka kredilerinin ise enflasyon üzerinde

pozitif bir etkiye sahip olduğu görülmekle birlikte, enflasyonun banka kredileri üzerindeki etkisinin daha baskın olduğu tespit edilmiştir. Bu durum enflasyon ile banka kredileri arasında çift yönlü bir nedensellik ilişkisinin olduğuna işaret etmektedir.

Korkmaz (2017) çalışmasında, 1998:01-2015:04 dönemini kapsayan verileri kullanarak enflasyon oranının belirleyicilerini regresyon analizi ile araştırmıştır. Bu doğrultuda TÜFE enflasyon oranı, ÜFE enflasyon oranı, GSYİH artış oranı, M2 para arzı, reel döviz kuru, vadeli mevduat faiz oranı, nominal ücret ve yurt içi kredi hacmi değişkenleri kullanılmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre, yurt içi kredi hacmi kısa dönemde hem TÜFE enflasyon oranını hem de ÜFE enflasyon oranını negatif yönde etkilemektedir. Uzun dönemde ise yurt içi kredi hacminin hem kısa hem de uzun dönem TÜFE ve ÜFE enflasyon oranı üzerindeki etkisi anlamsız bulunmuştur.

Duran ve Duran (2017), 2002-2006 dönemine ait çeyrek verileri kullanarak kredi/mevduat oranı ile makroekonomik göstergeler arasındaki ilişkiyi panel regresyon analizi ile incelemişlerdir. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre kredi/mevduat oranı ithalat ve enflasyon oranındaki değişikliklerden güçlü şekilde etkilenmektedir. Buna göre ithalat ve enflasyon oranı arttığında kredi/mevduat oranı da artmaktadır.

Karakaya ve Diler (2017), 2009-2015 dönemine ait aylık verileri kullanarak işlem bazında kredi kartı kullanımı, enflasyon ve para arzı arasındaki ilişkiyi Gecikmesi Dağıtılmış Otoregresif (ARDL) modeli ve Toda-Yamamoto nedensellik analizi ile test etmişlerdir. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre, enflasyon ile kredi kartı kullanımı ve para arzı arasında eşbütünleşme ilişkisi bulunmasına rağmen değişkenler arasında nedensellik ilişkisi tespit edilememiştir.

Çetiner ve Taşdelen (2017), kredi değişimlerinin incelenebilmesi amacıyla Türk bankacılık sektöründe kredi hacmini belirleyen unsurları 2005-2017 dönemine ait aylık verileri kullanarak Doğrusal Olmayan En Küçük Kareler (Nonlinear Least Squares-NLS) yöntemi ile analiz etmişlerdir. Çalışmada bağımlı değişken olarak kredi hacmi kullanılırken, enflasyon, kurumsal ve bireysel toplam kredi kartı harcamaları, tüketici kredi faiz oranı, tasfiye olacak alacaklar, Merkez Bankası faiz geliri, sanayi üretim endeksi ve tasarruf mevduatları bağımsız değişken olarak kullanılmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre kredi hacmi ile enflasyon, kredi kartı harcamaları ve tasarruf mevduatı arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunurken; kredi hacmi ile faiz gelirleri arasında negatif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Bayramoğlu ve Allen (2017), enflasyonun temel belirleyicileri ve enflasyonu düşürmede para politikasının rolünü 2003:Q2-2015Q3 dönemine ait çeyrek verileri kullanarak analiz etmişlerdir. Analizde değişkenler arasındaki uzun dönemli ilişkileri tespit etmek amacıyla ARDL Sınır Testi ve kısa dönemli ilişkileri tespit etmek amacıyla VAR analizinden faydalanılmıştır. Çalışmada

enflasyon oranı bağımlı değişken olarak kullanılırken, kredi büyümesi, döviz kuru, reel efektif döviz kuru, reel gayrisafi yurt içi hasıla, nominal faiz oranı ve ithal fiyatları endeksi bağımsız değişken olarak kullanılmıştır. ARDL Sınır Testi sonuçlarına göre, uzun dönemde enflasyon ile döviz kuru, reel efektif döviz kuru, faiz oranı ve ithal enflasyon arasında doğru yönlü bir ilişki bulunurken, kredi büyümesi ile ters yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Ayrıca döviz kurunun enflasyon üzerindeki en belirleyici faktör olduğu tespit edilmiştir. VAR analizi etki-tepki fonksiyonlarının sonucuna göre, kısa vadede enflasyonun temel belirleyicileri döviz kurundaki değişmeler, reel efektif döviz kuru, faiz oranı ve gayrisafi yurt içi hasıla büyümesi iken, orta vadede kredi büyümesidir.

Kara (2018), bankacılık sektörü kredi büyümesi ile enflasyon arasındaki ilişkiyi 2006:Q1-2017:Q4 dönemi çeyrek verileri kullanarak ARDL Sınır Testi yaklaşımı ile analiz etmiştir. Çalışmada bağımlı değişken olarak tüketici fiyat endeksi kullanılırken, bankacılık sektörü toplam kredi hacmi, genel bütçe harcamaları ve reel efektif döviz kuru ise bağımsız değişken olarak kullanılmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre, enflasyon ile bankacılık sektörü toplam kredi hacmi ve genel bütçe harcamaları arasında uzun dönemde pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunurken, reel efektif döviz kuru ile enflasyon arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Korkmaz (2019), 2005:12-2018:10 dönemi çeyrek verileri kullanarak, krediler ve yapısal kırılmaların enflasyon oranı oynaklığı üzerindeki etkisini koşullu değişen varyans modelleri ile analiz etmiştir. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre tüketici kredileri kullanım oranı enflasyon oranı oynaklığını artırırken, taksitli ticari krediler ve kurumsal kredi kartları kullanım oranları azaltmaktadır. Bununla birlikte yapısal şokların da enflasyon oranı oynaklığı üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkisi olduğu görülmüştür.

Bölükbaş (2019), enflasyon, cari açık ve bankacılık sektörü kredileri arasındaki ilişkiyi 2006:1-2018:11 dönemi aylık verilerinden yararlanarak VAR analizi ve Granger nedensellik testi ile incelemiştir. Çalışmada tüketici fiyat endeksi, cari açık ve toplam yurt içi kredi hacmi değişkenleri kullanılmıştır. Buna göre ilgili dönemde değişkenler arasında bir ilişki tespit edilmekle birlikte bankacılık sektörü kredilerinin enflasyon üzerindeki etkisinin cari açığa kıyasla daha fazla olduğu görülmüştür. Granger nedensellik testi ile elde edilen sonuçlara göre ise enflasyon ve bankacılık sektörü kredileri arasında çift yönlü nedensellik ilişkisi bulunurken, enflasyon ve bankacılık sektörü kredilerinden cari açığa doğru tek yönlü bir nedensellik ilişkisi bulunmaktadır.

Durmuş ve Şahin (2019) çalışmalarında 2006:1-2018:2 dönemine ait çeyrek veriler yardımıyla tüketici kredileri ile enflasyon, faiz oranı, para arzı ve döviz kuru arasındaki nedensellik ilişkisini analiz etmişlerdir. Bu amaçla Gregory-Hansen yapısal kırılmalı eşbütünleşme testi ve Toda-Yamamoto nedensellik analizinden faydalanılmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuca göre, enflasyon ile tüketici kredileri arasında bir nedensellik ilişkisi bulunmamaktadır.

Serel ve Güvenoğlu (2019), banka kredi kanalının etkinliğini 2011:1-2018:12 dönemi aylık verileri kullanarak Vektör Otoregresif (VAR) yöntemi ile analiz etmişlerdir. Bu doğrultuda mevduat bankalarınca kurumsal sektöre açılan krediler, sanayi üretim endeksi, tüketicici fiyat endeksi ve TCMB ağırlıklı ortalama faiz maliyeti değişkenleri kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, kredilerin enflasyon üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Bu bağlamda TÜFE, kredilerde meydana gelen bir standart sapmalı pozitif şok karşısında pozitif tepki vermektedir.

nal (2019), 2003:1-2018:4 dönemine ilişkin çeyreklik verileri kullanarak enflasyon, işsizlik, faiz oranı ve ekonomik büyüme ile tüketicici kredisi miktarları arasındaki ilişkiyi analiz etmiştir. Bunun için çalışmada Johansen eşbütünleşme testi, Granger nedensellik analizi ve regresyon analizinden yararlanılmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre değişkenler arasında eşbütünleşme ilişkisi mevcuttur. Bununla birlikte faiz oranı, işsizlik ve enflasyon tüketicici kredilerinin Granger nedeni iken, tüketicici kredisi faizin, büyüme oranı işsizliğin Granger nedenidir. Regresyon analizinden elde edilen sonuca göre faiz oranı tüketicici kredilerini negatif yönde etkilemektedir ancak diğer değişkenlerin katsayıları istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur.

Avcı (2020), makroekonomik faktörlerin ve banka kredilerinin enflasyon ile olan ilişkisini 2009:Q1-2017:Q4 dönemine ilişkin verileri kullanarak En Küçük Kareler yöntemi ile analiz etmiştir. Çalışmada bağımlı değişken olarak enflasyon kullanılırken, bağımsız değişken olarak banka kredileri, işsizlik oranı ve cari açık değişkenleri kullanılmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre enflasyon ile banka kredileri, işsizlik oranı ve cari açık değişkenleri arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Tablo 18: Türkiye Ekonomisi zerine Yapılan Ampirik alışmalar

Yazar(lar)	lke(ler)	Yıllar	Veri ve Yöntem	Sonuç
Yardımcı (2006)	Türkiye	1994:1-2004:4	Engle-Granger iki aşamalı eşbütünleşme testi ve Granger nedensellik analizi	Kredi kartı harcamaları enflasyon üzerinde pozitif yönlü etkiye sahiptir.
Uzgören vd. (2007)	Türkiye	1994-2004	oklu regresyon analizi	Enflasyon ile kredi kartı kullanım cirosu arasında doğru yönlü bir ilişki bulunmaktadır.
Bilgen (2008)	Türkiye	2002:1-2008:3	Eşbütünleşme analizi ve Engle-Yoo üç aşamalı modelleme yöntemi	Kredi kartı kullanımının özel tketicim harcamaları üzerindeki etkisi ve pozitif ve istatistiksel olarak anlamlıdır.
Arslan ve Yapraklı (2008)	Türkiye	1983-2007	Johansen eşbütünleşme testi ve Granger nedensellik analizi	Enflasyonda meydana gelen artış banka kredilerini azaltmaktayken, banka kredilerinde meydana gelen artış enflasyonu artırmaktadır. Enflasyon ve banka kredileri arasında çift yönlü nedensellik ilişkisi bulunmaktadır.
Bilgin ve Kartal (2009)	Türkiye	2002-2008	Betimleyici istatistiksel yöntem	Enflasyon banka kredilerini olumsuz etkilemektedir.

Tablo 18: (Devamı)

Yazar(lar)	Ülke(ler)	Yıllar	Veri ve Yöntem	Sonuç
Ezengin (2009)	Türkiye	1997:1-2008:11	Granger nedensellik analizi	Tüketici kredileri ile enflasyon arasında nedensellik ilişkisi bulunmazken, bireysel kredi kartları kullanım miktarından enflasyona doğru tek yönlü bir nedensellik ilişkisi bulunmaktadır.
Peker ve Canbazoğlu (2011)	Türkiye	1991:1-2008:11	VAR modeli ve Granger nedensellik analizi	Banka kredileri ile enflasyon arasında bir ilişki bulunmaktadır.
Söğütçü (2011)	Türkiye	1984-2004	Regresyon analizi	Tüketici ve ihtisas kredileri ile enflasyon arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.
Akçacı ve Yöntem (2011)	Türkiye	2005:12-2010:11	Lee-Strazicich Çift-İşsel kırılma testi, regresyon analizi ve Granger nedensellik analizi	İhtiyaç kredisi ile enflasyon arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuşken, konut kredisi ve taşıt kredisi ile enflasyon arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.
Göksu (2012)	Türkiye	2006/06-2011	Granger nedensellik analizi ve regresyon analizi	Enflasyon kredi kartı harcamalarının Granger nedeni iken, kredi kartı harcamaları enflasyonun Granger nedeni değildir.
Mert (2013)	Türkiye	2006:1-2011:12	Johansen eşbütünleşme testi, Granger nedensellik analizi ve çoklu regresyon analizi	Enflasyon ile tüketici kredileri arasında bir nedensellik ilişkisi tespit edilememiştir.
Tunç (2013)	Türkiye	1989-2013	VAR modeli	Tüketici, taşıt ve konut kredileri kısa dönemde enflasyonu negatif yönlü etkilemektedir.
Yiğitbaş (2014)	Türkiye	1987:1-2013:3	Johansen eşbütünleşme testi	Enflasyon uzun dönemde banka kredileri üzerinde negatif etkiye sahipken, kısa dönemde banka kredileri ile aralarında bir ilişki bulunmamaktadır.
Kılıç (2015)	Türkiye	2004:11-2015:3	Zaman serisi analizi	İhtiyaç, konut, taşıt ve toplam bireysel kredilerden enflasyona doğru bir nedensellik ilişkisi bulunmazken, bireysel kredi kartlarından enflasyona doğru nedensellik ilişkisi bulunmaktadır.
Begeç (2015)	Türkiye	2000:Q1-2004:Q4	Granger nedensellik analizi, eşbütünleşme testleri ve DOLS yöntemi	Kredi hacmi ile enflasyon arasında pozitif bir ilişki bulunmaktadır.
Acar (2015)	Türkiye	2003:1-2013:4	VAR modeli ve Granger nedensellik analizi	Enflasyondan tüketici kredilerine doğru tek yönlü bir nedensellik ilişkisi tespit edilmiştir.
Korkmaz (2015)	10 Avrupa ülkesi	2006-2012	Panel veri analizi	Yurt içi kredilerin enflasyonu etkilemediği belirtilmiştir.
Yüksel ve Özsanı (2016)	Türkiye	1994:1-2015:3	Johansen eşbütünleşme testi ve Toda-Yamamoto nedensellik analizi	Enflasyon ile bireysel krediler arasında bir ilişki bulunmamıştır.
Karahan ve Gürbüz (2017)	Türkiye	2002-2016	Johansen eşbütünleşme testi	Enflasyon ile banka kredileri arasında bir ilişkinin olduğu belirtilmiştir.
Korkmaz (2017)	Türkiye	1998:1-2015:4	Regresyon analizi	Kredi hacminin kısa dönemde enflasyonu negatif yönde etkilediği ancak uzun dönemde anlamlı bir etkisinin bulunmadığı belirtilmiştir.
Duran ve Duran (2017)	Türkiye	2002-2006	Panel regresyon analizi	Kredilerin enflasyondaki değişikliklerden güçlü bir şekilde etkilendiği ifade edilmiştir.
Karakaya ve Diler (2017)	Türkiye	2009-2015	ARDL Modeli ve Toda-Yamamoto nedensellik analizi	Enflasyon ile kredi kartı kullanımı arasında eşbütünleşme ilişkisinin olduğu ancak nedensellik ilişkisinin tespit edilemediği belirtilmiştir.

Tablo 18: (Devamı)

Yazar(lar)	Ülke(ler)	Yıllar	Veri ve Yöntem	Sonuç
Çetiner ve Taşdelen (2017)	Türkiye	2005-2017	Doğrusal Olmayan En Küçük Kareler (NLS) yöntemi	Kredi hacmi ile enflasyon arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.
Bayramoğlu ve Allen (2017)	Türkiye	2003:Q2-2015:Q3	ARDL Sınır Testi ve VAR Analizi	Enflasyon ile kredi büyümesi arasında uzun dönemde doğru yönlü bir ilişki bulunmaktadır.
Kara (2018)	Türkiye	2006:Q1-2017:Q4	ARDL Sınır Testi	Enflasyon ile bankacılık sektörü toplam kredi hacmi arasında uzun dönemde pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.
Korkmaz (2019)	Türkiye	2005:12-2018:11	Koşullu değişen varyans modelleri	Tüketici kredileri kullanım oranının enflasyon oynaklığını artırırken, taksitli ticari krediler ve kredi kartları kullanım oranının azalttığı belirtilmiştir.
Bölükbaş (2019)	Türkiye	2006:1-2018:11	VAR analizi ve Granger nedensellik analizi	Enflasyon ile krediler arasında çift yönlü bir nedensellik ilişkisi tespit edilmiştir.
Durmuş ve Şahin (2019)	Türkiye	2006:1-2018:2	Gregory-Hansen yapısal kırılmalı eşbütünleşme testi ve Toda-Yamamoto nedensellik analizi	Enflasyon ile tüketici kredileri arasında nedensellik ilişkisi bulunamamıştır.
Serel ve Güvenoğlu (2019)	Türkiye	2011:1-2018:12	VAR analizi	Kredilerin enflasyon üzerinde etkili olduğu ifade edilmiştir.
Ünal (2019)	Türkiye	2003:1-2018:4	Johansen eşbütünleşme, Granger nedensellik ve Regresyon analizi	Enflasyon tüketici kredilerinin Granger nedenidir.
Avcı (2020)	Türkiye	2009:Q1-2017:Q4	En Küçük Kareler yöntemi	Enflasyon ile banka kredileri arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BİREYSEL KREDİLER İLE TÜKETİCİ FİYATLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ ÜZERİNE EKONOMETRİK BİR İNCELEME

3.1. Veri Seti ve Ekonometrik Yöntem

Bu çalışmada, farklı bireysel kredi türleri ile enflasyon arasındaki kısa ve uzun dönem ilişkiler Türkiye ekonomisi açısından zaman serisi analizi kullanılarak incelenmiştir. Bu amaçla kurulan modellere Johansen Çok Değişkenli Eşbütünlük Testi ve Vektör Otoregresif (VAR) modeli tahmini uygulanmıştır. 2005:Q4-2020:Q1 üçer aylık dönemi kapsayan veri seti, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Elektronik Veri Dağıtım Sistemi (EVDS) veri tabanlarından temin edilmiş, TÜFE yardımıyla reel hale getirilmiş ve mevsimsellikten arındırılarak logaritmik formda analize sokulmuştur. Örneklem döneminin başlangıç tarihi olarak 2005:Q4 alınmasının sebebi, para arzı tanımının 2005 yılında değişmesinden ötürü para arzı değişkenine ait verilerin söz konusu yılın dördüncü çeyreğinden itibaren başlamasıdır. Çalışmada değişkenler arasındaki olası ilişkilerin araştırılmasında EViews 9.0 paket programı kullanılmıştır. Enflasyon değişkenini temsilen Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE)'nin kullanıldığı çalışmada değişkenlerin açıklamaları ve temin edildikleri veri tabanları Tablo 19'da sunulmuştur.

Tablo 19: Değişkenlerin Tanımları ve Veri Tabanları

Değişken	Açıklama	Kaynak
LTÜFE	Tüketici Fiyat Endeksi	TÜİK
LTTK	Toplam Tüketici Kredisi*	BDDK
LKK	Konut Kredisi	BDDK
LTK	Taşıt Kredisi	BDDK
LİK	İhtiyaç Kredisi	BDDK
LBKK	Bireysel Kredi Kartı Kullanımı	BDDK
LM2	M2 Para Arzı	TCMB
LKUR	Reel Efektif Döviz Kuru	TCMB

Not: Toplam Tüketici Kredileri; Konut, taşıt ve ihtiyaç kredileri toplamından oluşmaktadır.

3.2. Değişkenlere Ait Tanımlayıcı İstatistikler

Değişkenlere ait temel istatistikler aşağıda tablo halinde sunulmuştur. Tablo 20’de çalışmada kullanılan serilerin ortalamaları, standart hataları, almış oldukları en düşük ve en yüksek değerler ile bu değerlerin gerçekleştiği dönemler ve gözlem sayıları yer almaktadır.

Tablo 20: Değişkenlere Ait Tanımlayıcı İstatistikler

Tanımlayıcı İstatistikler	Değişkenler							
	LTÜFE	LTTK	LKK	LTK	LİK	LBKK	LM2	LKUR
Ortalama	5,392	11,245	10,464	7,969	10,370	10,125	17,483	4,621
Minimum	4,799 (2005Q4)	10,045 (2005Q4)	9,188 (2005Q4)	7,246 (2019Q3)	8,873 (2005Q4)	9,553 (2005Q4)	17,279 (2008Q4)	4,143 (2018Q3)
Maksimum	6,100 (2020Q1)	11,721 (2018Q1)	10,992 (2017Q3)	8,609 (2006Q2)	11,079 (2020Q1)	10,507 (2013Q3)	17,646 (2015Q3)	4,843 (2007Q4)
Standart Hata	0,362	0,462	0,460	0,343	0,584	0,244	0,089	0,159
Gözlem Sayısı	58	58	58	58	58	58	58	58

Tablo 20’den de görülebileceği üzere para arzı ve toplam tüketici kredisi değişkenleri sırasıyla 17,483 ve 11,245 ortalama değerleri ile beklenildiği gibi ortalaması en yüksek olan değişkenlerdir. Bireysel kredi türleri içerisinde ise en yüksek ortalamaya sahip kredi türleri sırasıyla konut, ihtiyaç ve bireysel kredi kartı kullanımı değişkenleridir. Taşıt kredisi ise diğer kredi türlerine göre miktar ve tutar olarak daha az kullanıldığı için en düşük ortalamaya sahip kredi türünü oluşturmaktadır. Yine bireysel kredi türleri değişkenlerinin LTK haricindeki tümü en düşük değerini çalışmanın başlangıç dönemi olan 2005 yılının dördüncü çeyreğinde almıştır. LTK değişkeni ise en küçük değerine ekonomik daralmanın gerçekleştiği 2019 yılının üçüncü çeyreğinde, en yüksek değerine ise ekonomik genişlemenin söz konusu olduğu 2006 yılının ikinci çeyreğinde ulaşmıştır. Buna göre bireysel kredi türlerinden ekonomik büyüme değerlerindeki değişimlere karşı en fazla hassas olan kredi türünün taşıt kredisi olduğu söylenebilir. Son olarak LM2 değişkeni en düşük standart hata değerine sahip olan değişkendir. Başka bir ifadeyle para arzı değişkeni daha çok ortalama etrafında gerçekleşmektedir (dağılmaktadır).

3.3. Korelasyon Analizi

Korelasyon analizi, iki değişken arasındaki doğrusal ilişkinin derecesi ve yönünü belirlemede kullanılan yöntemlerden biridir. Bağımlı ve bağımsız değişken ayırımına gidilmeyen bu analizde elde edilen korelasyon katsayıları sadece önsel bilgi niteliğinde olup, değişkenler arasında kesin bir neden sonuç ilişkisine işaret etmez (Gujarati, 2003: 23). Çalışmadaki değişkenlere ait korelasyon matrisi Tablo 21’de sunulmuştur.

Tablo 21: Korelasyon Matrisi

	LTÜFE	LTTK	LKK	LTK	LİK	LBKK	LM2	LKUR
LTÜFE	1							
LTTK	0,861 ^a	1						
LKK	0,859 ^a	0,996 ^a	1					
LTK	-0,889 ^a	-0,679 ^a	-0,686 ^a	1				
LİK	0,918 ^a	0,968 ^a	0,971 ^a	-0,811	1			
LBKK	0,668 ^a	0,916 ^a	0,894 ^a	-0,439	0,815 ^a	1		
LM2	0,299 ^b	0,454 ^a	0,479 ^a	-0,062	0,393 ^a	0,351 ^a	1	
LKUR	-0,869 ^a	-0,597 ^a	-0,601 ^a	0,758	-0,679 ^a	-0,373 ^a	-0,228	1

Not: “a ve b sırasıyla %1 ve %5’te anlamlıdır”.

LTÜFE değişkeni ile diğer değişkenler arasındaki doğrusal ilişkiye işaret eden korelasyon katsayıları istatistiksel olarak anlamlı ve oldukça yüksek (1’e yakın) çıkmıştır. LTK ve LKUR değişkeni hariç diğer değişkenlerin tümünün korelasyon katsayıları pozitif çıkmıştır. Bu durum, LTK ve LKUR ile LTÜFE arasında negatif yönlü, diğer değişkenler ile LTÜFE arasında ise pozitif yönlü doğrusal bir ilişki olduğuna işaret etmektedir. Bununla birlikte, sadece korelasyon katsayılarına bakarak değişkenler arasında kesin bir ilişki olduğuna ya da herhangi bir neden sonuç ilişkisi bulunduğu karar verilemeyeceği için, çalışmada değişkenler arasındaki olası ilişkiler zaman serisi analizi yardımıyla da incelenmiştir.

3.4. Birim Kök Testi

Zaman serisi analizlerinde değişkenlerin birim kök içerip içermediğinin tespiti son derece önemlidir. Çünkü durağan olmayan serilerle yapılan çalışmalar sahte regresyon problemine neden olabilecektir. Sahte regresyon durumunda değişkenlerin R^2 değerleri yüksek ve t istatistikleri anlamlı çıksa da modeli yorumlamak hatalı olacaktır (Wooldridge, 2013: 645). Bu nedenle çalışmanın bu bölümünde, değişkenlere literatürde geleneksel birim kök olarak kabul edilen Genişletilmiş Dickey-Fuller (ADF) ve Phillips Perron (PP) testleri uygulanarak birim kök içerip içermedikleri araştırılmıştır. Birim kök test sonuçları Tablo 22’de sunulmuştur.

Tablo 22: Birim Kök Testi Sonuçları

Değişken	ADF	PP
LTÜFE	0,315(0)	0,021
Δ LTÜFE	-5,606(0) ^a	-5,476 ^a
LTTK	-1,585(1)	-2,128
Δ LTTK	-4,248(0) ^a	-4,204 ^a
LKK	0,797(1)	-2,303
Δ LKK	-5,537(0) ^a	-5,524 ^a
LTK	-2,489(1)	-1,819
Δ LTK	-3,774(0) ^b	-3,858 ^b
LİK	-3,041(0)	-3,033
Δ LİK	-6,783(0) ^a	-6,773 ^a
LBKK	-1,224(1)	-1,036
Δ LBKK	-3,130(0) ^c	-3,144 ^c
LM2	-2,672(0)	-2,705
Δ LM2	-8,516(0) ^a	-8,503 ^a
LKUR	-2,796(0)	-2,751
Δ LKUR	-8,671(0) ^a	-8,811 ^a

Not: “ Δ ”; ilgili değişkenin birinci farkını ifade etmektedir. Parantez içindeki rakamlar ADF testi için optimal gecikme uzunluğunu göstermektedir. a, b ve c sırasıyla %1, %5 ve %10’da anlamlıdır”.

Tablo 22’deki bilgilere göre değişkenlerin tamamı birinci farkında durağan [I(1)] çıkmışlardır. Başka bir ifadeyle değişkenlerin tamamı birinci farkında birim kök içermemektedirler. Serilerin birim kök içermediğinin tespiti yapıldıktan sonra, çalışmada değişkenler arasındaki uzun dönem ilişkileri belirlemek amacıyla eşbütünleşme analizi gerçekleştirilecektir. Değişkenlerin tamamı fark durağan olduğu için söz konusu uzun dönemli ilişkiler Johansen Çok Değişkenli Eşbütünleşme testi yardımıyla araştırılacaktır.

3.5. Johansen Çok Değişkenli Eşbütünleşme Testi

Eşbütünleşme kavramı, iki seri birinci farkında durağan [I(1)] ve bunların doğrusal kombinasyonlarının seviyesinde durağan [I(0)] olmasını ifade etmektedir. Bu durumda seriler eşbütünleşik olup, uzun dönemde birlikte hareket etmektedirler. Başka bir ifadeyle aralarında bir uzun dönem ilişkisi bulunmaktadır (Wooldridge, 2013: 632). İlk olarak Engle-Granger (1987) tarafından uygulanan eşbütünleşme testi sadece iki değişkenli analizler için geçerliydi. Daha sonra Johansen (1988), Johansen ve Juselius (1990) ve Johansen (1991) tarafından geliştirilen çok değişkenli eşbütünleşme testi sayesinde fark durağan olan ikiden fazla değişken arasındaki uzun dönem ilişkileri de araştırılabilmektedir. Bu çalışmada da değişken sayısı ikiden fazla ve tümü birinci farkında durağan olduğu için eşbütünleşme testi olarak Johansen prosedürü kullanılmıştır.

Çalışmada bireysel kredilerin TÜFE üzerindeki etkisi aşağıdaki modellerin tahmin edilmesi yoluyla araştırılmıştır. M2 para arzı ve reel döviz kuru değişkenleri modellere araç değişken olarak eklenmiştir.

$$LTÜFE_t = \alpha_0 + \alpha_1 LTTK_t + \alpha_2 LM2_t + \alpha_3 LKUR_t + u_{1t} \quad (1)$$

$$LTÜFE_t = \beta_0 + \beta_1 LKK_t + \beta_2 LTK_t + \beta_3 LİK_t + \beta_4 LM2_t + \beta_5 LKUR_t + u_{2t} \quad (2)$$

$$LTÜFE_t = \gamma_0 + \gamma_1 LBKK_t + \gamma_2 LM2_t + \gamma_3 LKUR_t + u_{3t} \quad (3)$$

Yukarıdaki denklemlerde α_0 , β_0 ve γ_0 sabit terimi; $\alpha_1, \dots, \alpha_3$, β_1, \dots, β_5 , $\gamma_1, \dots, \gamma_3$ ilgili bağımsız değişkenlerin katsayılarını, u_1, \dots, u_3 ise hata terimlerini ifade etmektedir. Böylece (1) numaralı model yardımıyla toplam tüketici kredisinin, (2) numaralı model yardımıyla farklı tüketici kredisi türlerinin, (3) numaralı model yardımıyla ise bireysel kredi kartı kullanımının TÜFE üzerindeki etkisi araştırılmıştır. (1), (2) ve (3) modellere ait eşbütünleşme testi sonuçları Tablo 23'te yer almaktadır.

Tablo 23: Eşbütünleşme Testi Sonuçları

Model Numarası	Hipotezler		İstatistikler		Kritik Tablo Değerleri (0.05)		Olasılık Değeri	
	H ₀	H ₁	Trace	Max. Eigen	Trace	Max. Eigen	Trace	Max. Eigen
(1)	r=0	r=1	62,902	31,561	47,856	27,584	0,001	0,014
	r≤1	r=2	31,340	17,830	29,797	21,131	0,033	0,136
	r≤2	r=3	13,510	10,864	15,494	14,264	0,097	0,161
(2)	r=0	r=1	93,571	39,037	95,753	40,077	0,070	0,065
	r≤1	r=2	54,533	24,793	69,818	33,876	0,438	0,399
(3)	r=0	r=1	59,597	24,851	47,856	27,584	0,002	0,107
	r≤1	r=2	34,745	24,161	29,797	21,131	0,012	0,018
	r≤2	r=3	10,584	7,3480	15,494	14,264	0,238	0,448

Not: “r; eşbütünleşik vektör sayısını göstermektedir”.

Tablo 23'te görüldüğü gibi birinci modelin tahmininden elde edilen Trace istatistiklerine göre iki adet eşbütünleşme vektörü var iken, Max. Eigen istatistiklerine göre sadece bir tane eşbütünleşme vektörü bulunmaktadır. İkinci modelin tahmininden elde edilen Trace ve Max. Eigen istatistikleri %5 anlamlılık seviyesinde kritik tablo değerinden küçük çıkmışlardır. Dolayısıyla ikinci modele göre değişkenler eşbütünleşik değildir. Başka bir ifadeyle konut, taşıt ve ihtiyaç kredilerinden TÜFE'ye doğru uzun dönemli bir ilişki bulunmamaktadır. Son olarak, üçüncü modelin tahmininden elde edilen Trace ve Max. Eigen istatistiklerine göre tek bir eşbütünleşme vektörü bulunmaktadır. Sonuç olarak, Johansen çok değişkenli eşbütünleşme testi sonuçlarına göre

(1) ve (3) nolu modeldeki değişkenler eşbütünleşik çıkmıştır. Bu modellerde yer alan değişkenler uzun dönemde birlikte hareket etmektedir. Ancak elde edilen eşbütünleşme ilişkinin teyidi ve değişkenlere ait kısa dönem katsayılarının tespiti için (1) ve (3) nolu denklemlere hata düzeltme modeli tahmini yapılması gerekmektedir. Bu nedenle, hata düzeltme modeli tahmini gerçekleştirilerek sonuçları Tablo 24’te sunulmuştur.

Tablo 24: Hata Düzeltme Modeli Tahmin Sonuçları

(1) Nolu Denklem için Tahmin Sonuçları (Bağımlı Değişken: $\Delta LTÜFE$)		
Değişken	Katsayı	t-istatistiği
$\Delta LTTK(-1)$	-0,038	-0,0534(0,071)
$\Delta LTTK(-2)$	-0,008	-0,119(0,067)
$\Delta LM2(-1)$	0,078	1,476(0,053)
$\Delta LM2(-2)$	-0,001	-0,016(0,048)
$\Delta LKUR(-1)$	-0,053	-1,424(0,037)
$\Delta LKUR(-2)$	0,011	0,326(0,035)
Sabit Terim	0,013 ^b	2,463(0,005)
HDT(-1)	-0,011	-0,543(0,020)
R^2	0,356	
(3) Nolu Denklem için Tahmin Sonuçları (Bağımlı Değişken: $\Delta LTÜFE$)		
$\Delta LBKK(-1)$	0,094	0,963(0,098)
$\Delta LBKK(-2)$	-0,107	-1,105(0,097)
$\Delta LM2(-1)$	0,054	1,275(0,042)
$\Delta LM2(-2)$	-0,023	-0,567(0,042)
$\Delta LKUR(-1)$	-0,063 ^b	-2,264(0,028)
$\Delta LKUR(-2)$	-0,009	-0,316(0,030)
Sabit Terim	-0,017 ^a	-2,984(0,005)
HDT(-1)	-0,001	-1,304(0,001)
R^2	0,385	
Not: “a ve b sırasıyla %1 ve %5’te anlamlıdır. Parantez içindeki değerler ilgili değişkenlerin standart hatalarını göstermektedir. Δ , fark operatörünü ifade etmektedir”.		

Tablo 24’te yer alan hata düzeltme modeli sonuçlarına göre, her iki modele ait hata düzeltme terimi katsayıları [HDT(-1)] istatistiksel olarak anlamsız çıkmıştır. Bu nedenle eşbütünleşme ilişkisinden türetilen hata düzeltme modelinin çalışmadığı, dolayısıyla söz konusu modellerde yer alan değişkenler arasında herhangi bir uzun dönem ilişkisinin bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada, değişkenlerin uzun dönemde birlikte hareket etmediklerine karar verildikten sonra, değişkenler arasındaki karşılıklı nedensellik ilişkilerinin tespit edilebilmesi amacıyla Vektör Otoregresif (VAR) model tahmini gerçekleştirilmiştir.

3.6. Vektör Otoregresif (VAR) Modeli Analizi

VAR analizinde, içsel ve dışsal değişken ayırımına gidilmeksizin değişkenlerin tamamı içsel kabul edilerek bir tür eşanlı denklem sistemi kurulmaktadır. Kurulan bu VAR sisteminin eşanlı denklem sisteminden farkı ise modelde yer alan değişkenlerin tamamının içsel olarak kabul edilmesidir. Eşanlı denklem sistemlerinde modeli tahmin etmeden önce sistemde yer alan değişkenlerin hangisini içsel hangisinin dışsal olduğuna doğru karar verilmelidir. Başka bir ifadeyle modeldeki denklemlerin tam olarak belirlenmiş olması gerekmektedir. Ancak bazı değişkenlerin dışsal olup olmadığını tam olarak belirleyebilmek bir hayli zor bazen de mümkün değildir. Dolayısıyla eşanlı denklem sistemi oluşturmada özellikle dışsal değişkenlerin belirlenme sürecinin Sims tarafından oldukça eleştirilerek söz konusu sürecin öznel olduğu ifade edilmiştir. Sims'e göre değişkenler arasında gerçekten eşanlılık varsa hepsi eşit biçimde ele alınmalı, değişkenler arasında içsel ve dışsal ayırımına gidilmemelidir. Sims bu düşünce ile VAR modelini geliştirmiştir (Gujarati, 1999: 747).

Çalışmada her üç modele ait VAR modelleri aşağıda yer almaktadır. Söz konusu modellerde değişkenlerin tamamı içsel değişken olarak kabul edilerek, optimum gecikme uzunluklarına göre tahmin edilmişlerdir.

$$\begin{bmatrix} LTÜFE_t \\ LTK_t \\ LM2_t \\ LKUR_t \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} A_{10} \\ A_{20} \\ A_{30} \\ A_{40} \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} A_{11}(L) & A_{12}(L) & A_{13}(L) & A_{14}(L) \\ A_{21}(L) & A_{22}(L) & A_{23}(L) & A_{24}(L) \\ A_{31}(L) & A_{32}(L) & A_{33}(L) & A_{34}(L) \\ A_{41}(L) & A_{42}(L) & A_{43}(L) & A_{44}(L) \end{bmatrix} \begin{bmatrix} LTÜFE_{t-1} \\ LTK_{t-1} \\ LM2_{t-1} \\ LKUR_{t-1} \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} \varepsilon_{1t} \\ \varepsilon_{2t} \\ \varepsilon_{3t} \\ \varepsilon_{4t} \end{bmatrix} \quad (4)$$

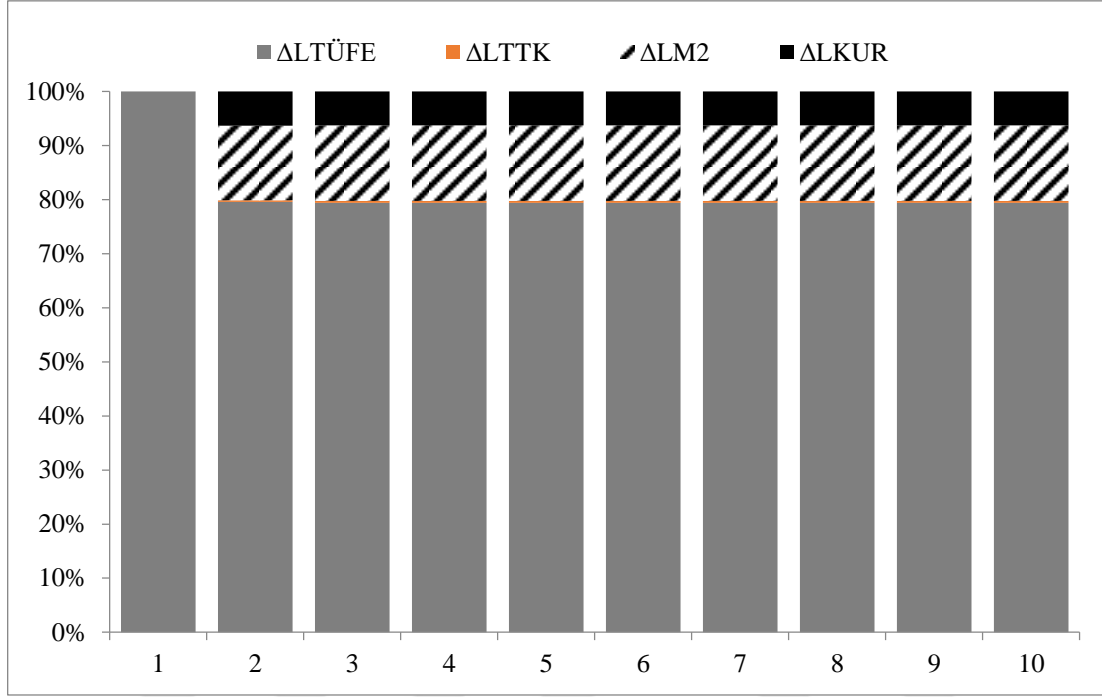
$$\begin{bmatrix} LTÜFE_t \\ LKK_t \\ LTK_t \\ LİK_t \\ LM2_t \\ LKUR_t \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} A_{10} \\ A_{20} \\ A_{30} \\ A_{40} \\ A_{50} \\ A_{60} \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} A_{11}(L) & A_{12}(L) & \dots & \dots & \dots & A_{16}(L) \\ A_{21}(L) & A_{22}(L) & \dots & \dots & \dots & A_{26}(L) \\ A_{31}(L) & A_{32}(L) & \dots & \dots & \dots & A_{36}(L) \\ A_{41}(L) & A_{42}(L) & \dots & \dots & \dots & A_{46}(L) \\ A_{51}(L) & A_{52}(L) & \dots & \dots & \dots & A_{56}(L) \\ A_{61}(L) & A_{62}(L) & \dots & \dots & \dots & A_{66}(L) \end{bmatrix} \begin{bmatrix} LTÜFE_{t-1} \\ LKK_{t-1} \\ LTK_{t-1} \\ LİK_{t-1} \\ LM2_{t-1} \\ LKUR_{t-1} \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} \varepsilon_{1t} \\ \varepsilon_{2t} \\ \varepsilon_{3t} \\ \varepsilon_{4t} \\ \varepsilon_{5t} \\ \varepsilon_{6t} \end{bmatrix} \quad (5)$$

$$\begin{bmatrix} LTÜFE_t \\ LBKK_t \\ LM2_t \\ LKUR_t \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} A_{10} \\ A_{20} \\ A_{30} \\ A_{40} \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} A_{11}(L) & A_{12}(L) & A_{13}(L) & A_{14}(L) \\ A_{21}(L) & A_{22}(L) & A_{23}(L) & A_{24}(L) \\ A_{31}(L) & A_{32}(L) & A_{33}(L) & A_{34}(L) \\ A_{41}(L) & A_{42}(L) & A_{43}(L) & A_{44}(L) \end{bmatrix} \begin{bmatrix} LTÜFE_{t-1} \\ LBKK_{t-1} \\ LM2_{t-1} \\ LKUR_{t-1} \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} \varepsilon_{1t} \\ \varepsilon_{2t} \\ \varepsilon_{3t} \\ \varepsilon_{4t} \end{bmatrix} \quad (6)$$

Yukarıda verilmiş olan VAR sistemlerinde, A_{10}, \dots, A_{60} sabit terimleri; A_{11}, \dots, A_{66} tahmin edilecek katsayıları; L, VAR sistemine ait optimum gecikme uzunluğunu ve $\varepsilon_{1t}, \dots, \varepsilon_{6t}$ hata terimlerini ifade etmektedir. Model (1), Model (2) ve Model (3) için kurulan VAR modelleri sırasıyla (4), (5) ve (6) nolu modellerdir. Her bir modelin en uygun gecikme uzunluklarına göre

tahmin edilen VAR sistemlerine ait varyans ayrıştırma tabloları aşağıda grafik ve tablolar halinde gösterilmiştir.

Grafik 11: Model (1) için Δ LTÜFE'nin Varyans Ayrıştırması

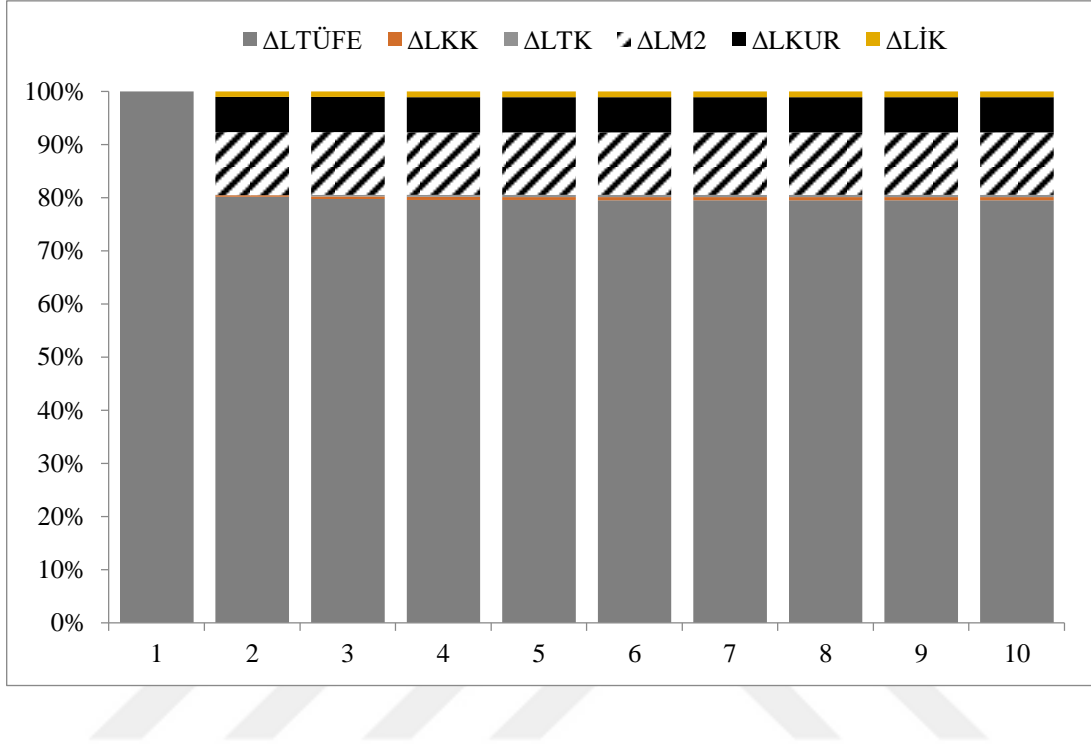
Tablo 25: Model (1) için Δ LTÜFE'nin Varyans Ayrıştırması (%)

Dönem	Δ LTÜFE	Δ LTKK	Δ LM2	Δ LKUR
1	100	0,000000	0,000000	0,000000
2	79,60402	0,281235	13,81063	6,304113
3	79,39916	0,367041	13,93872	6,295071
4	79,37312	0,366999	13,95853	6,301348
5	79,3729	0,366999	13,95878	6,30133
6	79,37285	0,367051	13,95878	6,301325
7	79,37283	0,367067	13,95878	6,301327
8	79,37282	0,367071	13,95878	6,301328
9	79,37282	0,367073	13,95878	6,301328
10	79,37282	0,367073	13,95878	6,301328

Grafik 1 ve Tablo 25'te görüldüğü gibi LTÜFE değişkeninde meydana gelen bir değişimin diğer değişkenler tarafından açıklanma gücü oldukça zayıftır. Açıklayıcılık gücü en yüksek olan değişken LM2 iken, LTKK değişkeninin hiçbir açıklayıcılık gücü bulunmamaktadır. 10 dönem boyunca LTÜFE'de meydana gelen bir birimlik şokun, sadece %13,95'lik kısmı LM2 tarafından açıklanmaktadır. Dolayısıyla Model (1) için gerçekleştirilen varyans ayrıştırma analizine göre,

LTTK ve LKUR değişkenlerinden LTÜFE değişkenine doğru herhangi bir kısa dönem ilişkisi bulunmadığı söylenebilir.

Grafik 12: Model (2) için ΔLTÜFE'nin Varyans Ayrıştırması

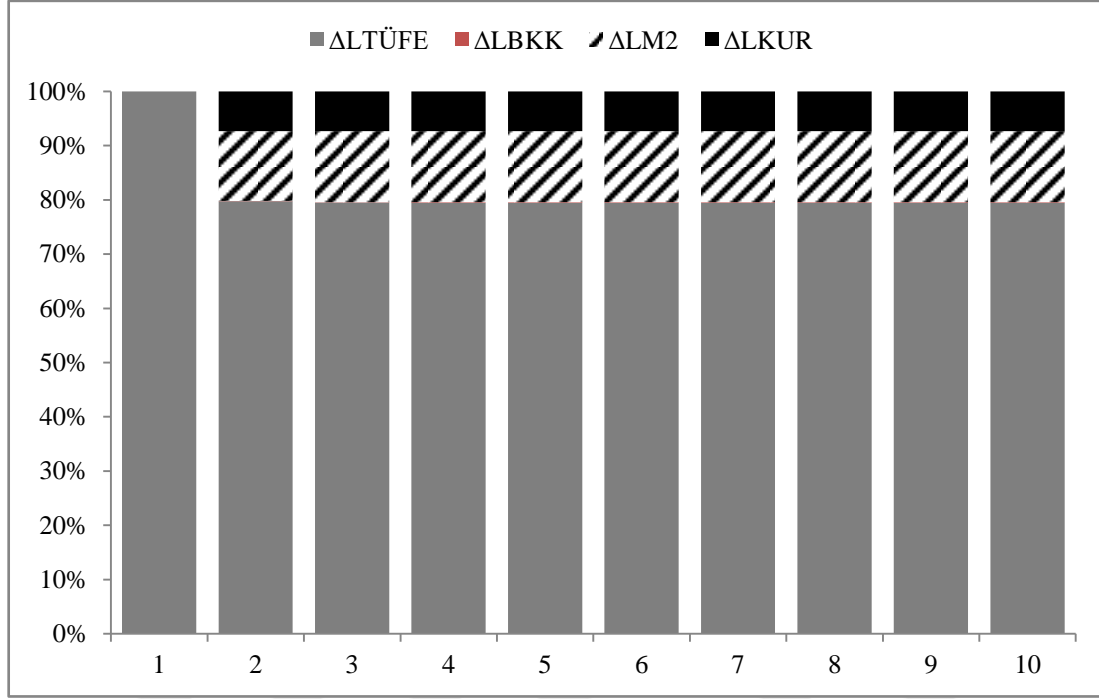
Tablo 26: Model (2) için ΔLTÜFE'nin Varyans Ayrıştırması (%)

Dönem	ΔLTÜFE	ΔLKK	ΔLTK	ΔLİK	ΔLM2	ΔLKUR
1	100	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000
2	80,16227	0,326296	0,010485	1,009162	11,84264	6,649147
3	79,74005	0,507277	0,300223	1,044276	11,78054	6,627628
4	79,58685	0,563609	0,370437	1,053961	11,78241	6,64274
5	79,54944	0,581294	0,386925	1,056565	11,77926	6,646514
6	79,53975	0,585695	0,390913	1,057277	11,77867	6,647691
7	79,53739	0,586792	0,391811	1,057467	11,77854	6,648002
8	79,53683	0,587059	0,392004	1,057514	11,77851	6,648082
9	79,5367	0,587122	0,392043	1,057525	11,7785	6,648102
10	79,53667	0,587136	0,39205	1,057528	11,7785	6,648107

Grafik 12 ve Tablo 26'da sunulan Model (2) için gerçekleştirilmiş varyans ayrıştırması raporlarına göre, Model (1)'in varyans ayrıştırma sonuçlarında olduğu gibi LTÜFE değişkeninde meydana gelen bir değişmenin diğer değişkenler tarafından açıklanma gücü oldukça zayıftır. 1. dönemde LTÜFE değişkeninde meydana gelen bir değişikliğin tamamı kendisi tarafından açıklanırken, 10. dönem sonunda yaklaşık %80'i yine kendisi tarafından açıklanmaktadır. Başka bir

ifadeyle, LTÜFE’de meydana gelen 1 birimlik bir şokun çok önemli bir kısmı kendisi tarafından açıklanırken, diğer değişkenlerin açıklama gücü oldukça düşüktür.

Grafik 13: Model (3) için Δ LTÜFE’nin Varyans Ayrıştırması

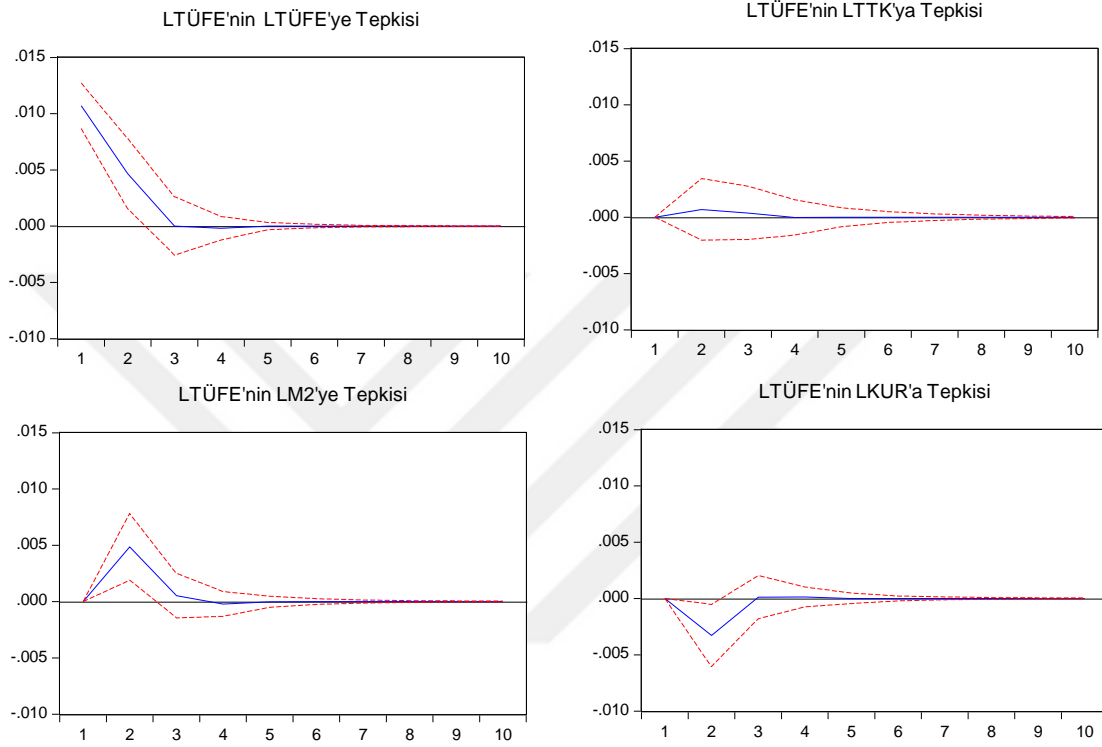
Tablo 27: Model (3) için Δ LTÜFE’nin Varyans Ayrıştırması (%)

Dönem	Δ LTÜFE	Δ LBKK	Δ LM2	Δ LKUR
1	100	0,000000	0,000000	0,000000
2	79,7521	0,086339	12,8383	7,323258
3	79,51162	0,091251	13,07841	7,318716
4	79,47533	0,093933	13,10867	7,322065
5	79,47285	0,096497	13,10826	7,322389
6	79,47121	0,098195	13,10818	7,322415
7	79,47028	0,099303	13,10804	7,322377
8	79,46965	0,100043	13,10795	7,322357
9	79,46924	0,100537	13,10788	7,322344
10	79,46896	0,100866	13,10784	7,322336

Model (3) için gerçekleştirilen varyans ayrıştırma analizinin sonuçları Grafik 12 ve Tablo 27’de ayrıntılı bir şekilde gösterilmiştir. Buna göre tıpkı Model (1) ve Model (2)’de olduğu gibi LTÜFE değişkeninde meydana gelen bir değişimin diğer değişkenler tarafından açıklanma gücü oldukça zayıftır. 10 dönem boyunca LTÜFE’de meydana gelen 1 birimlik şokun, yaklaşık %80’i kendisi, %13’ü ise LM2 değişkeni tarafından açıklanmaktadır.

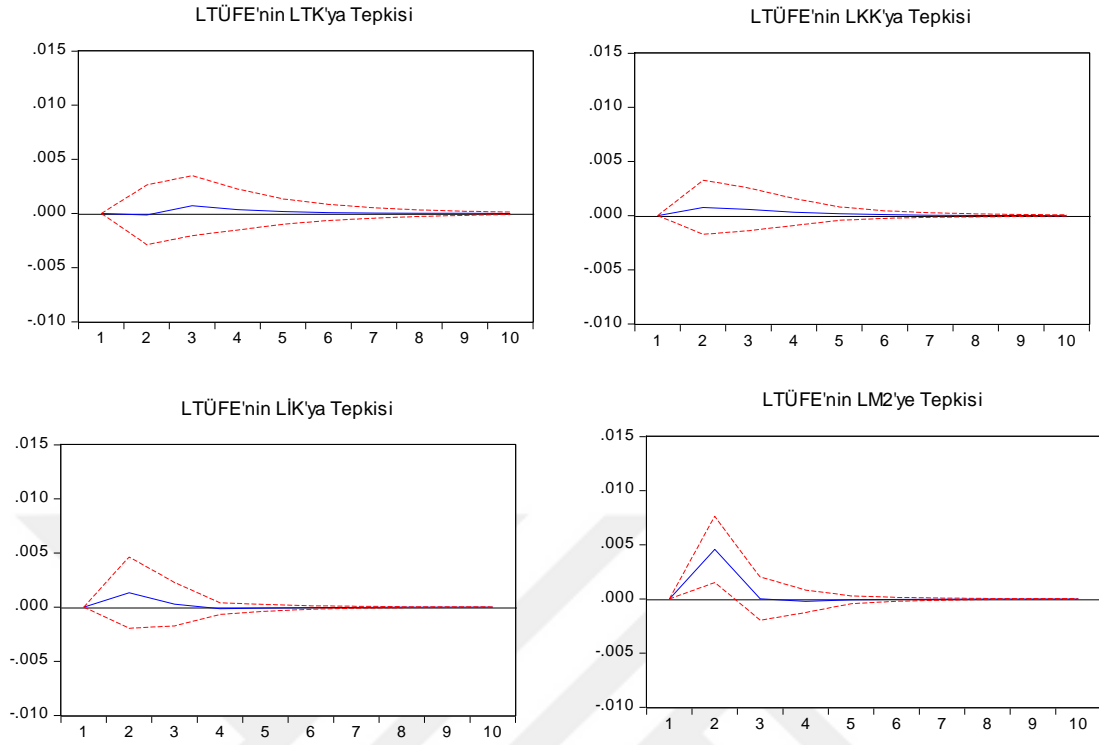
Sonuç olarak her üç model için gerçekleştirilen varyans ayrıştırması raporlarına göre, bireysel kredi türlerinden TÜFE'ye doğru herhangi bir ilişki bulunmamaktadır. Öte yandan, Model (1), Model (2) ve Model (3)'ün VAR sisteminde tahmin edilmesiyle elde edilen etki-tepki fonksiyonları sırasıyla Grafik 14, Grafik 15 ve Grafik 16'da gösterilmektedir.

Grafik 14: Model (1)'in Etki-Tepki Grafikleri

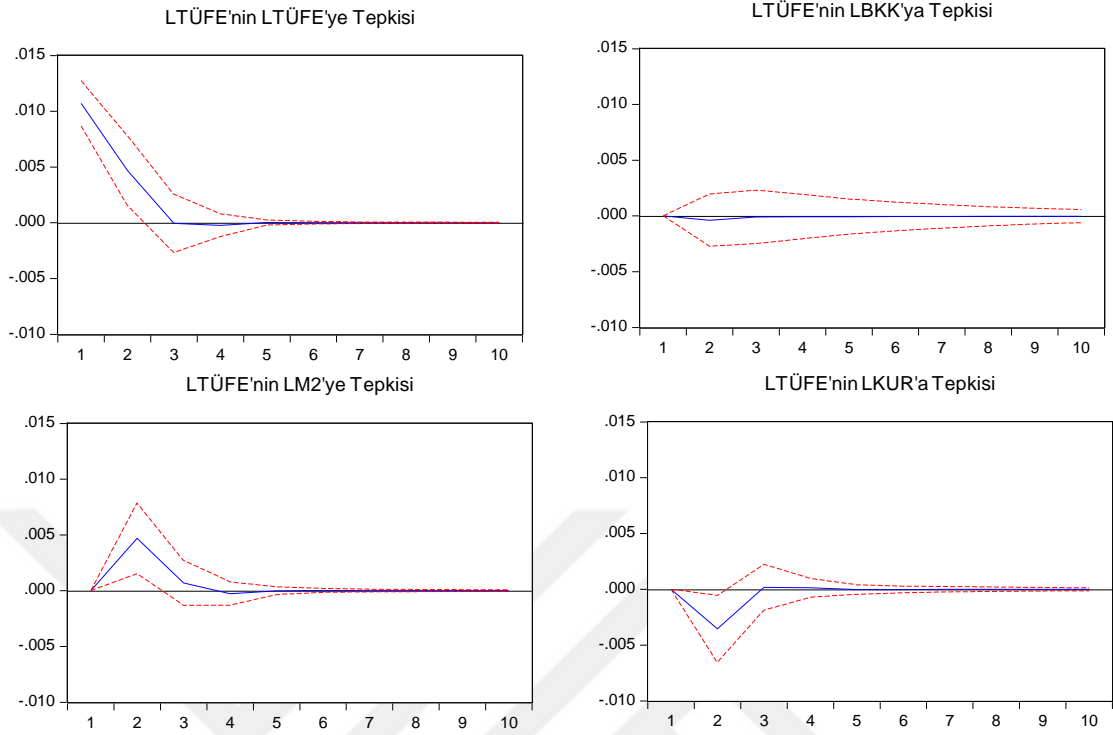
Grafik 14'te Model (1) için elde edilen etki-tepki grafiklerine göre, LTTK'daki bir standart hatalık şok karşısında LTÜFE herhangi bir anlamlı tepki vermemektedir. Buna göre tüketici kredileri toplamından tüketici fiyat endeksine doğru herhangi bir ilişki bulunmamaktadır. Öte yandan LM2'deki bir şoka LTÜFE değişkeni ilk iki dönem boyunca pozitif ve anlamlı bir tepki vermektedir. Buna göre para arzındaki bir artış karşısında beklenildiği gibi TÜFE de artış göstermektedir.

Grafik 15: Model (2)'nin Etki-Tepki Grafikleri

Model (2) için gerçekleştirilen etki-tepki analizinin sonuçları Grafik 15'te gösterilmektedir. Buna göre LTK, LKK ve LİK değişkenlerinde meydana gelen bir standart hatalık şoka LTÜFE değişkeni anlamlı herhangi bir tepki vermemektedir. Başka bir deyişle taşıt, konut ve ihtiyaç kredilerinden tüketici fiyat endeksine doğru herhangi bir ilişki söz konusu değildir. Buna karşın LM2 değişkenindeki bir standart hatalık şoka LTÜFE değişkeni Model (1)'de olduğu gibi ilk iki dönem boyunca pozitif ve anlamlı bir tepki vermektedir. Elde edilen bu sonuç, daha önceden gerçekleştirilmiş olan varyans ayrıştırma analizi sonuçlarıyla da örtüşmektedir.

Grafik 16: Model (3)'ün Etki-Tepki Grafikleri

Son olarak, Model (3) için gerçekleştirilen etki-tepki analizinin sonuçları Grafik 15'te gösterilmiştir. Söz konusu grafikler, Model (1) ve Model (2) için elde edilen etki-tepki grafikleriyle aynı sonuca işaret etmektedir. LBKK değişkeninde meydana gelen bir standart hatalık şoka LTÜFE değişkeni anlamlı bir tepki vermez iken, LM2'deki bir şoka iki dönem boyunca pozitif ve anlamlı bir tepki vermektedir.

Sonuç olarak, her üç model için elde edilen etki-tepki grafiklerine göre bireysel kredi türlerinden TÜFE'ye doğru herhangi bir ilişki bulunmamaktadır. Çalışmanın bu bölümünde son olarak değişkenler arasındaki nedensellik ilişkisini tespit edebilmek amacıyla Granger nedensellik testi uygulanmıştır. VAR sistemine dayalı Granger nedensellik testi sonuçları Model (1), Model (2) ve Model (3) için sırasıyla Tablo 28, Tablo 29 ve Tablo 30'da yer almaktadır.

Tablo 28: Model (1) için Granger Nedensellik Testi Sonuçları

Sıfır Hipotezi	Katsayı	Olasılık Değeri
LTTK \rightarrow LTÜFE (LTTK, LTÜFE'nin Granger nedeni değildir)	0,133	0,714
LM2 \rightarrow LTÜFE	2,993	0,083
LKUR \rightarrow LTÜFE	5,991	0,014
LTÜFE \rightarrow LTTK	0,056	0,811
LTÜFE \rightarrow LM2	7,515	0,006
LTÜFE \rightarrow LKUR	0,059	0,807

Tablo 28'e göre tüketici kredileri toplamının, TÜFE'nin Granger nedeni olmadığı şeklindeki sıfır hipotezi reddedilememiştir. Aynı şekilde TÜFE'nin, tüketici kredileri toplamının Granger nedeni olmadığı şeklindeki sıfır hipotezi de reddedilememiştir. Buna göre tüketici kredileri toplamı ile tüketici fiyat endeksi arasında herhangi bir nedensellik ilişkisi bulunmamaktadır. Öte yandan para arzı ile TÜFE arasında karşılıklı bir nedensellik ilişkisi bulunurken, reel döviz kurundan TÜFE'ye doğru tek yönlü bir nedensellik söz konusudur.

Tablo 29: Model (2) için Granger Nedensellik Testi Sonuçları

Sıfır Hipotezi	Katsayı	Olasılık Değeri
LKK \rightarrow LTÜFE	0,366	0,545
LTK \rightarrow LTÜFE	0,038	0,844
LİK \rightarrow LTÜFE	0,714	0,397
LM2 \rightarrow LTÜFE	2,596	0,107
LKUR \rightarrow LTÜFE	6,098	0,013
LTÜFE \rightarrow LKK	1,458	0,227
LTÜFE \rightarrow LTK	0,003	0,954
LTÜFE \rightarrow LİK	1,429	0,231
LTÜFE \rightarrow LM2	6,293	0,012
LTÜFE \rightarrow LKUR	0,001	0,985

Tablo 29'a göre konut, taşıt ve ihtiyaç kredilerinin, TÜFE'nin Granger nedeni olmadığı şeklindeki sıfır hipotezi reddedilememiştir. Aynı şekilde TÜFE'nin, konut, taşıt ve ihtiyaç kredilerinin Granger nedeni olmadığı şeklindeki sıfır hipotezi de reddedilememiştir. Buna göre konut, taşıt ve ihtiyaç kredisi ile tüketici fiyat endeksi arasında herhangi bir nedensellik ilişkisi bulunmamaktadır. Öte yandan Model (1)'de olduğu gibi Model (2) için de para arzı ile TÜFE arasında karşılıklı bir nedensellik ilişkisi bulunurken, reel efektif döviz kurundan TÜFE'ye doğru tek yönlü bir nedensellik söz konusudur.

Tablo 30: Model (3) için Granger Nedensellik Testi Sonuçları

Sıfır Hipotezi	Katsayı	Olasılık Değeri
LBKK \rightarrow LTÜFE	0,001	0,987
LM2 \rightarrow LTÜFE	2,847	0,091
LKUR \rightarrow LTÜFE	5,902	0,015
LTÜFE \rightarrow LBKK	0,627	0,428
LTÜFE \rightarrow LM2	8,596	0,003
LTÜFE \rightarrow LKUR	0,262	0,608

Tablo 30'da yer alan Model (3)'ün sonuçları ilk iki modelin sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Buna göre bireysel kredi kartı kullanımı ile TÜFE arasında herhangi bir nedensellik bulunmamaktadır. Buna karşın, para arzı ile TÜFE arasında karşılıklı nedensellik söz konusu iken, reel efektif döviz kurundan TÜFE'ye doğru tek yönlü bir nedensellik söz konusudur.

SONUÇ

Bankalar, zaman içerisinde gelişen ve değişen ekonomik koşullar sonucunda ortaya çıkan rekabet ortamında müşteri çekebilmek ve müşteri memnuniyetini sağlayabilmek amacıyla ürün yelpazelerini genişleterek, tüketicilerin ihtiyaç duydukları ve talep ettikleri ürün ve hizmetleri sunmaya başlamışlardır. Bu ürün ve hizmetlerden en önemlisi kuşkusuz ki bireysel kredilerdir. Bireysel krediler, yeterli bir gelir seviyesine sahip olan tüketicilere ihtiyaç duydukları mal ve hizmetlere bugünden ulaşabilme ve taksitli satışın sağlayacağı faydalardan yararlanma imkanı sunan bankacılık ürünleridir. Günümüzde bankalar, tüketicilerin nerdeyse tüm ihtiyaçlarına yönelik olarak bireysel kredi hizmeti sunmaktadırlar.

Türkiye ekonomisinde uzun yıllar boyunca hakim olan dışa kapalı ekonomik yapı bankacılık sektöründe ve dolayısıyla bireysel kredi hizmetlerinde gelişimi engelleyen bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Dünyada ilk uygulamasına Amerika'da 1910 yılında rastlanan ve ilerleyen yıllarda yaygınlık kazanan bireysel kredi hizmetlerinin ülkemizdeki ilk uygulaması 1988 yılında gerçekleşmiş ve 1990'lı yıllarda dahi bireysel krediler çok düşük miktarlarda seyretmiştir. 1994 yılına gelindiğinde yaşanan krizin ardından bankacılık sektörüne duyulan güvenin yeniden kazandırılması amacıyla da taşıyan 5 Nisan 1994 kararları yürürlüğe konmuştur. Takip eden dönemde 1997 Asya, 1998 Rusya krizi ve 1999 depremi ile iç ve dış konjonktürde yaşanan olumsuz gelişmeler bankacılık sektörünün faaliyetlerini yavaşlatmıştır. Türk Lirası'nın aşırı değerli olması, artan cari işlemler açığı, mali sektörün yetersiz sermaye birikimi, bankacılık, kamu ve reel sektörde bulunan açık pozisyonlar ve özellikle bankacılık sisteminin üstlendiği faiz ve kur riskinin artması Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizlerine neden olmuştur. Krizin ardından yürürlüğe konulan Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı ile birlikte mali sistemin daha sağlıklı bir yapıya kavuşturulması amaçlanmıştır. Bankacılık sektöründe yaşanan bu yeniden yapılanma süreci ile birlikte özellikle 2003 yılını takiben bireysel kredi hizmetlerinde önemli bir artış meydana gelmiştir.

Bankacılık sektörünün en temel hizmetlerinden biri olan ve özellikle 2003 yılından itibaren önemli bir artış eğilimi gösteren bireysel kredilerin ekonominin genel durumu üzerinde birtakım olumlu ve olumsuz etkilerinin açığa çıkacağı açıktır. Bu açıdan bireysel kredilerin toplam talebi artırarak arz üzerinde olumlu bir etkiye yol açacağı ifade edilmektedir. Buna göre artan talebi karşılamak üzere üretim düzeyinin artırılması ile yatırımlar ve beraberinde istihdam artmaktadır. Ayrıca, bireysel kredilerin bir türü olan kredi kartı kullanımı ile kayıt dışı ekonominin engellenebileceği ve bireysel kredi kullanımının yurt içi üretimi teşvik etmek suretiyle ihracatı artırarak dış ticaret üzerinde olumlu bir etkisinin olduğu da ifade edilmektedir. Öte yandan, bireysel

kredilerin yol açtığı toplam talep artışını karşılayabilecek arz artışının sağlanamadığı durumda enflasyonun açığa çıkabileceği ve bireysel kredi kullanımında meydana gelen artışın ithal mallara yönelik talebi artırarak dış ticaret üzerinde olumsuz bir etkiye yol açabileceği de düşünülmektedir.

Fiyatlar genel seviyesinde sürekli artışlar olarak tanımlanan ve neredeyse tüm dünya ülkelerinde olduğu gibi Türkiye ekonomisinde de mücadele edilmesi gereken bir sorun niteliği taşıyan enflasyon, yol açtığı maliyetler dolayısıyla ekonominin gidişatını etkileyen en temel makroekonomik değişkenlerden biri olarak değerlendirilmektedir. 1980'li yıllarda takip edilen reel kur politikası, 1980-1994 döneminde sürekli artan kamu açıklarının TCMB kaynakları ile finanse edilmesi ve genişletici maliye politikası uygulamaları Türkiye ekonomisinde fiyat artışlarına yol açmıştır. 1994 krizi ile birlikte mali piyasalarda risk algısının değişmesi, siyasal istikrarsızlıkların artması ve para ve maliye politikalarının hedeflerindeki belirsizlikler enflasyon artışının devam etmesine neden olmuştur. Bu gelişmeler doğrultusunda 5 Nisan 1994 kararları uygulamaya konmuştur. 1998 yılına gelindiğinde enflasyon oranında başlayan düşme eğilimi 1999 yılında gerçekleşen depremin etkisiyle önemsiz denilebilecek boyutta gerçekleşmiştir. Bu gidişatın üzerine 2000 yılının başlarında Kronik Enflasyonu Düşürme programı uygulanmış ancak gerek programın yeterince tartışılmadan uygulanması gerekse Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizlerinin gerçekleşmesi ile program başarılı olamamış ve yürürlükten kaldırılmıştır. Uzun yıllar boyunca yüksek ve kronik enflasyon sorunu ile mücadele halinde olan Türkiye ekonomisinde uygulanan çeşitli iktisat politikalarının başarı sağlamamış olması yapısal bir değişiklik yapılması gerekliliğinin anlaşılmasına neden olmuştur. Bu amaçla 2001 yılında Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı yürürlüğe konmuştur. Programın ilk yıllarında enflasyon üzerindeki olumlu etkileri görülmeye başlanmış ve enflasyon oranlarında düşüş meydana gelmiştir. Takip eden dönemde TCMB 2002 yılında fiyat istikrarını sağlamak amacıyla örtük enflasyon hedeflemesi uygulamaya başlamış ve enflasyon otuz yılın ardından ilk kez tek haneli bir değere gerileyerek takip eden dört yıl boyunca hedeflenenin altında gerçekleşmiştir. Açık enflasyon hedeflemesine geçilen 2006 yılında ulusal ve uluslararası konjonktürde yaşanan olumsuz etkiler nedeniyle enflasyon tekrar artmaya başlamıştır. 2007 yılını takiben küresel kriz ile birlikte fiyat düşüşleri yaşanmış ve enflasyon hedeflenenin altında gerçekleşmiştir. 2016 yılına kadar yüksek ancak tek haneli seyreden enflasyon, 2017 yılından itibaren iki haneli gerçekleşmektedir.

Günümüzde de bir sorun olarak karşımıza çıkan enflasyon ile mücadele edilebilmesi enflasyona neden olan unsurların belirlenmesi ile yakından ilişkilidir. Bireysel kredi miktarında yaşanan artışların toplumun her kesimini derinden etkileyen enflasyon üzerindeki etkilerinin Türkiye ekonomisi açısından incelenmesi son derece önemlidir. Bu nedenle çalışmada, bireysel kredilerin enflasyon üzerindeki etkilerinin zaman serisi yöntemi ile analiz edilerek, uygun politika önerilerinin yapılması amaçlanmıştır.

Çalışmada bireysel kredi türleri olan konut kredisi, taşıt kredisi ve ihtiyaç kredisi ile bireysel kredi kartlarının tüketici fiyatları üzerinde etkili olup olmadığı, 2005Q4-2020Q1 dönemi üçer aylık verilerine Johansen Çok Değişkenli Eşbütünleşme Testi ve VAR sistemi tahmini uygulanarak incelenmiştir. Bu kapsamda bağımlı değişken olarak TÜFE kullanılırken, bağımsız değişken olarak konut kredisi, taşıt kredisi, ihtiyaç kredisi, bireysel kredi kartları ve toplam tüketici kredileri kullanılmıştır. Çalışmada değişkenler arasındaki ilişkinin tespit edilmesi amacıyla üç ayrı model oluşturulmuştur. Birinci modelde toplam bireysel kredilerin TÜFE üzerindeki etkisini analiz etmek amacıyla TÜFE bağımlı değişken olarak kullanılırken, toplam tüketici kredileri bağımsız değişken olarak kullanılmıştır. İkinci modelde her bir bireysel kredi türünün enflasyon üzerindeki etkisini ayrı ayrı tespit edebilmek amacıyla TÜFE bağımlı değişken olurken, konut kredisi, taşıt kredisi ve ihtiyaç kredisi bağımsız değişken olarak ele alınmıştır. Üçüncü modelde ise bireysel kredi kartı kullanımının TÜFE üzerindeki etkisini analiz etmek amacıyla TÜFE bağımlı değişken olarak kullanılırken, bireysel kredi kartı kullanımı bağımsız değişken olarak kullanılmıştır. Ayrıca her bir modele kontrol değişken olarak M2 para arzı ve reel döviz kuru değişkenleri de eklenmiştir.

Johansen yaklaşımından elde edilen sonuçlara göre değişkenler arasında herhangi bir uzun dönem ilişkisi bulunmamaktadır. VAR sistemi tahmininden elde edilen varyans ayrıştırması ve etki-tepki grafikleri sonuçlarına göre ise bireysel kredi türlerinden tüketici fiyatlarına doğru herhangi bir ilişki tespit edilememiştir. Son olarak, değişkenler arasındaki nedensellik ilişkilerinin tespiti için gerçekleştirilen Granger nedensellik testi sonuçlarına göre bireysel kredi türleri ile TÜFE arasında herhangi bir nedensellik ilişkisi de mevcut değildir. Buna karşın para arzı ile TÜFE arasında karşılıklı nedensellik bulunurken, reel efektif döviz kurundan TÜFE'ye doğru tek yönlü bir nedensellik söz konusudur.

Çalışmada gerçekleştirilen ampirik analizden elde edilen bulgulara göre, farklı bireysel kredi türleri ile TÜFE arasında hem uzun hem de kısa dönemde herhangi bir ilişki bulunmamaktadır. Söz konusu kredi türlerinden konut kredisinin TÜFE üzerinde herhangi bir etkisinin olmaması beklentiler dâhilindedir. Çünkü TÜFE içerisinde konut kalemi olarak sadece konut kirası yer almaktadır. Bu nedenle konut kredisi miktarındaki değişikliklerin TÜFE üzerinde etki oluşturmaması beklenen bir durumdur. Benzer şekilde TÜFE içerisinde taşıt kalemi payının çok düşük oranda olması nedeniyle, taşıt kredilerinin TÜFE üzerinde uzun ve kısa dönemde etkili olmaması beklentilere ters düşmemektedir. Öte yandan ihtiyaç kredileri ile bireysel kredi kartı kullanımının TÜFE üzerinde herhangi bir etki oluşturmamasının nedenlerinden biri olarak, söz konusu kredi türlerinin tüketim yerine mevcut borçların ödenmesinde ya da yeniden yapılandırılmasında kullanılması gösterilebilir. Bununla birlikte bu kredi türleri TÜFE endeksinin genelinde bir etki oluşturmasa bile gıda, giyim, ayakkabı, ulaşım vb. alt endeksler üzerinde etkili olabilecektir. Dolayısıyla ihtiyaç kredisi ve bireysel kredi kartı kullanımlarının TÜFE endeksi üzerindeki etkisi alt endeks bazında ayrıca incelenmelidir.

Sonuç olarak gerek toplam gerekse alt krediler açısından bireysel kredilerin TÜFE üzerinde kısa ve uzun vadede herhangi bir etkisi bulunmazken, para arzı ve döviz kuru değişkenlerinin TÜFE üzerinde etkisi bulunmaktadır. Başka bir ifadeyle Türkiye ekonomisi açısından bireysel kredilerin TÜFE üzerinde herhangi olumsuz bir etkisi bulunmamaktadır. Bu nedenle bireysel kredi hacmindeki bir genişlemenin enflasyon üzerinde bir tehdit unsuru oluşturduğu söylenemez. Başka bir ifadeyle söz konusu bu kredi genişlemesinin enflasyon açısından herhangi bir sorun teşkil etmediği söylenebilir. Bireysel kredi hacmindeki genişleme kredilerin geri ödenmesinde yaşanacak problemler dolayısıyla bankaların açık pozisyonlarında sıkıntı yaratabilir, ancak bu genişleme enflasyon açısından bir risk içermemektedir. Dolayısıyla Merkez Bankasının bireysel kredileri kısma gibi kredi kanalını kullanma yerine, para arzı ve döviz kuru değişkenlerinin TÜFE üzerindeki etkisini göz önüne alarak politika belirlemesi TÜFE ile mücadelede fayda sağlayabilecektir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Acar, Öznur (2015), **Türkiye’de Makroekonomik Değişkenlerin Tüketici Kredileri Üzerine Etkisinin Ekonometrik Analizi**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Adamopoulos, Antonios (2010), “The Relationship between Credit Market Development and Economic Growth”, **American Journal of Applied Sciences**, 7(4), 518-526.
- Akalın, Güneri (2008), “Atatürk Dönemi Maliye Politikaları”, **T.C. Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı**, Nr.2008/384, Ankara.
- Akçacı, Taner ve Yöntem, Tuğçe (2011), “Tüketici Kredisi Çeşitlerinin Enflasyona Etkisi”, **Finans Politik & Ekonomik Yorumlar**, 48(558), 61-68.
- Akçayır, Ömer (2016), **Türkiye’de Kredi Genişlemesi Perspektifinde Cari İşlemler Açığının Belirleyicileri ve Sürdürülebilirliği**, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akinboade, A. Oludele ve Makina, Daniel (2010), “Econometric Analysis of Bank Lending and Business Cycles in South Africa”, **Applied Economics**, 42(29), 3803-3811.
- Akinkoye, Y. Ebenezer vd. (2015), “Dynamic Interaction between Inflation and Credit Rationing: The Case of Nigeria”, **International Journal of Business and Economic Development**, 3(2), 39-46.
- Akinlo, A. Enisan ve Oni, I. Oluwafemi (2015), “Determinants of Bank Credit Growth in Nigeria 1980-2010”, **European Journal of Sustainable Development**, 4(1), 23-30.
- Alkinoğlu, Lale (1999), “Türkiye’de Uygulanan İstikrar Politikaları ve Sonuçları”, **Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, (15), 307-319.
- Alkin, Erdoğan (2010), **Kurumlarla Yakın Ekonomi Tarihi**, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, Nr.2010/55, İstanbul.
- Al-Oshaibat, S.Daood ve Banikhalid, H. Hmood (2019), “The Impact of Bank Credit on Inflation in Jordan by Using Vector Auto Regression Model: A Case Study of Jordan during 1968-2017”, **International Business Research**, 12(5), 34-39.
- A-Ngerebo, T. Aniprirworima (2016), “Monetary Policy and Inflation in Nigeria”, **International Journal of Finance and Accounting**, 5(22), 67-76.

- Aras, Güler (1996), **Ticari Bankalarda Kredi Portföyünün Yönetimi**, 1. Baskı, Sermaye Piyasası Kurulu, Nr.30, Ankara.
- Ari, Gülru (2008), **Kredi Kartı Kullanımının Türkiye Ekonomisi Üzerine Etkileri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arsene, M. Fokwa ve Guy-Paulin, D. Dongue (2013), “An Econometric Analysis of the Nexus between Credit to the Private Sector, Inflation and Economic Growth: Case of Cameroon 1965– 2010”, **Global Journal of Management and Business Research Interdisciplinary**, 13(7), 40-53.
- Arslan, İbrahim ve Yapraklı, Sevda (2008), “Banka Kredileri ve Enflasyon Arasındaki İlişki: Türkiye Üzerine Ekonometrik Bir Analiz (1983- 2007)”, **İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Ekonometri ve İstatistik Dergisi**, (7), 88-103.
- Asongu, A. Simplicite (2013), “Fighting Consumer Price Inflation in Africa What Do Dynamics in Money, Credit, Efficiency and Size Tell Us?”, **Journal of Financial Economic Policy**, 5(1), 39-60.
- Atagünç, İ. Ömer (2017), “İzmir İktisat Kongresi ve 24 Ocak Kararları Sonrası Türkiye’nin Liberal Tecrübesinin Karşılaştırmalı Analizi”, **Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Gazi Akademi Genç Sosyal Bilimciler Sempozyumu 2017 Özel Sayısı, 69-87.
- Avcı, Tunahan (2020), “Makroekonomik Faktörler ve Banka Kredilerinin Enflasyon Üzerindeki Etkisi: Türkiye Örneği”, **Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 5(1), 98-107.
- Ay, Ahmet ve Karaçor, Zeynep (2006), “2001 Sonrası Dönemde Türkiye Ekonomisinde Krizden Büyümeye Geçiş Üzerine Bir Tartışma”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, (16), 67-86.
- Balak, Deniz ve Seymen, Dilek (1996), **Avrupa Birliği’ne Uyum Sürecinde Gümrük Birliği’nin Türk Bankacılık Sistemi Üzerindeki Muhtemel Etkileri**, Türkiye Bankalar Birliği, Nr.201, İstanbul.
- Balkaş, Kaan (2004), **Kredi Kavramı ve Sektör Kredilerine Göre Türkiye’deki Belli Başlı Sektörlerin Analizi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu (2006), **T. C. Resmi Gazete**, 26095, (23.02.2006).
- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (2002a), “Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı Gelişme Raporu- (V)”, **Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu**, Ankara.
- (2002b), “Yıllık Rapor 2001”, **Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu**, Ankara.

- Bankacılık Kanunu (2005), **T. C. Resmi Gazete**, 25983, (1 Kasım 2005).
- Bayramoğlu, T. Arzu ve Allen, Larry (2017), “Inflation Dynamics and Monetary Transmission in Turkey in the Inflation Targeting Regime”, **Journal of Reviews on Global Economics**, 6, 1-14.
- Begeç, Enes (2015), **Yurtiçi Kredi Hacmindeki Değişimlerin Makroekonomik Büyüklüklere Etkisi: Türkiye Örneği**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Berber, Metin (2016), **Makro İktisat**, 1. Baskı, Celepler Matbaacılık Yayın ve Dağıtım, Trabzon.
- Bilgen, Belgin (2008), **Kredi Kartı Kullanımının Ekonomi Üzerine Etkilerinin Analizi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bilgin, M. Hüseyin ve Kartal, Fikret (2009), “Türkiye’de Enflasyon ve Bankacılık Sektörü Kredileri: 2002- 2008 Dönemi Üzerine Bir İnceleme”, **Maliye ve Finans Yazıları**, 1(85), 65-78.
- Bittencourt, Manuel (2010), “Inflation and Financial Development: Evidence from Brazil”, **Economic Modelling**, 28(2011), 91-99.
- Bocutoğlu, Ersan vd. (1998), **İktisada Giriş**, 1. Baskı, Derya Kitabevi, Trabzon.
- Boyd, H. John vd. (2001), “The Impact of Inflation on Financial Sector Performance”, **Journal of Monetary Economics**, 47(2001), 221-248.
- Bölükbaş, Mehmet (2019), “Türkiye’de Enflasyon Cari Açık ve Bankacılık Sektörü Kredileri: 2006-2018 Dönemi İçin Bir İnceleme”, **Social Sciences Research Journal**, 8(2), 77-92.
- Branch, Sharon vd. (2016), “An Empirical Analysis of the Nexus between Private Sector Credit, Economic Growth, Government Expenditure, Interest Rate and Inflation: Case of the Bahamas (1989-2014)”, **The Central Bank of the Bahamas**, <https://pdfs.semanticscholar.org/3627/6d8ea09b96850a75d9f29c446faf1eaf405b.pdf> (10.01.2020).
- Bulur, Nazan (2007), **Geri Dönmeyen Tüketici Kredileri ve Ekonomide Hasıl Olan Etkileri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Calza, Alessandro ve Sousa, Joao (2005), “Output and Inflation Responses to Credit Shocks: Are There Threshold Effects in the Euro Area?”, **European Central Bank Working Paper**, Nr.481, Germany.
- Çelik, Faik (2014), **Kredi Talepleri**, Türkmen Kitabevi, İstanbul.
- Çetiner, Müge ve Taşdelen, Selvihan (2017), “Türk Bankacılık Sektöründe Türkiye’deki Kredi Değişimlerinin Analitik Değerlemesi: 2005-2017 Dönemi”, **International Journal of Academic Value Studies**, 3(17), 277-290.

- Cheema, A. Saleem ve Naeem, Muhammed (2019), "Credit Channel of Monetary Policy Transmission: Evidence from Pakistan", **Journal of Managerial Sciences**, 13(3), 142-148.
- Çırpan, Belgin (2000), **Kredi Kartları**, 1. Baskı, Ezgi Kitabevi.
- Çivi, Halil (1985), **Türkiye’de Bankacılık Teori Uygulama ve Sonuçlar**, Fon Matbaası, Ankara.
- Çubukçu, Tuğrul (1983), **Enflasyon Teorisi ve Türkiye’de Enflasyon**, H.Ü İİBF Yayınları, Nr.2, Ankara.
- Demir, Selçuk (2015), **Bireysel Kredilerin Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: Türkiye Örneği**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Devlet Planlama Teşkilatı (1963), "Kalkınma Planı Birinci Beş Yıl (1963-1967)", http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/10/Birinci_Bes_Yillik_Kalkinma_Plani-1962-1967.pdf (15.03.2020).
- _____ (1995), "Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000)", <http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Yedinci-Beş-Yıllık-Kalkınma-Planı-1996-2000%E2%80%8B.pdf> (15.03.2020).
- Dhungana, N. Timsina ve Pradhan, R. Shyam (2017), "Effect of Bank Lending on Inflation in Nepal", **Journal of Advanced Academic Research**, 4(2), 27-43.
- Dickey, David A. ve Fuller, Wayne A. (1979), "Distribution of the Estimators for Autoregressive Time-Series with a Unit Root", **Journal of the American Statistical Association**, 74(366), 427-431.
- Doğruel, Fatma ve Doğruel, A. Suut (2005), **Türkiye’de Enflasyonun Tarihi**, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası ve Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- Duran, Tunakan ve Duran, Bengü (2017), "The Effects of Macroeconomic Factors on Credit to Deposits-Ratio (CDR): Evidencing Turkey", **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 10(50), 684-704.
- Durmuş, Savaş ve Şahin, Dilek (2019), "Türkiye’de Enflasyon, Döviz Kuru ve Tüketici Kredileri Arasındaki Nedensellik İlişkisinin Analizi", **Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi**, (23), 95-112.
- Düğer, Hakkı (1983), **Enflasyon ve Parasal Dinamikleri**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Nr.23, Eskişehir.
- Ergin, Ayşe (2015), **Döviz Kuru ve Enflasyon Arasındaki Geçişkenlik: Türkiye Örneği**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eslamloueyan, Karim ve Darvishi, Ali (2007), "Credit Expansion and Inflation in Iran: An Unrestricted Error Correction Model", **Iranian Economic Review**, 12(19), 105-126.

- Essien, A. Vincent (2011), “Monetary Policy, Bank Lending and Inflation in Nigeria; 1993-2009”, https://papers.ssrn.com/sol3/Delivery.cfm/SSRN_ID2150465_code1893769.pdf?abstractid=2150465&mirid=1 (02.01.2020).
- Ezengin, Müge (2009), **Tüketici Kredileri ve Kredi Kartları Kullanım Miktarları ile Enflasyon İlişkisinin İncelenmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Fırat, Emine (2009), “Türkiye’de 1980 Sonrası Yaşanan Üç Büyük Kriz ve Sonuçlarının Ekonomi-Politiği”, **Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, 9(17), 501-524.
- Frisch, Helmut (1983), **Theories of Inflation**, Cambridge University Press, UK.
- Gambetti, Luca ve Musso, Alberto (2012), “Loan Supply Shocks and the Business Cycle”, **European Central Bank Working Paper**, Nr.1469, Germany.
- Girginer, Nuray ve Yenilmez, Füsün (2005), “Türkiye’de Enflasyonun Ekonometrik Olarak İncelenmesi (1982-2002)”, **Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 6(1), 101-116.
- Göksu, Serkan (2012), **Türkiye’de Kredi Kartı Kullanımının Temel Makroekonomik Değişkenler Üzerindeki Etkileri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gujarati, Damodar M. (2003), **Basic Econometrics**, Fourth Edition, McGraw-Hill, New York.
- Guo, Hao vd. (2015), “A Study on the Relationship between Housing Prices and Inflation from the Perspective of Bank Credit”, **Metallurgical and Mining Industry**, Nr.9, 473-477.
- Güney, Alptekin (2017), **Banka İşlemleri**, 10. Baskı, Beta Yayım, İstanbul.
- Gürkan, Ömer (1992), **Ekonomi**, Karadeniz Teknik Üniversitesi Basımevi, Trabzon.
- Imran, Kashif ve Nishat, Mohammed (2013), “Determinants of Bank Credit in Pakistan: A Supply Side Approach”, **Economic Modelling**, 35(2013), 384-390.
- İbicioğlu, Mustafa (2011), **Tüketici Kredisi Talebini Etkileyen Faktörler: Türkiye Üzerine Bir Uygulama**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İbiş, Cemal vd. (2018), “Banka Muhasebesi İlkeler ve Uygulamalar”, **Türkiye Bankalar Birliği**, Nr.325, İstanbul.
- İmren, Arzu (1994), **Tüketici Kredileri ve Türkiye’deki ve Dünyadaki Örnekler**, Era Yayıncılık, İstanbul.
- Johansen, Soren (1988), “Statistical Analysis of Cointegration Vectors”, **Journal of Economic Dynamics and Control**, 12(2-3), 231-254.

- _____ (1991), “Estimation and Hypothesis Testing of Cointegrated Vectors in Gaussian Vector Autoregressive Models”, **Econometrica**, 59(6), 1551-1580.
- Johansen, Soren ve Katarina, Juselius (1990), “Maximum Likelihood Estimation and Inferences on Cointegration With Applications to the Demand for Money”, **Oxford Bulletin of Economics and Statistics**, 52(2), 169-210.
- Johnson, Kuawo-Assan (2015), “Analysis of the Impact of the Economic Credits on the Inflation and Economic Growth in Togo”, **Academic Journal/African Journal of Marketing Management**, 7(6), 69-79.
- Kale, Süleyman ve Eken, M. Hasan (2017), “Türk Bankacılığında Krizler ve Çıkarılan Dersler”, **Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 6(5), 11-23.
- Kaptan, Ö. Burak (2011), **Bireysel Kredilerin Risk ve Tüketici Davranışı Açısından Analizi**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kara, Mehmet (2018), “Bankacılık Sektörü Kredi Büyümesi ile Enflasyon Arındaki İlişki: Türkiye İçin Ampirik Sonuçlar”, **Çukurova I. Uluslararası Multidisipliner Çalışmalar Kongresi**, Tam Metin Bildiri, Adana, 13- 16 Aralık, 602-608.
- Karabulut, Nilda (2008), **Türkiye’de Kredi Kartı Uygulaması ve Kredi Kartı Kullanımının İncelenmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karaçor, Zeynep (2006), “Öğrenen Ekonomi Türkiye: Kasım 2000-Şubat 2001 Krizinin Öğrettikleri”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, (16), 379-391.
- Karahan, Özcan ve Gürbüz, Y. Emre (2017), “Türkiye’de Bireysel Banka Kredileri ve Enflasyon İlişkisi”, **Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi**, ICMEB 17 Özel Sayısı, 410-416.
- Karakaya, U. Özlem ve Diler, G. Huriye (2017), “İşlem Tutarı Bazında Kredi Kart Kullanımının Enflasyon ve Para Arzı İlişkisi: Türkiye Üzerine Bir Uygulama”, **Scientific Cooperation for the Future in Economics and Administrative Sciences International Conference**, Thessaloniki, 6-8 Eylül, 142-150.
- Karluk, Rıdvan (2005), **Cumhuriyet’in İlanından Günümüze Türkiye Ekonomisinde Yapısal Dönüşüm**, 10. Baskı, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul.
- Katusiime, Lorna (2018), “Private Sector Credit and Inflation Volatility”, **Economies**, 6(2), 1-13.
- Khan, A. Aleem vd. (2007), “Determinants of Recent Inflation in Pakistan”, **Munich Personal RePEc Archive**, Nr.16254, https://mpr.a.ub.uni-muenchen.de/16254/1/MPRA_paper_16254.pdf (11.01.2020).

- Kılıç, Figen (2015), **Bireysel Kredilerin Enflasyon Üzerindeki Etkisi: Türkiye Örneği**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kibritçiöglü, Aykut (2002), Causes of Inflation in Turkey: A Literature Survey with Special Reference to Theories of Inflation, **Inflation and Disinflation in Turkey**, (43-76), Ashgate, Aldershot.
- Koçtürk, O. Murat ve Gölalan, Meryem (2010), “1923- 1950 Türkiye Ekonomisinin Yapısal Analizi”, **Üçüncü Sektör Kooperatifçilik**, 45(2), 48-65.
- Koçyiğit, Ali ve Doğan, Çetin (2006), **Fiyat İstikrarı Sorunsalı Merkez Bankası Eksenli Çözüm Stratejileri**, 2. Baskı, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Kol, E. Nida ve Karaçor, Zeynep (2012), “2001 Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı ve İstihdam Üzerine Etkileri”, **Maliye Dergisi**, (162), 379-395.
- Korkmaz, Suna (2015), “Impact of Bank Credits on Economic Growth and Inflation”, **Journal of Applied Finance & Banking**, 5(1), 57-69.
- Korkmaz, Özge (2017), “Enflasyon Oranını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi: Türkiye Üzerine Bir Uygulama”, **Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 32(2), 109-142.
- _____ (2019), “Kredi Kullanım Oranları ile Enflasyon Oranları Arasındaki İlişki: Türkiye Üzerine Bir İnceleme”, **Maliye Dergisi**, 176, 98-127.
- Korkut, Hayri (2008), **Türkiye’de Bankacılık Krizleri ve Gözetim Otoritelerinin Etkinliği**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi- Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü.
- Mangır, Fatih (2006), “Finansal Deregülasyonun (1989-2001) Türkiye Ekonomisi Üzerine Etkileri: Kasım 2000 ve Şubat 2001 Krizleri”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, (16), 459-472.
- Mert, Huzeyfe (2013), **Tüketici Kredilerinin Belirleyicileri Üzerine Bir İnceleme: 2006- 2011 Türkiye Uygulaması**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Moinescu, Bogdan-Gabriel (2012), “Credit Flow, Output Gap and Inflation: Nominal Convergence Challenges for the EU New Member States”, **Journal of Applied Quantitative Methods**, 7(4), 1-10.
- Naceur, B. Sami ve Ghazouani, Samir (2004), “Does Inflation Impact on Financial Sector Performance in the MENA Region?”, **Review of Middle East Economics and Finance**, 3(3), 219-229.

- Ogwang, A. Agnes vd. (2015), "Bank Credit and Economic Activity in a Developing Economy", **Journal of Research in Emerging Markets**, 1(3), 20-26.
- Oke-Bello ve Toriola, A. Keshiro (2019), "The Nexus between Fiscal Deficit and Domestic Credit in Nigeria", **KIU Journal of Social Sciences**, 5(3), 35-46.
- Onis, Ziya ve Aysan, A. Faruk (2000), "Neoliberal Globalisation, the Nation-State and Financial Crises in the Semi-Periphery: A Comparative Analysis", **Third World Quarterly**, 21(1), 119-139.
- Orhan, Z. Osman ve Erdoğan, Seyfettin (2005), **İktisada Giriş**, Avcı Ofset.
- Orimogunje, O. Emmanuel (2019), "The Impact of Banking Credit on Economic Growth and Inflation: The Case of Nigeria" **IOSR Journal of Business and Management**, 21(2), 32-44.
- Öcal, Tezer (2007), **Makro İktisat**, İkinci Sayfa, İstanbul.
- Özatay, Fatih (2013), **Parasal İktisat Kuram ve Politika**, 3.Baskı, Efil Yayınevi, Ankara.
- Özcan, Burcu (2014), "Gelişmekte Olan Ekonomilerde Enflasyonun Belirleyicileri: Dinamik Panel Veri Analizi", **Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, 15(1), 33-53.
- Özgüven, Ali (1972), **İktisat İlimine Giriş**, Sermet Matbaası, İstanbul.
- Öztürk, Nazım (2011), **Para Banka Kredi**, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa.
- Parasız, İlker (1998), **Türkiye Ekonomisi: 1923'den Günümüze Türkiye'de İktisat ve İstikrar Politikaları Uygulamaları**, 1. Baskı, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa.
- _____ (1999), **Para Ekonomisi**, 2. Baskı, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa.
- _____ (2000a), **Modern Bankacılık Teori ve Uygulama**, Kuşak Ofset, İstanbul.
- _____ (2000b), **Modern Makro Ekonominin Temelleri**, 2. Baskı, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa.
- _____ (2012), **Para Teorisi ve Politikası**, 3. Baskı, Ezgi Kitabevi, Bursa.
- Peker, Osman ve Canbazoğlu, Birgül (2011), "Türkiye'de Banka Kredi Kanalıının İşleyişi: Ampirik Bir Analiz", **Yönetim ve Ekonomi**, 8(2), 127-143.
- Phillips, Peter C. B. ve Perron, Pierre (1988), "Testing for a Unit Root in Time-Series Regression", **Biometrika**, 75(2), 334-346.
- Pool, Sebastiaan vd. (2015), "Loan Loss Provisioning, Bank Credit and the Real Economy", **Journal of Macroeconomics**, 45(2015), 124-136.
- Sanusi, K. Abimbola vd. (2017), "The Relationship between Changes in Inflation and Financial Development", **Polish Journal of Management Studies**, 16(2), 253- 265.

- Sargolzaei, Mostafa ve Bahrololoum, M. Mahdi (2019), “Inflation Effects on Finance-Growth Link: A Panel Smooth Transition Approach”, **American Journal of Industrial and Business Management**, 9, 1873-1879.
- Serel, Alparslan ve Güvenoğlu, Hüseyin (2019), “Banka Kredi Kanalınnın İşleyişi: Türkiye Uygulaması (2011-2018)”, **Business and Economics Research Journal**, 10(4), 867-883.
- Sharma, Parmendra ve Gounder, Neelesh (2012), “Determinants of Bank Credit in Small Open Economies: The Case of Six Pacific Island Countries”, **Griffith Business School Discussion Papers Finance**, Nr.2012-13, 1- 18.
- Söğütçü, Mustafa (2011), **Tüketici ve İhtisas Kredilerinin Bazı Makroekonomik Göstergeler Üzerindeki Etkisinin Analizi: Türkiye Örneği**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sümer, Gökhan (2016), “Türk Bankacılık Sektörünün Tarihsel Gelişimi ve AB Bankacılık Sektörü ile Karşılaştırılması”, **Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 18(2), 485-508.
- Şahin, Hüseyin (1997), **İktisat İlkelerine Bakış**, 1. Baskı, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa.
- _____ (2007), **Türkiye Ekonomisi**, 9. Baskı, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa.
- Şakar, Birgül (2017), **Banka Kredileri ve Yönetimi**, 7. Baskı, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul.
- Takan, Mehmet ve Boyacıoğlu, Melek A. (2015), **Bankacılık Teori Uygulama ve Yöntem**, 7. Baskı, Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti., Ankara.
- Tang, T. Cheong (2001), “Bank Lending and Inflation in Malaysia: Assessment from Unrestricted Error-Correction Models”, **Asian Economic Journal**, 15(3), 275-289.
- Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (2005), “Faaliyet Raporu 2004”, **Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu**, <https://www.tmsf.org.tr/File/Download?fileId=1102&typeId=1> (05.04.2020).
- Tekatlı, Necati (2010), “A New Core Inflation Indicator for Turkey”, **Central Bank of the Republic of Turkey Head Office**, Nr.10/19, Ankara.
- Tekirdağ, Arda (2009), **Türkiye’de Bireysel Kredi Artışı ve Risk Analizi**, Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankacılık ve Finansal Kuruluşlar Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Tokgöz, Erdinç (2001), **Türkiye’nin İktisadi Gelişme Tarihi**, 6. Baskı, İmaj Yayınevi, Ankara.
- Tunay, K. Batu (2007), **Makro Ekonomi Teori ve Politika**, Arıkan Basım Yayım Dağıtım, İstanbul.

- Tunç, Hakan (2013), **Ekonomik Göstergeler Işığında Banka Kredilerinin Büyüme ve Kalkınmadaki Rolü: Tüketici Kredileri, Taşıt Kredileri, Konut Kredileri Ayrımı**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Turan, Zübeyir (2018), “1980 Sonrası Ülkemiz Ekonomisinde Yaşanan Krizlerin İktisadi Yapıya Etkisi”, **Fiscaoeconomia**, 2(2), 158-171.
- Turgut, Korhan (2019), **Banka Kredi Hacmi ile İktisadi Büyüme Arasındaki İlişki: Türkiye Örneği**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Türkiye Bankalar Birliği (2008a), “Banka Kartları ve Kredi Kartları Uygulamaları Hakkında Yararlı Bilgiler”, **Türkiye Bankalar Birliği**, Nr.257, İstanbul.
- _____ (2008b), “50. Yılında Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye’de Bankacılık Sistemi 1958-2007”, **Türkiye Bankalar Birliği**, Nr.262, İstanbul.
- _____ (2019a), “60. Yılında Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye’de Bankacılık Sistemi 1958-2018”, **Türkiye Bankalar Birliği**, Nr.334, İstanbul.
- _____ (2019b), “62. Yılında Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye’de Bankacılık Sistemi (1958’den İtibaren)”, **Türkiye Bankalar Birliği**, <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/59> (07.05.2020).
- _____ (2020a), “Bankalarımız 2019”, **Türkiye Bankalar Birliği**, Nr. 336, İstanbul.
- _____ (2020b), “Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri Haziran 2020”, **Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu**, https://www.bddk.org.tr/ContentBddk/dokuman/veri_00014_61.pdf (15.07.2020).
- Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (2000), “Türkiye’nin Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı”, **Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası**, <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/26640b7b-9641-4c35-99ec-cd10a9d4e51b/program.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE26640b7b-9641-4c35-99ec-cd10a9d4e51b-m3fB7oF> (15.03.2020).
- _____ (2013a), “Enflasyon ve Fiyat İstikrarı”, **Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası**, https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/06084069-3751-44a3-ba98-fc5a65b908ba/Enflasyon_FiyatIstikrari.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-06084069-3751-44a3-ba98-fc5a65b908ba-m51k8Dx (10.03.2020).
- _____ (2013b), “Parasal Aktarım Mekanizması”, **Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası**, <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/4e99834e-179b-4a08-820c-f2b259032afd/ParasalAktarim.pdf?MOD=AJPERES> (10.03.2020).

- _____ (2014), “Finansal İstikrar Raporu”, **Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası**, Nr.19, Ankara.
- _____ (2015), “Türkiye’de Finansal İstikrar Gelişmeleri”, **Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası İdare Merkezi**, https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/dc3570d0-3eeb-4393-9c4d75d7e066c5f2/TCMB_KITAPCIK_2014.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-dc3570d0-3eeb-4393-9c4d-75d7e066c5f2-m51k2Kv (22.03.2020).
- _____ (2016), “Finansal İstikrar Raporu”, **Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası**, Nr.23, Ankara.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2008), “Fiyat Endeksleri ve Enflasyon Sorularla Resmi İstatistikler Dizisi-3”, **Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası**, Nr.3129, Ankara.
- _____ (2010), “İstatistik Göstergeler 1923-2009”, **Türkiye İstatistik Kurumu**, Nr. 3493, Ankara.
- Uçkaç, Aynur (2010), “Türkiye’de Neoliberal Ekonomi Politikaları ve Sosyo-Ekonomik Yansımaları”, **Maliye Dergisi**, (158), 422-430.
- Uluatam, Özhan (1981), **Enflasyon ve Devlet Gelirleri**, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- Uludağ, İlhan ve Arıcan, Erişah (2003), **Türkiye Ekonomisi Teori Politika Uygulama**, Der Yayınevi, İstanbul.
- Unay, Cafer (1979), **Makro Ekonomi**, Kalite Matbaası, Ankara.
- _____ (2001), **Makro Ekonomi**, 8. Baskı, Vipaş AŞ Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı, Bursa.
- Uzgören, Nevin vd. (2007), “Türkiye’de Kredi Kartı Kullanımını Etkileyen Faktörleri Belirlemeye Yönelik Bir Model Çalışması”, **Yönetim ve Ekonomi**, 14(2), 247-256.
- Ünal, S. Zeyni (2019), **Türkiye’de 2003- 2018 Yıllar Arasında Tüketici Kredi Hacmini Etkileyen Faktörler Üzerine Bir Araştırma**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Toros Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ünsal, M. Erdal (2013), **Makro İktisat**, 10. Baskı, İmaj Yayınevi, Ankara.
- Vurucu, Mehmet ve Arı, M. Ufuk (2017), **Güncel Gelişmeler Işığında Bankacılıkta Kredi Bilgisi**, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık San. ve Tic. A.Ş., Ankara.
- Wahid, M. N. Abu vd. (2011), “Inflation and Financial Sector Correlation: The Case of Bangladesh”, **International Journal of Economics and Financial Issues**, 1(4), 145-152.
- Wooldridge, Jeffrey M. (2003), **Introductory Econometrics: A Modern Approach**, Fifth Edition, Mason, Cengage Learning.

- Yamak, Rahmi vd. (2008), **Makro İktisada Giriş**, 1. Baskı, Akademi Kitabevi, Trabzon.
- Yardımcı, M. Can (2006), **Türkiye’de Kredi Kartlarının Enflasyon Üzerine Etkisi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yediler, Eray (2010), **Tüketici Kredileri Faiz Oranlarının Risk Esaslı Fiyatlaması**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yetim, Sedat (1997), **Kredi Kartları ve Tüketici Kredileri**, 1. Baskı, Sermaye Piyasası Kurulu, Nr.69, Ankara.
- Yıldırım, Kemal vd. (2008), **Makroekonomi**, 7. Baskı, Seçkin Kitabevi, Ankara.
- Yılmaz, Şiir (1982), **Enflasyon**, Gazi Üniversitesi, Nr.3, Ankara.
- Yiğitbaş, Şehnaz B. (2014), “Türkiye’de Banka Kredileri ve Konjonktür Dalgalanmaları Arasındaki İlişkinin Analizi”, **Bankacılar Dergisi**, 25(90), 19-32.
- Yüksel, Serhat ve Özsarı, Mustafa (2016), “Türkiye’de Bireysel Krediler ile Enflasyon ve Cari İşlemler Açığı Arasındaki Nedensellik İlişkinin İncelenmesi”, **EconWorld Conference 2016 Imperial College Proceedings**, London, 10- 12 Ağustos, 1-13.
- Zermeno-Tinoco, M. Angel vd. (2014), “Growth, Bank Credit, and Inflation in Mexico: Evidence from an ARDL-Bounds Testing Approach”, **Latin American Economic Review**, 23(8), 1-22.
- Ziramba, Emmanuel (2008), “Bank Lending, Expenditure Components and Inflation in South Africa: Assessment from Bounds Testing Approach”, **South African Journal of Economic and Management Sciences**, 11(2), 217-228.

ÖZGEÇMİŞ

Tuğçe ADIMLI, 07.05.1995 tarihinde İstanbul İli Bakırköy İlçesi'nde doğdu. 2009 yılında İnönü İlköğretim Okulu'nu; 2013 yılında Şehit Binbaşı Bedir Karabıyık Lisesi'ni; 2017 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi – İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü'nü bitirdi. 2017 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi – Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Teorisi Anabilim Dalında yüksek lisans programına başladı. Halen, Karadeniz Teknik Üniversitesi – İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak çalışmaktadır.

ADIMLI, bekar olup, İngilizce bilmektedir.